

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YURTTAŞ GAZETİCİLİĞİNİN HUKUKSAL DÜZENLEMELER VE
BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINDA İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Simge SELVİTOPU

Yeni Medya Anabilim Dalı
Yeni Medya Programı

Kasım, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YURTTAŞ GAZETİCİLİĞİNİN HUKUKSAL DÜZENLEMELER VE
BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINDA İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Simge SELVİTOPU
(Y1712.400009)

Yeni Medya Anabilim Dalı
Yeni Medya Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Olcay UÇAK

Kasım, 2019

ONAY FORMU

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Yeni Medya Anabilim Dalı Yeni Medya Tezli Yüksek Lisans Programı Y1712.400009 numaralı öğrencisi Simge SELVİTOPU'nun "YURTTAŞ GAZETECİLİĞİNİN HUKUKSAL DÜZENLENMELER VE BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINDA İNCELENMESİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 03.10.2019 tarih ve 2019/23 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 30.10.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER			
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi	Olcay UÇAK	İstanbul Aydın Üniversitesi
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Adem AYTEN	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Eren EFE	İstanbul Gelişim Üniversitesi
YEDEK ÜYELER			
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Ayşenur AKYAZI	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Kamuran DEĞER	İstanbul Esenyurt Üniversitesi

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yurттаş Gazeteciliğinin Hukuksal Düzenlemeler ve Bilgi Edinme Hakkı Kapsamında İncelenmesi “ adlı tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’ da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (31/07/2019)

Simge SELVİTOPU

Emeği Geçenlere, Aileme ve Gazetecilik Yapabilen Tüm Gazetecilere

ÖNSÖZ

Hayalimin mesleği olan gazetecilik için geldiğim İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi ile aramda oluşan bağ için başta tez danışmanım, yol göstericim, hayatıma şekil veren en kıymetli hocam Dr. Öğretim Üyesi Olcay Uçak'a çok teşekkür ederim. En büyük ve ilk teşekkürü ona ederek başlıyorum. Çünkü kendisini bu süreçte sorun ve sorularıyla oldukça bunalttım. Bıkmadan, usanmadan tüm sabrınızla bana verdiğiniz destek için buraya sığdıramadıklarım için sonsuz teşekkürler. Takıldığım yerlerde bana tane tane her şeyi aktaran Dr. Öğr. Üyesi Adem Ayten'e Yüksek Lisans öğrenciliğim boyunca güler yüzü ve sonsuz yol gösterici danışmanlığı için Doç Dr. Deniz Yenğin'e çok teşekkür ederim.

Beni bugünlere getiren annem Serpil Selvitopu ve babam Turan Selvitopu'na; desteğini ve inancını benden esirgemeyen teyzem Sibel Piziren'e, ablam Müge Demirsoy'a ve yeğenim Aslan Demirsoy'a sonsuz teşekkürler. Bana her zaman inanan başaracaksın diyen ilk kahramanım dedem Hayrullah Piziren'e çok teşekkür ederim.

İş arkadaşım ve bir yıllık tez sürecimde her zaman yanımda olan Zuhal Topçu'ya, en yakın dostum ve tüm sancılı süreçlerde yanımda olan Özge Işık Yeşilirmak'a ve kütüphane kütüphane benimle dolaşan pes etmeme asla izin vermeyen Batuhan Akyel'e sonsuz sevgi ve teşekkürlerimle.

Ekim 2019

SİMGE SELVİTOPU

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
2. YURTTAŞ GAZETECİLİĞİ KAVRAMI.....	5
2.1 Yurttaş Gazeteciliğinin Ortaya Çıkışı	5
2.1.1 Siyasi baskı nedenleri.....	8
2.1.2 Teknolojik nedenler	9
2.1.3 Kültürel nedenler.....	10
2.2 Yurttaş Gazeteciliğinin Türkiye’deki Durumu	10
2.3 Gazetecilikte Teknolojik Gelişmeler ve Yurttaş Gazeteciliği.....	12
2.3.1 Yurttaş gazeteciliğinin ana akım medyaya etkisi.....	13
2.3.2 İnternet gazeteciliği.....	13
2.3.3 Sosyal medya gazeteciliği	15
2.3.4 Eşik bekçiliği yaklaşımı ve kitle kaynak kuramı	16
2.3.4.1 Eşik bekçiliği yaklaşımı	16
2.3.4.2 Çağdaş çalışmalarda eşik bekçiliği kavramı	17
2.3.4.3 Dijital çağda eşik bekçiliği kavramı.....	18
2.3.4.4 Kitle kaynak kuramı.....	19
3. BİLGİ EDİNME HAKKININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ.....	21
3.1 Dünyada İlk Yasal Düzenlemeler	21
3.2 Türkiye’de Yasal Düzenlemeler.....	22
3.3 Bilgi Edinme Hakkı.....	23
3.4 Haber Etiği	25
3.4.1 İnternet ve haber etiği	27
3.4.2 Haber etiği kapsamında gazetecinin görevleri	28
3.4.3 Dijital medyada çevre hareketi	29
3.4.4 Halk yararına yapılan gazetecilik kapsamında çevre haberciliği.....	30
3.4.5 Basının çevre konusunda kamuoyu oluşturması.....	32
3.5 İklim Değişikliğinin Türkiye Üzerindeki Olası Etkileri	33
3.6 Çevre Gazeteciliğinin Etik Kuralları.....	34
4. ARAŞTIRMA YÖNTEM VE SONUÇ	36
4.1 Araştırma Hakkında	36
4.1.1 Haber Metinlerinde Söylem ve Söylem Analizi	36
4.1.2 Araştırmanın Sorunu	39
4.1.3 Araştırmanın Amacı.....	39

4.1.4 Araştırmanın Kapsamı ve Önemi.....	39
4.1.5 Araştırmanın Evreni ve Sınırlılıkları.....	39
4.2 Araştırmanın Yöntemi.....	40
4.2.1 Söylem Analizi Modeli	40
4.3 Haber Metinlerinin Analizi	42
4.3.1 Açık Radyoda Yer Alan Haber Metinlerinin Analizi	42
4.3.2 Twitter’da #TemizHavaHaktır2YılBeklemez Etiketli Haberler	48
4.3.2.1 Twitter Haberlerinin İçerik Analizi İncelemesi	55
5. BULGULAR VE TARTIŞMA	63
6. ÖNERİLER	64
SONUÇ.....	65
KAYNAKLAR	72
EKLER.....	76
ÖZGEÇMİŞ.....	84

KISALTMALAR

BM	: Milletler
ABD	: Birleşik Devletleri
TGC	:Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
DSO	:Dünya Sağlık Örgütü
TMMOB	:Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
OECD	:Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 4.1: Açık Radyo web sitesi haberlerinin tematik yapı çözümlemesi.....	45
Çizelge 4.2: Açık Radyo Web Sitesi Haberlerinde Şematik Yapı.....	47
Çizelge 4.3: Twitter haberlerinin tematik yapı çözümlemesi.....	57
Çizelge 4.4: Twitter Haberlerinin Şematik Yapı Çözümlemesi	58
Çizelge 4.5: Sentaktik Çözümleme	60
Çizelge 4.6: Açık Radyo web sitesi haberleri ve Twitter haberleri karşılaştırması...	61

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 4.1: Aktivist Thunberg'in katıldığı BM İklim Zirvesinden ve Türkiye'deki Protestolardan Görseller	42
Şekil 4.2: Muğla Çevre Platformu	49
Şekil 4.3: Melis Alphan, Yeşil gazete	49
Şekil 4.4: Ata Üni Genç Tema, Adü Genç Tema, SDÖ Genç Tema, İklim Haber ...	50
Şekil 4.5: Yeşil Düşünce Derneği, WWF- Türkiye	50
Şekil 4.6: çArşı, Mavimasmavi	51
Şekil 4.7: PAÜ Genç Tema, Greenpeace Türkiye, Change.org Türkiye, İnönü Genç Tema	51
Şekil 4.8: Deniz Yavuzylmaz, İklim Haber, Deniz Gümüşel, Av. Burak Erbay	52
Şekil 4.9: 360 Türkiye, Change.org Türkiye, Gülizar Biçer Karaca	52
Şekil 4.10: Deniz Bayram	53
Şekil 4.11: Kırsal Çevre Derneği	53
Şekil 4.12: Özgür Gürbüz	54
Şekil 4.13: Elçin	54
Şekil 4.14: Zeynep Burcu Şahin	55
Şekil 4.15: Onat Türkmenoğlu	55

YURTTAŞ GAZETİCİLİĞİNİN HUKUKSAL DÜZENLEMELER VE BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINDA İNCELENMESİ

ÖZET

Teknoloji pek çok alanda olduğu gibi medya alanında değişim ve gelişmelere neden olmaktadır. Yeni medyanın getirilerinden olan yurttaş gazeteciliği kavramı kişinin Bilgi Edinme Hakkı ile yakından ilgilidir. Kamu, Bilgi Edinme Hakkı gereği kendi yararına olan her konuda şeffaf bilgiye sahip olmak durumundadır.

Bu kapsamda yurttaş gazeteciliğine büyük sorumluluk düşmektedir. Yurttaş gazeteciliğinin bu sorumluluğu çevre haberciliği ile kesişmektedir. Çevre haberciliği kamuyu ilgilendiren sonuçları ve farkındalık oluşması gereken kamunun yararına olacak bir konudur. Bu nedenle çalışmanın temel sorununu oluşturan yurttaş gazeteciliğinin Bilgi Edinme Hakkı ve hukuksal düzenlemeler kapsamında çevre haberciliği üzerine bir inceleme yapılmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda Açık Radyo web sitesinde yer alan haberler ile Twitter’da yer alan çevre haberleri bir aylık süreç ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda Açık Radyo web sitesindeki haberlerin meslek etik ilkelerine uygun ve halkı bilinçlendirmeye yönelik yapıldığı sonucuna ulaşırken Twitter’da haberlerin tekrara düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Her iki mecrada da uzman görüşlerine ve haber detaylarına yer verildiği görülürken Türkiye’nin çevre haberciliği konusunda henüz yeterince gelişmediğini söylemek de mümkündür.

Günümüzde ihtiyaç duyulan halkı bilgilendiren, gerektiğinde eğiten ve kamuda bir farkındalık oluşturan haberlerdir. Bu gibi haberlerin üretilmesi ancak hukuksal süreci ve meslek etik ilkelerini iyi bilen kişilerin habercilik yapması ile mümkün olacaktır. Bu kapsamda çalışmadaki bulgular doğrultusunda Açık Radyo web sitesinde gerek uzman görüşlerine yer verilmesi gerekse sıradan yurttaşın haberlerine yer verilmesi ihtiyaç duyulan haberciliğin yaygınlaşması için bir örnek olarak değerlendirilebilmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında konu ile ilgili bundan sonra yapılacak çalışmalar için medya okuryazarlığı konusunda yurttaşın eğitilmesi önerisinde bulunulmuştur. Aynı zamanda yurttaş gazeteciliğinin de çeşitli baskılara maruz kalması nedeni ile yeni bir gazetecilik anlayışı olarak “*web tabanlı kamu yararına habercilik*” kavramı önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler *Yurttaş gazeteciliği, bilgi edinme hakkı, meslek etik ilkeleri, çevre haberciliği*

INVESTIGATION OF CITIZEN JOURNALISM WITHIN THE SCOPE OF LEGAL REGULATIONS AND THE RIGHT TO KNOW

ABSTRACT

As in many other fields, technology causes changes and developments in the field of media. The concept of citizen journalism, which is one of the returns of the new media, is closely related to one's right to information. The public has to have transparent information on all matters that are in their best interest due to the Right to Information.

In this context, citizen journalism has great responsibility. This responsibility of citizen journalism intersects with environmental journalism. Environmental journalism is an issue that will benefit the public, which should have public consequences and awareness. For this reason, the main problem of the study is the right to information about citizen journalism and environmental reporting within the scope of legal regulations.

As a result of this study, the news on the Açık Radyo website and the environmental news on Twitter were analyzed with a one-month period. As a result of the review, it was concluded that the news on the Açık Radyo web site was made in line with the ethical principles of the profession and aimed at raising public awareness while the news on Twitter dropped again. Both expert opinions and news media also possible to argue that not enough progress in Turkey's environmental journalism, it was observed that given the details.

Today, what is needed is the news that informs the public, educates them when necessary and creates public awareness. The production of such news will only be possible if people who are familiar with the legal process and the ethical principles of the profession do journalism. In this context, in line with the findings of the study, both the expert opinions on Açık Radyo web site and the news of ordinary citizens can be considered as an example for the spread of the needed journalism.

In the light of all this information, it has been suggested that the citizens should be educated on media literacy for further studies on the subject. At the same time, the concept of "web-based journalism in the public interest öneril is proposed as a new understanding of journalism due to the fact that citizen journalism is subject to various pressures.

Keywords: *Citizen journalism, right to know, Professional codes of ethics, environmen journalism*

1. GİRİŞ

Gazetecilik mesleği siyasi zorlamalar ve ekonomik baskılar gibi bazı zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum gazeteciliğe ve daha geniş anlamda medyaya alternatifi gerekli kılmıştır. Bu baskıya bir de teknolojinin gelişmesinin eklenmesiyle yurttaş gazeteciliği kavramı ortaya çıkmıştır. Yurttaş gazeteciliği ortaya çıktığı ilk günden itibaren tartışılmış ve ülkeler arasındaki uygulanabilirliği anlamında da farklılıklar göstermiştir. Bu durum yurttaş gazeteciliğinin farklı tanımlanmasına neden olmuştur. Nip, geleneksel gazeteciliği yurttaş gazeteciliğinden öncelikli olarak ayıran gazetecilik türünü kamu gazeteciliği olarak tanımlamıştır. 1990'lı yıllarda kamu gazeteciliği ABD'de var olan gazeteciliğe muhalefet konumunda şekil almıştır. Katılım modellerinin ikincisi ise etkileşimli gazeteciliktir (Yanardağoğlu, 2015, 252). Özellikle profesyonel web sitelerinde yapılan gazetecilik bu türe örnek oluşturmaktadır. Bu iki gazetecilikte de yurttaşlar katılımcı gibi görünse de haberi üreten ve tüketen ayrımı çok açıktır. Profesyonel anlamda gazetecilik yapan kişiler eşik bekçiliğini sürdürmektedir. Bu nedenle üçüncü model katılımcı gazeteciliktir. Bu iki modelin aksine katılımcı gazetecilikte kullanıcı katılımı profesyonellerin belirlediği çerçeve içinde de olsa haber içerik üretimine katkı sağlamaktadır (Platon ve Deuze 2003). Diğer bir yurttaş gazeteciliği modelinde ise haber üretimi hiçbir profesyonel gazetecinin müdahalesine izin vermeyen tamamen içerik üretimini de yurttaşın sağladığı bir gazetecilik türüdür. Profesyonellerin müdahalesinin bulunmadığı web siteleri, topluluk radyoları ya da bloglar bu gazetecilik türüne örnek oluşturmaktadır (Çevikel, 2011;61-62).

Nip tarafından açıklanan dört farklı model üzerine yurttaş gazeteciliğinin birden fazla tanımı olduğunu söylemek mümkündür. Bunun dışında Arık'a göre yurttaş gazeteciliği profesyonel gazeteci olmayan yurttaşların genel iletişim ortamına katılmaları yurttaş gazeteciliği kavramını oluştururken; Hampton'a göre ise yurttaş gazeteciliği yöneten ile yönetilen arasında köprü görevi gören yolsuzluk

ve skandal ile ilgili haberleri kamuya ileten kişilerdir. Bir tanım sadece yurttaşı yurttaş gazetecisi olarak kabul ederken diğer tanımda ise yöneten ile yönetilen arasında köprü görevi gören herkes yurttaş gazetecisi olarak kabul edilmektedir (Arık, 2013, s.y.).

Çalışmada da yurttaş gazeteciliği bu yönleri ile araştırılacak ve kişinin bilgi edinme hakkı kapsamında incelenecektir. İlk olarak İsveç'te yürürlüğe giren bilgi edinme hakkının diğer ülkelerde uygulanması daha uzun zaman almıştır. Bilgi edinme hakkı, hukuk tarihinde ilk kez 19. yüzyılın sonlarında İsveç'te ortaya çıkmıştır. Bu ülkede, 1876'da yürürlüğe giren bir kanun ile bilgi edinme hakkı yurttaşlara tanınmıştır. İsveç'teki ilk hayata geçişin diğer ülkelere ulaşması ise bir hayli zaman almıştır. Bu nedenle bu hakkın her ülkede uygulanış biçimi farklılık göstermektedir. Çalışma kapsamında Türkiye'de yurttaş gazeteciliğine örnek teşkil eden açık radyonun internet sitesi ve Twitter'da # TemizHavaHaktır2yılıbeklmez # etiketi ile verilen haberler incelenmiştir.

Açık Radyo'nun web sayfası ve Twitter haberleri söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmanın temelinde bilgi edinme hakkı bulunmaktadır. Bu nedenle de eşik bekçiliği kuramı üzerinden çalışma yürütülmüştür. Kişinin bilgi edinme hakkının ancak doğru habere ulaştığında gerçekleştirebileceği düşüncesi bu çalışmanın varsayımlarındandır. Bu nedenle doğru yurttaşın doğru haber alması haber seçimiyle ilgidir. Haber seçiminin önemli olduğu çalışmalarda da eşik bekçiliği kuramı üzerine çalışılmaktadır. Eşik bekçiliği kavramı haber seçiminde farklı bilgi kaynakları yoluyla pek çok yerden ulaşan haber, bilgi ve yorumları değerlendirerek haberi yayınlamaktır (Çebi,1996: 248). Yurttaş gazeteciliği kavramında yurttaşı eşik bekçisi olarak kabul etmek bilgi kirliliğine neden olabilmektedir. Çünkü profesyonel gazeteci olmayan bir kişi meslek etik ilkelerini dikkate alarak haber üretmemektedir. Bu nedenle kitle kaynak kuramında olduğu gibi haberler yurttaş ve profesyonel gazetecinin iş birliği ile oluşturulmalıdır.

Yurttaş gazeteciliği bilgi edinme hakkı kapsamında incelendiğinde kamunun doğru haber alma hakkı ortaya çıkmaktadır. Bu durumda gazeteler kamuyu ilgilendiren konuların yanı sıra onları bazı konularda bilinçlendirme görevindedir. Son dönemde gündeme konu olmaya başlayan çevre haberleri

kamunun bilgilendirilmesi gereken önemli konular arasındadır. Çünkü çevre konusu tüm canlıları ilgilendirmektedir. Özellikle son dönemde yurttaşlar tarafından gündeme getirilen çevre konusu yurttaş gazeteciliğine örnek oluşturmaktadır. Çünkü bazı çevre olayları bölgesel ya da yerel gerçekleşmekte ve kamu bu konuda var olan teknolojiyi kullanarak haber vermektedir. Bu kapsamda çalışmada çevre haberciliği örneklem seçilerek ülkedeki örnekler incelenmiştir.

Çevre tüm canlıları ilgilendiren bir konudur. Bu nedenle ekonomi ve siyaset ile yakın ilişkiler içindedir. Çevrenin ekonomi ve siyasetle olan ilişkisi çevre ile ilgili yapılan haberlerin verilmiş biçimini etkilemektedir. Gazeteciler buldukları medya kuruluşunun yapısına göre haber vermektedir. Bazı kararların kanunlar ile meclisten geçerek verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında bir yıl boyunca ana akım medya incelendiğinde çevre haberciliğine çok fazla yer verilmediği görülmektedir. Bu nedenle çevre haberleri bilgiden ziyade var olan medya kuruluşunun yapısı doğrultusunda verilmektedir (Frome, 1998: 12). Bu nedenle çevre haberleri verilirken çok fazla açıklayıcı olmadığı görülmektedir.

Türkiye'deki örneklere bakıldığında çevre haberleri çoğunlukla sel gibi felaket olayları doğrultusunda verilmektedir. Bu nedenle çevre haberleri sınırlı kalmakta ve detaylı bilgi verilmemektedir. Ancak çevre konusunun herkesi ilgilendirmesi nedeni ile kapsamlı olarak bu haberlerin verilmesi gerekmektedir. Kapsamlı bilgi içeren çevre haberleri ile kişilerde bilinç oluşturmak mümkün olacaktır. Bu kapsamda çalışmada Türkiye'nin durumu incelenmektedir. Çevre haberciliğinden yola çıkılarak Türkiye'de yeni bir habercilik anlayışının oluşması için katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Çevre gibi herkesi ilgilendiren konularda kamuyu bilgilendirme, eğitme haber verme ve kamunun sesi olarak yurttaş ile ortak çalışan bir medya anlayışının oluşması önerilmektedir.

Tüm bu bilgiler kapsamında çalışmanın birinci bölümde yurttaş gazeteciliği tanımlanırken ikinci bölümde bilgi edinme hakkı ve haber etiği konuları ele alınarak yazın incelemesi yapılmıştır. Bu bağlamda yurttaş gazeteciliğinin ortaya çıkışında çevre haberciliğinin büyük etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda çevre haberciliği örneklem olarak seçildiğinden çevre haberciliği de bilgi edinme hakkı ve haber etiği kapsamında incelenmiştir.

Tüm bunların ışığında çalışmanın üçüncü bölümünde ise çevre haberciliği söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalar için yurttaş gazeteciliğinin birden fazla açıdan incelenmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir ve bundan sonraki çalışmalarda *web tabanlı kamu haberciliği* kavramının kullanılması önerilmektedir.

2. YURTTAŞ GAZETECİLİĞİ KAVRAMI

2.1 Yurttaş Gazeteciliğinin Ortaya Çıkışı

İlk olarak ABD’de ortaya çıkan yurttaş gazeteciliği kavramı manipölasyonlara neden olmuştur. Bu gazetecilik türü yönlendirmelere de neden olsa ABD’ de iktidara karşı muhalefet alanı olarak görölmüştür. Yurttaş gazeteciliğinin ortaya çıkması ve bu alana yöneliş çeşitli olayların ortaya çıkması ile olmuştur. 11 Eylül’ de yaşanan New York ve Pentagon saldırıları sırasında o bölgeye yakın olan ve olayı yaşamış olan kişilerin çektiği görüntüler ve ifadeleri diğer insanlar tarafından oldukça ilgi görmüştür. Bu olaylar insanlar tarafından çeşitli web sitelerinden takip edilmiştir. Aynı şekilde 2004 yılında Asya’da yaşanmış olan tsunami felaketi sırasında olaya şahit olan yurttaş çektiği görüntüleri basınla paylaşmıştır. Bu olaylara bakıldığında yurttaş gazeteciliği gelişen teknolojinin o bölgede olaya tanık olan insanların haber oluşturmasına olanak sağlayarak bu gazeteciliğe destek oluşturduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak buradaki temel sorun hiçbir gazetecilik eğitimi almamış gazetecilik meslek etik ilkelerini bilmeyen kişilerin haberler yazması, kamuyu bilgilendirmesi güvenilir habere ulaşmak noktasında zorluklara neden olmuştur (Jurnat, 2011:9; akt; Durgeç Aydoğan,2017: 706).

Gazetecilik mesleğinin asıl amacı kamuoyunu ilgilendiren ve onların yararına olan olayları doğru bir şekilde kamuya sunmaktır. Ancak gazetecilik mesleğinin uğradığı baskı ve zorlamalar “ doğru “ haber noktasında gazetecileri zorlamaktadır. Kanunlarla desteklenmesi gereken gazetecilik mesleğinin kanunların uygulanma noktasında karşılaştığı sorunlar bulunmaktadır. Bu nedenle kamu için habercilik yapılacak yeni arayışlara ihtiyaç duyulmuştur. Eskiden beri tartışılan bu kamu haberciliği için internet ortamı büyük kolaylık olmuştur. Çünkü internette haber paylaşmak ve yaymak daha kolaydır. Bu durum yurttaş gazeteciliğini kolaylaştırmış ve internet sayesinde kamu haberleri

internet üzerinden verilmeye başlanmıştır. İnternet üzerinden yapılan haberler yurttaş gazeteciliği kavramını ortaya çıkarmıştır.

Yurttaşları aktif hale getiren yeni bir medya düzeni, gazetecilik mesleğine etkide bulunarak yurttaş gazeteciliğini ortaya çıkarmıştır. Şeffaflık anlayışı ile ıradan yurttaşın katılımını sağlayan yurttaş gazeteciliği, medyanın baskılardan arınmasına karşı önerilmektedir (Lievrouw, 2016, 128 akt; Öztürk,2019:705). Ancak bu tanımda olduğu gibi şeffaflık sağlayamayan yurttaş gazeteciliği beraberinde haberlere güven konusunda sorun yaratmaktadır. Bir başka tanımda yurttaş gazeteciliği, ana akım medya kurumlarının aşırı ticarileşmesi sonucu, gazetecinin asıl görevi olan bilgilendirme görevini üstlenerek gazeteciliği eski günlerine ulaştırmayı amacı olan gazetecilik olarak açıklamaktadır (Alankuş, 2008, 14; akt:Kavaklı, 2019:670).

Yurttaş gazeteciliği kavramı ABD' de iktidara muhalefet olabilmek düşüncesiyle medyayı demokratikleştirme kavramı ile ortaya çıkmıştır. Ancak uygulamada bu düşünce tam olarak gerçekleşmemektedir. Çünkü kamuya verilecek olan haber hala basın tarafından ya da yönetim gücünü elinde bulunduranlar tarafından belirlenmektedir. Yurttaş kendi gündemini belirlediğini düşünmektedir. Ancak bazı güçler bu duruma engel oluşturmaktadır. Ayrıca yurttaş gazeteciliğinin olanak tanıdığı herkesin haber yapabilmesi düşüncesi yanlış, eksik ya da tamamen yalan haberlerin yapılmasına neden olmaktadır. Bu da bilgi kirliliğine neden olmaktadır. Bu bilgi kirliliği içerisinde hangisinin doğru olduğunu anlamakta güçlük geçen yurttaşın medyaya güvenilirliği azalmaktadır. Olkun'un 2017 yılında yaptığı doktora tezi çalışmasındaki medya güvenilirlik anketinde ise okuyucu-izleyici ve kullanıcıların en az güvendiği medya kaynağı online gazeteciliktir (Olkun,2017: 139). 2016 yılında yapılan bir diğer çalışmada ise en güvenilir kaynak yazılı basının ürünü gazeteler seçilirken onu takip eden internet olmuştur en az güvenilen kaynak ise televizyon seçilmiştir. Üstelik çalışmada ağırlıklı yaş grubu ortalaması 22'dir. Çalışma gençler arasında yapıldığından en çok interneti kullanan gençler haber alma konusunda en çok yazılı basına güvenmekte ve internetteki haberlere güven noktasında sorun yaşamaktadır (Yılmaz,2016:405). Bu durumda yurttaş gazeteciliğini medyanın demokratikleşmesi için önemli bir adım olarak görmek ya da özgür bir ortam oluşturmaktadır gibi ifadeler

kullanmak tartışmalara neden olmaktadır. Artık yurttaş gazeteciliğine sadece yurttaşın haber üretimine katıldığı demokratik ve özgür bir ortam olarak yaklaşmak yerine haber etiği değişen eşik bekçisi, kişi bilgi edinme hakkı gibi hukuksal açılardan da değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü özellikle gençlerin her şeyi internetten öğrendiği ve takip ettiği günümüzde onları bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve farkındalık oluşturmak için ihtiyaç duyulan internet mecrasında eğiten, öğreten ve doğru habercilik yapılabilen, mesleki etik ilkelerini uygulayabilen gazeteciliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Ignacio Ramonet'in bahsettiği gibi artık teknolojinin gelişmesi ile olaya tanık olan herkes bilgi paylaşabilmekte ve haber verebilmektedir. Ancak Ramonet' in söylediği gibi gazetecilik ile tanıklık karıştırılmamalıdır. Bu noktada çalışmada yurttaş gazeteciliğine bakış açısı ortaya konmaktadır. Kısacası olaya tanık olup haber paylaşımında bulunan yurttaş, çalışmanın bakış açısına göre yurttaş gazetecisi olarak kabul edilmemektedir. Haber paylaşan kişinin gazeteci sayılması için bilgiyi belirli bir etik kuralı gözeterek süzgeçten geçirip haber haline getirmesi gerekir. Bunun için gazeteciliğin belirlenen meslek etik ilkeleri bulunmaktadır.

Bir başka tanıma göre ise; yurttaş gazeteciliği, yurttaş gazeteciliğini eğiten ve demokrasiyi geliştirecek şekilde yurttaşın kendini ilgilendiren konularda bilgiyi alması ve sunmasıdır (Shaffer 2004; akt İlgili, B. Ö. K. D. P.). Bu tanıma bakıldığında yurttaş gazeteciliği vatandaşların eğitilebilmesi için bir araç olmaktadır. Çünkü kitle iletişim araçlarının kamuyu bilgilendirmek gibi bir işlevi vardır. Gazetecinin de bu bilinçle kamuyu eğitmek görevini üstlenmesi gerekmektedir.

Tüm bu tanımlardan da yola çıkıldığında yurttaş gazeteciliği bazı sorunlara cevap aramak ve bazı ihtiyaçlara yanıt vermek için çıkmıştır. Demokrasi kavramında yaşanan sorunlar, kitle iletişim araçlarının halkı eğitmek amacından çok tek taraflı bazı çıkarlar doğrultusunda yönlendirmesi bir de teknolojinin gelişmesi ile haberciliğin daha hızlı yapılabilir olması yeni bir habercilik anlayışını ortaya çıkarmıştır. Yani yurttaş gazeteciliği en temelde siyasi baskı kültürel baskı ve kültürel etmenler kaynaklı ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

2.1.1 Siyasi baskı nedenleri

Medya yönetilen ile yöneten arasındaki ilişkiyi kurmaktadır. Bu nedenle politika, iktidar ve muhalefetin yaptıklarını kamuya aktarmaktadır. Siyaset medyanın temel konularından birini oluşturması nedeni ile siyasetle yakın ilişki içindedir. Yurttaş gazeteciliğinin ise kamuyu ilgilendiren haberler yapması nedeni ile siyaset konusu daha fazla önem kazanmaktadır. Çünkü katılım, demokrasi gibi kavramlar bu noktada ortaya çıkmaktadır. Demokrasinin var olduğu ülkelerde yurttaş ve yurttaşlık kavramları bir hak ve önem teşkil etmektedir. Medya tıpkı yurttaş ve yurttaşlık gibi demokrasi ile doğru orantılıdır. Medyanın işleyişi için gerekli olan demokrasi ortamının bir diğer önemli konusu ise ifade özgürlüğüdür (Robert A. Dahl akt; Ayhan ve Önder, 2016,26). Demokrasiyi sağlayacak olan ve ifade özgürlüğünün daha sağlıklı işleyişini sağlayacak olan medyadır (Dağtaş, 2007,104). Demokrasi ve medya birbiri ile güçlü ilişkilere sahiptir. Bu nedenle biri olmadan diğerinden söz etmek mümkün değildir. Demokrasi olmadan gazetelerin gazeteler olmadan demokrasinin var olmadığı pek çok teorisyen tarafından tartışılmaktadır (Alexis Tocqueville akt; Cangöz, 2005,107). Tanımlara bakıldığında yurttaş gazeteciliğinin demokrasiye farklı anlamlar getirdiği ve geliştirdiği görülmektedir. (Cangöz, 2005,109). Liberal demokrasilerdeki eksikliklerin fark edilmesi gazetecilik mesleğinin bir kez daha gözden geçirilmesine neden olmaktadır. Demokrasinin uygulanmasında sorunlar oluştuğu düşüncesi yurttaş gazeteciliğinin bir alternatif olarak görülmesini sağlamakta ve durum yurttaş gazeteciliğinin yeniden gözden geçirilmesine neden olmaktadır (Uzun, 2006,635). Yurttaş gazeteciliğinin temel tartışma konularından biri yurttaşın haber üretimine katılmasıdır. Yurttaş katıldığı haber üretiminde ne kadar başarı göstermekte olduğu kaygısı bu kavram üzerinde fikir ayrılıklarını beraberinde getirmektedir. Temsili demokrasi günümüzde yurttaşın kolayca katılımcı olabildiği bu çağ için yetersiz kalmakta bu nedenle artık katılımcılık kavramı ortaya çıkmaktadır. Gerek siyasi alanda gerek medya alanında katılımcılık konusu önemli olmaktadır. Medyada herkesin kendine yer bulabilmesi her kesimden kişinin haberinin yapılması katılımcılığın önemini artırmaktadır. Yurttaş gazeteciliği kavramı ile geleneksel medyada yer alan se, felaket ya da cinayet gibi kişinin özne olduğu haberler yer almamaktadır. Kişiler de katılımcı

olarak medya ile seslerini duyurmaktadır (Cangöz, 2005, 112). Katılımcılıkla ifade edilen yurttaşın kendisi ile ilgili isteklerinin ya da bir olaya karşı tepkisinin medyada yer almasıdır (Karaman & Önder, 2017: 168-169). Ancak ne yazık ki günümüz yurttaş gazeteciliği istendiği ve beklendiği şekilde yerine getirilemediğinden bu durum çok mümkün olmamaktadır. Yurttaş gazeteciliğini ortaya çıkaran bir diğer etmen gelişen teknolojidir.

2.1.2 Teknolojik nedenler

Yurttaş gazeteciliği teknolojinin gelişmesi ile ortaya çıkmıştır. Yukarıda bahsedildiği gibi katılımcılığın artması ile ortaya çıkan yurttaş gazeteciliğinin alt yapısını teknoloji oluşturmaktadır. Çünkü teknolojideki bu gelişmeler yurttaşın habere katılımını kolaylaştırmaktadır. İnternet, günümüzdeki katılımcı demokrasi anlayışının teknolojik alt yapısını sunmaktadır (Dağtaş, 2007,105). Yeni teknoloji imkânlarından faydalana bireyler bilgiye daha kolay ulaşmaktadır. Bireyler internette kendini daha özgür hissetmektedir. İnternetin gelişmesi medyayı etkilemiş ve internet haberciliği yaygın şekilde tercih edilmeye başlamıştır. İnternetin kolay ulaşılması nedeni ile geleneksel medyada kendisine yer bulamayan kişiler ve gruplar seslerini duyurmaya başlamıştır (Kutlu ve Bekiroğlu, 2010,255). İnternet medyasının daha çok ilgi görmesi geleneksel medyanın bu konuları gündeme getirmesine zemin oluşturmuştur. Yurttaş gazeteciliği bu sayede önemli bir hız kazanmıştır. Ancak yurttaş gazeteciliği bir süre sonra beklenen talepleri karşılayamamış ve bilgi kirliliği dene kavramın ortaya çıkması ile internet haberlerine güven konusunda sorunlar ortaya çıkmıştır. Bazı teorisyenler ise yurttaş gazeteciliğinin olumlu etkilerinden bahsetmiştir. İnternet gazeteciliğinin ortaya çıkması ile pek çok kişi konu ile ilgili kendine yer bulmuştur (Arık, 2013,73). Yurttaş gazeteciliğinin yaygınlaşması kamusal alanların yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Çünkü insanlar haberleri ve bilgileri bu ortamlarda birbirileri ile paylaşmaya ve tartışmaya başlamıştır. İnternetin yaygın kullanılması pek çok alanda değişiklik yaratmıştır kamusal alan önceleri sınırlara sahipken, internetle birlikte bu sınır ortadan kalkmıştır (Dağtaş, 2007,107). Bu noktada artık farklı bölge, farklı ülke ve farklı coğrafyalara sahip insanlar aynı soru ve sorunlar üzerinde yoğunlaşabilmekte ve bu sorunlar doğrultusunda örgütlenerek ses getirmektedir (Uzun, 2006,652). Bu noktada önemli olan nokta internetin bahsedildiği gibi

tek başına demokrasiye ve katılımcılığa fayda sağlaması mümkün değildir (Dağtaş, 2007,106). Bu noktada önemli olan interneti doğru şekilde kullanarak demokrasi ve katılımcılık için bir araç olarak kullanabilmektir. İnternet ortamında ne kadar aktif ve katılımcı gibi bir görüntünün olması pratikte baskı ve kısıtlamaların olmadığını ifade etmektedir. Kültürden kültüre farklılık gösteren internet kullanımı hem ülke için farklılık göstermektedir. Bu nedenle yurttaş gazeteciliğinin uygulanışında kültürel nedenlerden bahsetmek mümkündür.

2.1.3 Kültürel nedenler

Yurttaş gazeteciliğinin ortaya çıkmasındaki en temel nedenleri siyasi baskılar ve teknolojik nedenlerdir. Ancak bu etmenlerin yanı sıra yurttaş gazeteciliğinin uygulanabilirliği ve ortaya çıkışında bir diğer etmen kültürel etmenlerdir. Bunu daha iyi şekilde açıklamak Ortadoğu ülkelerinde ve Avrupa ülkelerinde yurttaş gazeteciliğinin uygulanma şekli ortaya çıkışına neden olan olayların paylaşımı ile mümkün olacaktır. Boş zamanlarını medya dediğimiz ortamda dolduran insanlar bu şekilde hayatlarını şekillendirebilmektedir.

Bulduğumuz dönem içerisinde sinema, televizyon, müzik ve okuma boş zamanı değerlendirdiğimiz etkinlikler arasında yer almaktadır. Özellikle günümüzde pek çok ülkenin dinlenme ve boş zamana önem vermesi bu boş zamanın değerlendirilmesi noktasında büyük önem taşımaktadır. Mekanikleşen iş gücünü sürekli hale getirebilmek için insanlar boş zamanlarını eğlenerek geçirmek istemektedir. Bu doğrultuda kültür endüstrisinin bir parçası olan tüketicinin eğlenme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle tüketici olarak adlandırılan kitlelere eğlence amaçlı çok fazla içerik üretimi yapılmaktadır (Adorno, 2014, s. 68 akt; Topçu & Önürmen, 2018:266). Ancak her kültürün boş zaman süreli, çalışma saat ve hakları farklı olduğundan medyanın ürettiği bu içeriklerde kültürlere göre büyük değişiklikler göstermektedir.

2.2 Yurttaş Gazeteciliğinin Türkiye'deki Durumu

Yurttaş gazeteciliği kavramı demokratikleşmeye katkı sağlama düşüncesi ile ortaya çıkmıştır. Ancak uygulama olarak ülkeden ülkeye farklılık göstermiştir. Halkını yasalarla koruma altına alan ülkelerde kamu ve gazeteciler iş birliği

yaparak yurttaş gazeteciliğini çıkışındaki temel amacına uygun bir şekilde gerçekleştirebilmektedir. Ülkemizde ise bazı kısıtlamalar buna engel olabilmektedir.

Türkiye'deki yurttaş gazeteciliğinin uygulanma alanlarını incelerken Bağımsız İletişim Ağı (BİA) dikkat çekmektedir. BİA; 12 yerel gazete, 6 yerel televizyon ve 56 yerel radyonun imzası ile kurulmuştur. Bu bağlamda teknolojinin olanaklarından yararlanarak birbirleri arasındaki haber akışını sağlamayı amaçlamaktadırlar (Tokgöz 2001:32). Buradaki iş birliği önemli bir kavramdır. Çünkü yurttaş gazeteciliğinde halk ve her türlü medya kanalı iş birliği içerisinde olmalıdır. Çünkü ancak böyle eksiksiz ve doğru bilgiye ulaşılması mümkün olacaktır. Teknolojinin habere kazandırdığı hız nedeniyle günümüzde yanlış haber yayılımı çok fazladır. Bu nedenle halk için en önemlisi haberi verecek doğru kaynağa ulaşmaktır. Yurttaş gazeteciliği bu amaçla ortaya çıkmış bir kavramdır. Ancak ne yazık ki beklentileri karşılayamamaktadır. Bu durumda yurttaş gazeteciliğine alternatif yeni bir isimle editöryal süzgeçten geçirilmiş haberlerin var olduğu bir habercilik oluşturulmalıdır.

Türkiye'nin demokratik yapısına bakıldığında AB üyeliğine giremem gerginliği dikkat çekmektedir. Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkilerine yönelik en sert eleştirilerin yapıldığı 2012 yılı İlerleme Raporu ve Türkiye'nin karşı bir rapor yoluyla oldukça sert bir yanıt vermesi sabitlenen ilişkilerin bu kez gerginliğe dönüştüğüne dair endişeleri görünür kılmıştır. Gezi Parkı Eylemleri ve diğer gelişen olayların Avrupa Birliği için Türkiye'nin demokrasi anlayışının sorgulanmasına neden olmuştur. Bu kapsamda Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin önemli bir aşaması olarak açılması planlanmış olan "Bölgesel Politikalar ve Yapısal Araçların Koordinasyonu" isimli müzakerenin açılmasının engellenmesi özel bir örneği oluşturmaktadır (Kaymas,2014:60). Özellikle bu dönemlerde halkın internet ve sosyal medya üzerinden haber paylaşımı ve örgütlenmeleri yurttaş gazeteciliği için büyük önem oluşturmaktadır. Yurttaş gazeteciliği ve kamunun kendi gündemini belirleme durumu yaşanan bir çevre olayına karşı başlatılan mücadele ile etkisini göstermiştir. Tüm dünya incelendiğinde yurttaş gazeteciliği örneği çoğunlukla doğa ve çevre olayları gerçekleştiğinde aktif olarak etkisini göstermiştir.

2.3 Gazetecilikte Teknolojik Gelişmeler ve Yurttaş Gazeteciliği

Teknolojinin gelişmesi ile gündelik hayatta pek çok değişiklik yaşanmaktadır. Gazetecilik mesleği bu değişimden en çok etkilenen meslekler arasında yerini almaktadır. Çünkü teknolojinin hızlı artışı ile haberi üreten kameraların, fotoğraf makinelerinin, ses kayıt cihazlarının hatta masaüstü bilgisayarların yerini akıllı telefonlar almaktadır. Bu nedenle artık herhangi bir vatandaş şahitlik ettiği her hangi bir olayı görüntüleyerek hatta videolar çekerek haber olarak sunmaktadır. Bunun sonucunda internette hem gündem hızla değişmekte hem herhangi bir editöryal süzgeçten geçmeyen haberler halka ulaşmaktadır. Bu noktada birtakım baskıların oluşturduğu ihtiyaçlar ve teknolojinin artışı yurttaş gazeteciliğini gerekli kılmakta hatta kendiliğinden ortaya çıkarmaktadır.

1994 yılında yaşanan teknolojik gelişmeler internetin hızla gündelik yaşantıda yer almasına neden olmuştur. Kısa bir sürede üç evreden geçen internet Web 1.0, Web 2.0 ve son olarak Web 3.0 olarak karşımıza çıkmaktadır. Her bir teknoloji yenilikler getirmekte ve bizlere yeni kavramlar sunmaktadır. Bu yeni kavramlar ise yeni ihtiyaçlar ile ortaya çıkmaktadır. Önceleri Web 1.0 ile sadece internete haber metni yükleniyorken, Web 2.0 ile artık interaktif ve geri bildirimli bir iletişim söz konusu olmaktadır. Web 3.0 ile ise kendi kendine kayıt yapabilen web sitelerinden bahsetmek mümkündür. Artık yurttaş gazeteciliği olarak tartıştığımız Web 2.0'ın bizlere kazandırdığı kavram yeterli gelmemekte ve bu nedenle yeni arayışlar içerisine girilmektedir. Web 3.0 ile tamamen dünyaya açılan bir iletişim ağının var olması haber noktasında farklılaşmaların ve yeni kavramların, yeni habercilik türlerinin ortaya çıkmasının gerekliliğini artırmaktadır (Duman,2018:259). İletişimin tüm dünya ile sağlanması artık pek çok kaynaktan haber ve bilgi akışını hızlandırmaktadır.

Ancak öyle ki yurttaş gazeteciliği yukarıda bahsedildiği gibi ilk çıkış amacından uzaklaşmakta ve herkesin haberi üreten olması habere olan güvenin sorgulanmasına neden olmaktadır. Bunların yanı sıra teknolojiye yaşanan gelişmeler ve yurttaş gazeteciliği gibi internet odaklı habercilik ana akım medyayı oldukça etkilemektedir.

2.3.1 Yurttaş gazeteciliğinin ana akım medyaya etkisi

Teknolojinin gelişimi ile artık telefonlardan hızlı iletişimler başlamış ve haber akışı kolaylaşmıştır. Bunların en günceli ve günümüzde en yaygın kullanılan örneği Whatsapp uygulamasıdır. Bu uygulama ile haber kanalları, internet siteleri ve pek çok haber blogları vatandaşın aldığı anlık çekilmiş görüntüleri haber akışında sunmaktadır. Bu durum Whatsapp ihbar hattını önemli kılmaktadır. Bir iletişim kanalı olan Whatsapp artık bir yurttaş haber aracı haline dönüşmektedir. 2017 yılında Karaman & Önder'in yapmış oldukları çalışmada haber kanallarının farklı oranlarda Whatsapp ihbar hatlarından yararlandıklarını ortaya koymaktadır. Yaptıkları çalışmada Karaman & Önder bu oranları Show TV' de %9, ATV'de %3ve Fox TV'de %6 olarak belirlemiştir (Karaman & Önder, 2017: 172-173).

Whatsapp uygulamasının oldukça yoğun kullanılmasına karşın hala tam olarak haberlerde yer alamama nedeni görüntüdeki kalite, olayın gösteriliş şekli veya bir süzgeçten geçmemesidir. Yurttaş gazeteciliği bu anlamda pek çok sorunlara neden olmaktadır. Çünkü hiçbir denetleyicinin bulunmadığı haberler Gazetecilik Meslek Etik İlkeleri açısından sorun oluşturabilmektedir. Çalışmanın başından beri öne sürülen iddia devam etmekte ve yurttaş gazeteciliğinin günümüzde yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. İnternet üzerinden yapılan pek çok habercilik vardır. Ancak bu durum bilgi kirliliğini beraberinde getirebilmektedir.

2.3.2 İnternet gazeteciliği

İnternet gazeteciliği internetin hızla yayıldığı günümüzde oldukça önem kazanmaktadır. Zamana karşı yarışan ve tıklanma ve en çok izlenme gibi ticari kaygılar güden internet gazeteciliği etik, gazeteciliğin mesleki kuralları, editöryal süzgeçten geçirilen içerik gibi pek çok konuyu ikinci plana atabilmektedir.

1990'lı yıllarda hayatımıza giren internet pek çok alanda olduğu gibi medya alanında önemli değişimlere neden olmuştur. Çevrimiçi ortamda üretilen haberlerin sürekli gelişen ve değişen yapıda yer alması yapılacak araştırmaları zorlaştırmaktadır. Çünkü geleneksel habercilikte haberi üreten ile tüketen arasındaki fark açıktır. Ancak internet gazeteciliğinde bu ayırım oldukça belirgindir (Umur & Koz,2014: 28). Bu durum da internet haberciliğinde

çalışma yapılırken haberi üreteni ve tükenin belirlenmesi zorlaştırabilmektedir. Çünkü anayasamızda yer alan “Herkes, düşünce ve kanaatlerinin söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. “ ibaresinin yer alması herkesin bir bilgiyi paylaşabilme özgürlüğüne yöneliktir (Anayasa, Madde 26). Ancak bu durumda çalışma da sıklıkla bahsedilen editöryal süzgeç, haber etiği ve gazetecilik meslek etik ilkeleri gibi kavramlar önemsizleşmektedir. Bu nedenle herkes bilgiye sahip olabilmekte ve bunu paylaşabilme özgürlüğüne sahiptir. Ancak bunu geniş kitlelere haber olarak aktaracak kişilerin muhakkak bahsedilen etik ilkeler doğrultusunda bu bilgiyi paylaşması gerekmektedir.

Bunun yanı sıra internet gazeteciliği ülkemizde diğer ülkelere göre çok daha geç gelişmiştir. Özellikle ilk dönemlerde geleneksel medyada yer alan haberlerin aynısı bu mecrada da yerini almıştır. Buna karşılık olarak internet gazeteciliğinde ABD öncülüğünü korumuştur. Bu nedenle internet gazeteciliğini inceleyen araştırmacılar ABD’nin internet gazeteciliğinin de yakından takip etmiştir. İnternet gazeteciliğinin ilk döneminde teknolojinin getirdiği olanaklara dikkat edilmektedir(Domingo 2008:15-16;2005:2-8;akt; Aydoğan, 2012). Bu dönemde internetin sağladığı geri bildirim ve çoklu ortamlar ütöpik görülürken daha sonraki internet gazeteciliği incelemelerinde hem çoklu ortamın sağladığı imkanlara hem de geri bildirim ile haberin şekillenmesi konusunda incelemeler yapılmıştır (Aydoğan, 2012: 21). Ülkemizde teknolojinin ABD’ ye göre daha geç gelişmesi internet gazeteciliğinin de daha geç gelişmesine neden olmuştur.

İnternet gazeteciliğinin ülkemizde daha yavaş gelişmesinin bir diğer nedeni de çok fazla haber kirliliğinin yer almasıdır. Çünkü hızla yarışan internet gazeteleri bilgiyi farklı kaynaklardan incelemeden ya da doğruluğunu kanıtlayamadan vermektedirler. Milyonlarca sayfanın yer aldığı internet ortamında paylaşılan bilgilerin hiçbir süzgeçten geçmediği düşünüldüğünde ortaya çıkan bilgi yığılmasının olumsuz durumu ortaya çıkmaktadır. Hız ve güncellik açısından geleneksel medyayı geride bırakan yeni medya ortamları var olan bilgi kirliliği dezavantajına da hızlı bilgiye ulaşılması nedeniyle göz yumulmaktadır. Editöryal süzgeçten geçmeyen haberler bilgi çöplüğüne neden olmakta ve bu bilgi çöplüğü içerisinde doğru bilgiyi ayıklamak oldukça zor olmaktadır. Bu durum da bilgi çağında yaşayan günümüz insanının bilgidan kaçmasına neden

olmaktadır. Pasif konumdan aktif konuma geçen içeriği sadece hazır olarak almayı kendi de üreten kullanıcı artık teknolojiden doğru habere ulaşma noktasında yararlanmak istemektedir. Ancak bu noktada bazı siyasi ve ekonomik çıkar grupları ile karşı karşıya kalmakta ve onların taraflı haberlerine maruz kalabilmektedir. Çok fazla çarpıtılan haberin internet sitelerinde yer alması kişilerin doğru haber alma hakkına engel olmaktadır. Hiçbir hukuki yaptırımın bulunmaması da bu durumun sürekli olarak devam etmesine neden olmaktadır. Geleneksel medyada asılsız bir haber ya da bilgi yanlışlığı ile karşılaşan okuyucu-izleyici-dinleyici internet ortamında karşılaştığı yanlış bilgi karşısında bir kişi bulmakta üstelik yurttaş gazeteciliği de bu duruma yardımcı olmaktadır (Yüksel, 2014:126).

Tüm bunların yanı sıra geleneksel medyada tekelleşmenin var olması ve tek bir görüşün tek bir sesin haber yapıyor olması internet gazeteciliğini özellikle 2000’li yıllarda ön plana çıkarmıştır. Günümüzde de her ne kadar bilgi kirliliği var olsa da pek çok kanaldan habere ulaşıp kendi yorumunu oluşturmak isteyen kullanıcılar haberleri internetten takip etmektedir. Çünkü web 2.0 ile birlikte insanlar çok rahat etkileşimde bulunabilmekte anında yorum yapabilmektedir. Bu da yurttaşın haber üretim sürecinde de aktif rol almasına neden olmaktadır (Ayhan & Aydın, 2015: 77-78).

Teknolojinin artışı bir süre sonra yurttaş gazeteciliğini de yetersiz bırakmaktadır. İnteraktif bir şekilde karşılıklı olarak haberlerin yapıldığı ve geliştirildiği internet ortamları teknolojinin de gelişmesi ile sosyal medya gazeteciliği ortaya çıkmıştır.

2.3.3 Sosyal medya gazeteciliği

İnternetin gündelik hayatta hızla yayılması ve kullanılması her geçen gün yeni bir haberleşme ağını ortaya çıkarmaktadır. Genel olarak sosyal medya olarak adlandırdığımız bu geniş iletişim ve haberleşme ağları olan sosyal medya gazeteciliğe yeni yönelimler getirmektedir. Özellikle kullanıcının oluşturduğu gündemin daha sık yer bulduğu bu mecrada haberler diğer iletişim kanallarından çok daha hızlı yayılmaktadır. Ancak bu mecradaki temel sorunlardan bir tanesi de doğru haber kavramıdır. Çünkü sosyal medya herkesin gündem

oluşturabildiği ve bilgi paylaşımı yaptığı bir alandır. Bu da yine gazetecilik etik ilkelerinin sorgulanmasına neden olmaktadır.

Herkesin bilgi yaymasına, istediği bilgiye ulaşmasına veya istemediği bilgiyi engellemesine olanak sunan sosyal medya, iletişimi demokratikleştirmektedir. Teknolojinin gelişimi ile ortaya çıkan sosyal medya kavramı ile iletişim geniş alanlara yayılmaktadır(Kurt,2014:823). Ancak bu değişim ve dönüşüm demokratikleşme getiriyor gibi görünse de Christian Fuch'ın da belirttiği gibi, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin ağda kalmak ve çevrimiçi olabilmek adına özel yaşamlarını açıkça paylaşması ve bireylerin hiçbir maddi karşılık almadan büyük şirketlerce bilgilerinin sömürülüyor olması da demokratikleşme noktasında sorunlar oluşturmaktadır. Tüm bu tartışmaların yanı sıra gazeteciliğin değişimine de neden olan yeni iletişim teknolojileri sayesinde çalışmanın da temelini oluşturan yurttaş gazeteciliği kavramını ortaya çıkarmıştır.

Yurttaş gazeteciliği için yeni bir zemin hazırlayan Twitter'da bireysel haberciliğin yanı sıra hastagler sayesinde toplumsal olarak da haberin yayılımı söz konusudur. Ancak hızlı, son dakika ve güncel haberlerin ön planda olduğu Twitter'da bazen yalan haberler yayınlanabilmektedir. Salgın hastalıklar bir dönem oldukça gündemde olan domuz gribi haberleri, Gezi Parkı Olaylarında yaşanan yalan ve yanlış söylemler gibi pek çok konuda yalan haber yayılımı söz konusu olmaktadır (Kuyucu, 2014:168-172). Yalan haberlerin artışı, insanların güvenilir haber kaynağı arayışı pek çok iletişim bilimcinin yeni habercilik arayışına girmesine neden olmaktadır. Var olan teknoloji ve yaşanan gelişmeler tıpkı geleneksel gazetecilik gibi yurttaş gazeteciliği ve internet gazeteciliğinin dönüşümüne neden olmaktadır.

2.3.4 Eşik bekçiliği yaklaşımı ve kitle kaynak kuramı

2.3.4.1 Eşik bekçiliği yaklaşımı

“Eşik bekçisi” ilk kez 1947’de Kurt Lewin’ tarafından aile içinde yiyecek harcamalarına yönelik davranışları araştırdığı çalışmasında kullanılmıştır (Mutlu, 1998: 64). Matematiksel olarak toplumun psikolojik güçlerini ifade etmek için bir yol arayışı konusunda bu kavram ortaya çıkmaktadır (Kafiliveyjuyeh & İlhan 2018:29). Eşik bekçisi kavramı toplumu psikolojik

açından etkileyen halka bir mesajı aktaran ve o mesaja onu ikna eden kişilerdir. Eşik bekçileri geleneksel medyada medya patronları, muhabir olabiliyorken internetle birlikte kamu da eşik bekçisi sayılabilmektedir bu nedenle İlhan'ın çalışmasından yola çıkılarak eşik bekçiliği kavramını iki farklı döneme ayırmak mümkündür.

2.3.4.2 Çağdaş çalışmalarda eşik bekçiliği kavramı

Eşik bekçiliğinden çalışmalarında söz eden en önemli çağdaş araştırmacı Shoemaker'dir. Shoemaker, eşik bekçiliği kavramını açıklarken kurumcu ve bireyci anlayışları bir araya getirerek bir teori geliştirmiştir. Shoemaker, eşik bekçiliğini, dünyada bulunan sınırsız sayıdaki mesajın belirli günlerde belirli kişilere sınırsız sayıdaki mesajı sınırlı sayılara indirgeyerek aktarma süreci olarak tanımlamaktadır (Shoemaker, 1991: 1;akt; Kafiliveyjuyeh & İlhan 2018: 34).

Çebi' nin Medyada Haber Seçimin Teorik Yorumları isimli çalışmasında Shoemaker (1991: 32 -70)'ın eşik bekçiliği teorisinde dikkat çektiği 5 unsurdan şu şekilde bahsetmektedir:

- İnsan alanı: Bu kapsamda eşik bekçiliğini etkileyen değişkenler arasında düşünme modelleri, ikincil değerlendirme süreçleri, önsözler, karar verme stratejileri, değerler, iletişimcilerin kişilik özellikleri, gazetecilik meslek anlayışları ve gazetecilik meslek tipleri yer almaktadır.
- Gazetecilik faaliyetleri veya uygulamaları: Bu kapsamda gazetecilerin eşik bekçiliği eylemleri kurumun yapısına göre şekillenmektedir.
- Kurum alanı: Bu çevrede eşik bekçiliği eylemi medya kurumlarının özellikleri, kurum içi roller, kurumsal sosyalleşme gibi değişkenler tarafından etkilenmektedir.
- Medya dışı alan: Medya dışı çevre kapsamında medya alıcıları, reklam verenler, hükümet, baskı grupları, halkla ilişkiler faaliyetleri ve diğer kitle iletişim araçları gibi değişkenler aracılığıyla eşik bekçiliği eylemini etkilemektedir.
- Sosyal alan: Sosyal sistem çevresinde, ideoloji ve kültür gibi değişkenlerin eşik bekçiliği eylemi üzerindeki etkileri incelenir.

Shoemaker'in (1991: 70-77) eşik bekçiliği teorisi, eşik bekçiliği eylemini büyük, orta ve küçük ölçeklerde tahlil eden bir kalıba dayanmaktadır (Çebi, 1996: 255).

Eşik bekçiliği kavramı geleneksel medyada medya kuruluşundan ve iktidar gibi siyasi güçlerden etkilenmektedir. Aynı zamanda sosyal olarak reklam faaliyeti gibi faaliyetler eşik bekçilerini etkileyen bir diğer kavramdır. Ancak internet kullanımı ve medyanın dijital ortama aktarılması habercilik anlayışında değişikliğe neden olduğu gibi eşik bekçiliğinin de yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır.

2.3.4.3 Dijital çağda eşik bekçiliği kavramı

Haber merkezlerinde editörler kamu ile haberi buluşturan kişilerdir. Bu durum editörün, muhabirden ya da herhangi bir kişi tarafından gelen bilgileri filtreleyerek, haber değerini belirleyerek ve haberlerin en iyi şekilde sunumuna karar vererek haberi kamuya sundukları anlamına gelmektedir.

Eşik bekçiliği kavramı sadece haberin aktarılması değil, haber medyasının aktardığı toplumsal gerçekliğin oluşturulma süreci olarak görülmektedir (Nahon, 2009: 3). Eşik bekçileri bilgi akışını kontrol etmekte ve bilginin ilerlemesine yardımcı olmaktadır (Shoemaker ve Vos,(Kafiliveyjuyeh & İlhan 2009: 37).

Ancak değişen teknoloji ile birlikte habercilikte yaşanan değişiklikler eşik bekçilerinin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır. Geleneksel medyada eşik bekçileri habercilikte kontrolü sağlarken, çok sayıda haber sitesinin var olması kontrolü güçleştirmektedir. Bu kapsamda çalışmanın başından beri tartışılan internetin sağladığı özgürlüğün olumlu ve olumsuz yönü ortaya çıkmaktadır. Herkesin fikrini bir denetleyici olmadan rahatça söyleyebilmesi demokrasiye büyük katkı sağlarken hiçbir haber değeri ya da doğruluk payı olmayan bazı fikir, görüş ya da bilginin internette yer alması önemli sorunlara neden olmaktadır. Diğer yandan haber sitelerinde kendi fikirlerini ifade edebilen vatandaşlar mesaj ve içerik oluşturma anlamında kendine yer bulabilmektedir. Ancak sadece kullanıcı olmaktan çıkan kullanıcı artık üretici konumuna da geçmektedir. Hatta eşik bekçisi kendisi olabilmektedir. Bu noktada iki önemli tartışma konusu ise haber değeri, meslek etik ilkeleri gibi kavramları hiçe

sayarak üretilen haberlerin oluşturduğu bilgi kirliliği ve bir diğeri ise kamunun hala var olan haberleri paylaşarak internet üzerinde aktif oluşudur (Narmanlıoğlu, 2016: 159). Bu noktada eşik bekçiliği kavramı ile haberin üretilmesi ve yayılması noktasındaki görüşleri aktarmak yeterli olmamaktadır.

2.3.4.4 Kitle kaynak kuramı

Kitle iletişim kuramları üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla etki sorusu ile ilgilenmiştir. Özellikle bu konuda ilk çalışmalarda kitle iletişim araçlarının insanları siyasal sistemler üzerinden oldukça etkilediği inancı üzerine oluşturulmuştur (Tufan & Özkoçak,2012:92). Ancak günümüzde kullanıcı olmaktan çıkıp üretici konumuna gelen kamu ve medya arasındaki ilişkiyi incelemek için geleneksel medya değerlendirmeleri yapılan kuramlardan faydalanılması yeterli olmamaktadır.

Kitle Kaynak (Crowdsourcin); crowd ve outsourcing kelimelerinin birleşiminden doğmuş kitlelerin beraber ortak bir kaynağı kullanması olarak tanımlanabilmektedir. Akıllı telefon teknolojisinin her geçen gün artması ve yaygın kullanılması kitle kaynak kullanımını da artırmaktadır. Türkiye’de gelinen duruma bakıldığında 70 milyon telefon kullanıcısının %50’den fazlası akıllı telefon kullanıyor. Kısacası fotoğraf çekebile, internete bağlanabilen bu telefonların kullanıcısı olan insanlar her geçen gün iletişimin de bölgeler hatta ülkeler arasında daha hızlı yayılmasına neden olmaktadır (www.teknolojioku.com) . Bu durumda hızlı haber yayımı pek çok açıdan da desteklenmektedir. Haber artık fotoğrafla desteklenerek, videolar ile hikâyeleştirilerek anlatılmakta ve okuyucu yorumlarının da eklenmesi ile şekillenebilmektedir. Bu değişikliklerin yaşanması gazetecilik mesleğinin uygulanış biçiminde de değişikliklere neden olmuştur. İnternet üzerinden haber yapan gazetecilerin ağlar üzerinden iletişimde oldukları okuyucuları ve takipçileri ile aralarında bilgi alma ve bunu yayma anlamında iş birlikleri oluşmaya başlamıştır.

Kitle kaynak kullanımı yurttaş gazeteciliğinin ötesine uzanan ve bilgi toplamak, kontrol etmek, haber üretebilmek veya haber yapımında seçim yapmak için kolektif istihbarattan yararlanan çok çeşitli uygulamaları kapsamaktadır. Vatandaş gazetecilerinin bilgileri ortaya çıkarması gerçekliğin çoklu boyutlarını bilme yeteneğini artırmaktadır. Ancak, tüm bu bilgi parçaları, gerçek-kontrol,

filtreleme ve her şeyden önce, anlam oluşturmak için yorumlama ve analiz gerektirir. Bu anlarda sonsuz bir bilgi akışı içinde profesyonel gazetecilerin sağlayabilecekleri katma değer, bilgiyi bütünleştirme, bağlam sağlama ve toplanan bilgilerden anlam çıkarma kapasitesi devreye girmektedir (Haak, Parks ve Castells, 2012: 2928). Çalışmanın temelini oluşturan bu görüştür. Bu nedenle çalışmanın başından beri yurttaş gazeteciliği kavramının da bu görüşü karşılamadığı düşünülmektedir. Kitle kaynak kullanımında kitle gazeteciye haber anlamında destek olan kişidir. Yurttaş gazeteciliği kavramındaki gibi haberi doğrudan üreten kişi kullanıcı değildir. Kullanıcı sadece akıllı telefonu sayesinde tanık olduğu olayı ya da bildiği bilgiyi gazeteciye aktarmakla yükümlüdür. İnternetin kullanıcıya haber üretme imkânı sunması habere olan güveni azaltmıştır. Bu nedenle haberi kullanıcı üretmemeli aksine onlar habere katkı sunmalıdır. Böylelikle sadece eşik bekçisi dediğimiz editör, muhabir, medya patronu ya da siyasi güçler gündemi belirlememekte kamuda kendi haberini kendi seçebilmektedir. Yani burada kamu ve gazeteci iş birliği içerisinde çalışmaktadır. Haber üretiminin sıradan bir vatandaşa bırakıldığında ne gibi sonuçların yaşandığını gören kamu da artık haberi haber değerini bilen, meslek etik ilkelerine sahip kişiler tarafından üretilmesine neden olmaktadır. Kişinin en temel haklarından biri olan bilgi edinme hakkı kapsamında en şeffaf ve en güvenilir habere ulaşma hakkı bulunmaktadır. Diğer bölümde ise bilgi edinme hakkı incelenecek ve yurttaş gazeteciliği ile bağlantısı sorgulanacaktır.

3. BİLGİ EDİNME HAKKININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

3.1 Dünyada İlk Yasal Düzenlemeler

Günümüz basın özgürlüğü anlayışının geldiği noktayı görmek ve AİHM'nin ortaya koyduğu anlayışlarla ortaya koyduğu düşünce sistemini anlayabilmek için basın üzerinde etkili olmuş siyasi rejimlere dikkat çekmek gerekmektedir. Bu noktada ilk olarak mutlakiyetçi sistemlerde basın özgürlüğünün ne oranda sağlandığını görmek gerekmektedir. Çünkü ilk yönetim şekillerinden biri olan mutlakiyetçi yaklaşımlarda basın özgürlüğünden bahsetmek çok mümkün olmamaktadır. Basının tarihsel gelişimine paralel olarak eski mutlakiyetçi sistemlerdeki basın özgürlüğüne yönelik anlayışı iki bölümde incelenmektedir. İlk dönem matbaa öncesindeki dönemdir. Bu dönemde basın kilisenin etkisi altındadır. Özellikle Orta Çağ Avrupa'sında kilisenin izni olan yazı ve ürünlerin halkla paylaşılması ile yayın oluşturulmaktadır. Bu nedenle ilk dönemlerde basın kilisenin denetimi ve baskısı altındadır. Bununla birlikte 17.yy'dan itibaren siyasi özgürlüklerin başta İngiltere olmak üzere pek çok ülkede sorgulanması basın özgürlüğü için ciddi bir adım oluşturmaktadır. Özellikle John Milton' un sansürsüz basma hakkında İngiltere Parlamentosu'na karşı söylevi ve yüzyılın sonunda John Locke' un sansür kanununa karşı hazırladığı rapor ile bu kanunun kaldırılması basın özgürlüğünün üzerindeki perdelerin aralanmasında dikkate değer gelişmelerdir. İkinci olarak Sosyalist bir sistemde basın özgürlüğünün yeri konusunda bir fikir elde edinebilmek için ise öncelikle sosyalist ideoloji hakkında az da olsa bilgi sahibi olmak gerekir.

1980'lerin sonlarında Soğuk Savaşın sonlanıp S.S.C.B.'in dağılmasıyla açıklık ve yeniden yapılanma ilkeleri doğrultusunda sosyalist kuramın geliştiği bu ülkede basın özgürlüğü noktasında da iyileşmeler olmuştur. Ancak Küba, Kuzey Kore, Çin gibi ülkelerdeki bugünkü yapı, hala sosyalist manada basın özgürlüğünden izler taşımaktadır. Faşizm, komünizmin aksine belli bir doktrinden tamamen yoksun bir hareket halinde ortaya çıkmıştır. Faşizm, soyut düşüncüyü küçümseyip hareketten hoşlanan anti-entelektüel bir yöne sahiptir.

Dolayısıyla hemen başta belirtmek gerekir ki faşizmin temel hak ve hürriyetlere ve özelde de basın özgürlüğüne yönelik sistemli bir bakış açısı yoktur (Baykan, 2011: 17-18-19-20).

Bu nedenle faşizmin ve kapitalizmin hâkim olduğu ülkelerde basın özgürlüğü noktasında hala sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle gazeteci hakları, ifade özgürlüğü, kişinin bilgi edinme hakkı gibi konularda sorunlar yaşanmaktadır. Türkiye’de basın özgürlüğü noktasında zaman zaman sorunlar yaşanabilmektedir. Bunları en aza indirmek için bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır ancak yenilerine de ihtiyaç duyulmaktadır.

3.2 Türkiye’de Yasal Düzenlemeler

Osmanlı’da gazetenin toplumsal bir yapıda etkinliğinin artması ile basında çeşitli değişimler yaşanmıştır. Kitle iletişim araçlarının gelişmesi bu alanda bir yasanın var olmasını gerekli kılmıştır. Bu dönemde özellikle yabancı uyruklu gazeteciler Tanzimat’ın getirdiği yeniliklerden ve haklardan faydalanmak istemiştir. Bu kapsamda yabancı uyruklu gazeteleri ve gazetecileri cezalandırma veya yasaklama teşebbüsleri karşısında, yabancı devlet elçilerinin basın özgürlüğünün sınırlarını belirleyici bir kanun bulunmaması ve kendi konsolosluk mahkemelerinde muhakeme edilmek istemeleri nedeniyle 1864 yılında Matbuat Nizamnamesi çıkarılmıştır (Çakır, 2007: 34). Matbuat Nizamnamesi’nin yürürlüğe girmesinden itibaren gazeteler devletin denetimi altında çıkarılmaya başlanmıştır. Basına hukukî bir düzen veren 1864 tarihli Matbuat Nizamnamesi, 1852 yılındaki Fransız Basın Yasası’ndan etkilenecek hazırlanmıştır (Akgün, 2007: 35). Yönetim şeklinin de basını ve basın haklarını etkilemesi her dönemde farklı basın kanunlarının düzenlemesine neden olmuştur. Meşrutiyet’in ilanı ile yeni basın kanunu yürürlüğe girmiş ancak uygulanamamıştır. Özellikle II. Meşrutiyet’e kadar geçen süreçte gazetelerin siyasi rejim ve siyasi kişilerle ilişkileri büyük önem kazanmıştır. Rejimin değişmesi ile gazetecilik mesleğine başlayan oldukça fazla yazar olmuştur. Basına yönelik denetimler nedeni ile yurt içinde gazetecilik yapamayan bazı isimler Fransa, İngiltere, Avusturya, Belçika, İsviçre, Hollanda, Mısır ve İtalya gibi Osmanlı ile ilişkileri iyi olmayan ülkelerde; Osmanlı ve Sultan II. Abdülhamit aleyhinde, özgürlük, eşitlik, meşrutiyet gibi kavramlar etrafında

gazete ve dergi çıkarmışlardır (Çakır, 2002: 40-41; Topuz, 2003: 41-43). II. Meşrutiyet'in ilanı ile yayın sayısı artmış ve her türlü yayında yapılan hatalar cezasız kalmıştır. Bu ortamda gazeteler 25 Temmuz 1908'de sansürsüz ve öz denetimsiz çıkmıştır. Ardından Demokrat Parti sürecine kadar basın tek bir iktidarın etkisi altına kalmıştır. 1954 yılında Demokrat Parti'nin ortaya çıkması ile gazeteciler arka arkaya ağır cezalar almaya başlamıştır. Gazeteciler peş peşe hapse girmiştir ve yaşanan Kıbrıs Harekâtı nedeni ile daha da baskı altına alınmışlardır. 1950 yılında yaptıkları basın özgürlüğünde hatalı olduklarını söyleyen DP Lideri Menderes, meclis konuşmasında hata ettiklerini düşünerek basına ağır yasaklar ve sansürler getirmiştir bu nedenle bu dönemde gazeteciler sessizliklerini korumayı tercih etmiştir (Elif & Kaya, 2010:103). Yaşanan bu sansürlerin ardından basına özgürlükler getirilmesi amaçlanmış ancak uygulanması çok mümkün olmamıştır. Teknolojinin gelişmesi ile internet haberciliğinin ortaya çıkması basında özgürlük iddiasıyla ortaya çıkmış ancak kanunların yeni düzenlenmeye başlanması ve hala bazı güçlerin denetimi medya üzerinde bulundurması özgürlüğe engel oluşturmaktadır. Bu kapsamda da kişilerin bilgi edinme hakkı noktasında sorunlar yaşadığı gözlemlenmektedir.

3.3 Bilgi Edinme Hakkı

Yurttaş gazeteciliği, internet gazeteciliği ya da online gazetecilik kişinin bilgi edinme hakkı kapsamında ortaya çıkmıştır. Çünkü yazılı basın ve televizyon vatandaşı ilgilendiren haberleri bazı grupların çıkarlarını korumak adına saklamaktadır. Bu noktada teknolojinin gelişimi ile vatandaş artık kendi öğrenebildiği ya da şahitlik ettiği olayları internet aracılığı ile kitlelere duyurmayı başarmıştır. Ancak burada yalan haber gibi ya da yine bazı grupların baskısı gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Oysa Bilgi Edinme Hakkı için 2013 yılında düzenlenen çalıştay raporunun ön sözünde “Demokrasinin ve Anayasamızın en temel prensiplerinden biri olan

Bilgi Edinme Hakkı, kamu yönetiminde açıklığın ve şeffaflığın sağlanması bakımından önemli bir olgudur. Kamu kaynaklarıyla üretilen ve hiçbir gizliliği olmayan bilgilere erişimin gereksiz yere kısıtlanmaması, vatandaşların kendileriyle ilgili bilgilere kolayca erişiminin sağlanması ve kamusal hizmetle yükümlü kurum ve kuruluşların çalışmalarını görmesini, izlemesini,

bilgilenmesini sağlamak idarenin görevleri arasındadır. (Çalıştay raporu,2013: ön söz). Bu kapsamda Bilgi Edinme Hakkı yönetime bir şeffaflık getirmek ve vatandaşın kendisi ile ilgili konularda bilgi sahibi olması amacıyla ortaya çıkan ve korunması büyük önem taşıyan bir haktır.

Türkiye’de bir kamu otoritesi olarak devletin, eylem ve işlemlerini “kamu” ya açmasının bir aracı olarak bilgi edinme hakkı uygulamaları 2000’li yılların başında önerildi ve 2003 yılının Ekim ayında, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu başlıklı yasada somutlaştı. Yürürlük maddesi uyarınca söz konusu yasa, yayımından altı ay sonra, 2004 yılının Nisan ayında yürürlüğe girdi. Bir başka deyişle, 2004 yılından bu yana yürürlükte olan Bilgi Edinme Hakkı yasası ve ilgili mevzuatça düzenlenen “Bilgi Edinme Hakkı” yurttaşın kamusal eylem ve işlemler hakkında bilgi sahibi olması ve denetim yapmasını amaçlayan bir düzenlemenin örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Birliği’ni kurucu nitelikteki 1992 tarihli Maastricht Antlaşması’nın son biçimine eklenen Bilgiye Erişim Hakkı Bildirgesi ile daha detaylı olarak bu hak açıklanmıştır. (Hasdemir, T. A.,2017;112-115).

Bilgi Edinme hakkı kamunun kendini ilgilendiren, kamuya yarar sağlayacak tüm konulardan doğru olarak haber almasıdır. Buradaki doğruluk ile anlatılmak istenen olayları tüm yönüyle herhangi bir tarafa yakınlık gösterilmeden verilen bilgidir. Bu noktada yurttaş gazeteciliği ve Bilgi Edinme Hakkı kesişmektedir. Ancak ne yazık ki günümüzde yurttaş gazeteciliğinin bilgi edinme hakkına olan katkısı tartışılmaktadır.

Bilgi Edinme Hakkı’na kaynaklık eden ve bu hakkı besleyen bir diğer ilke ise açıklık ilkesidir. Şeffaf ve tüm yönleriyle aktarılan bir yönetim için Bilgi Edinme Hakkı gereklidir. Yönetimde açıklık yönetilenlerin her şeyi tüm gerçekliği ile öğrenmesi halinde mümkün olmaktadır. Böylece vatandaş yönetimde neler olup bittiğini bilgi edinme yolu ile öğrenebilecektir (Aras & Altınok,2009:107-108). Bunun için şeffaflık ilkesi önem kazanırken bir diğer önem kazanacak konu ise bu şeffaf bilginin vatandaşa nasıl sunulacağıdır. Haberi yaymak insanları bilgilendirmek artık ne kadar kolay olursa olsun bu noktada en önemlisi doğru haberi vatandaşa sunabilmektir. Çünkü Bilgi Edinme Hakkı’nda vatandaş kendini ilgilendireni öğrenmek hakkına sahiptir. Bu kapsamda yalan ya da çarpıtılmış bir bilgi kişinin Bilgi Edinme Hakkı’nı

elinden almış olacaktır. Öyle ki bu hak kapsamında bilginin yaşandığı şekilde taraf tutulmadan ve olayın yaşandığı şekilde anlatılması gerekmektedir. Bu durum haber etiğini bilen gazeteciler ile mümkündür. Yani yıllardır tartışılan konu yazı yazabilen ve bilgi sahibi olan herkes internetin yardımıyla kitlelere ulaşabilmekte ve bilgi verebilmektedir. Ancak bu bilginin geçmesi gereken bir editöryal süzgeç bulunmaktadır. Bir haberin doğru ve güvenilir olabilmesi için meslek etik ilkelerine uygun yazılması en temel unsurdur. Haberi verecek kişinin haberin nasıl paylaşılacağı hangi kelimelerle ifade edilirse daha doğru olacağı, doğruluğunun nasıl teyit edileceği, haber alırken hangi kaynaklara başvuracağı gibi bilmesi gereken bazı temel konular vardır. Kitle kaynak kuramında da bahsedildiği gibi vatandaş gazeteci ile iş birliği yapabilir ona akış sağlayabilir ancak haberi tamamen üretmesi önemli sorunlara neden olmaktadır. Bu nedendir ki herkes haber paylaştığında vatandaş Bilgi Edinme Hakkı'nı özgürce gerçekleştirmiş ve doğru bilgiyi almış olmamaktadır. Çünkü haber etiği açısından sorun oluşturan haberler büyük sorunlara neden olmaktadır. Bu kapsamda haber etiği denilen kavramın tartışılması gerekmektedir.

3.4 Haber Etiği

Haber etiği gazetecilerde denetim sağlamak ve haberi güvenilir kılmak için var olması gereken bir unsurdur. (Alemdar, 1990: 388). Çeşitli denetimlerden geçebilmesi için haberin bazı etik kurallarının bulunması gerekmektedir. Bu meslek etik ilkelerini iyi bilen gazeteciler ancak kamunun medyaya olan güveni artırmaktadırlar.

Bir otorite tarafından konulmayan etik değerler, gazetecilik mesleğini icra edenler tarafından geliştirilip, uygulamaya konulmaktadır (Girgin, 2008: 217). Burada önemli olan husus bunun bir kanunla belirlenmeyip kanunmuş gibi uyulması gereken kurallar bütünü olmasıdır. Gazeteciler Cemiyeti tarafından belirlenen meslek etik ilkeleri her gazetecinin uymasını zorunlu kılan temel kurallar bütünüdür.

Çalışmada daha öncede bahsedildiği gibi yurttaş gazeteciliği kişinin Bilgi Edinme Hakkı'nı özgürce kullanabilmesi ile doğru orantılı olmakta ve yurttaş gazeteciliği anlayışı ise olup biteni vatandaşa aktarma ile açıklanmaktadır. Burada en temel ayrımı belirleyen haber etiği kavramıdır. Çünkü ancak haber

etiğine uygun yazılan ve aktarılan bir haberle vatandaş hakkında olup biteni doğru ya da en tarafsız şekli ile öğrenebilmektedir. Aynı zamanda gazeteciliğin bir meslek olarak kabul edilebilmesi ve herkesin bu mesleği yapabileceği algısının kırılması için gazeteciliğin hesap verebilir olması gerekmektedir. Bu kapsamda gazetecinin meslek etik ilkelerine uygun olarak habercilik yapması ve bu şekilde habercilik yapmayanlara ise sessiz kalınmaması gerekmektedir. Hatta gerekirse her yıl gazetecilerden yıllık değerlendirme raporları istenerek gazetecilerin denetiminin daha fazla artmasının sağlanması mümkündür (Hutchins Komisyonu,1947: 89-95,96-100; akt: Taş,2012:90).

Gazetecilik için önemli ölçütlerden birisi hesap verebilir olmasıdır. Çünkü sıradan bir vatandaş haberi duydukları ya da gördükleriyle yayınladığında sorulan bazı sorulara cevap veremeyebilir ya da kişisel görüşleriyle konuyu çarpıtabilir. Oysa meslek kurallarını bilen haber etiğine uygun haber yapan bir gazeteci tüm sorulara cevap verebilir seçeceği cümleler ile hiçbir tarafın sözcüsü olmaksızın haberi sunabilir. Bu kapsamda gazetecinin haberi hızlı şekilde sunması ve süzgeçten geçirerek kamuya aktarması günümüzde büyük önem taşımaktadır. Etik ahlak üzerine düşünmek olarak tanımlanabilmektedir. Etik insanın kendine ve diğer insanlara olan görevini ifade etmektedir. Başka bir tanımlamada ise etik, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde bir standardın belirlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Özgen,2006: 46-47). Bu nedenle insanlar bir arada yaşarken ilişkilerinde her zaman yazılı ve kanun şeklinde olmasa da bazı davranışlar benimsemektedirler. Haber etiği de tıpkı bu şekilde belli başlı kurallara bağlı olarak gerçekleştirilmelidir. Çünkü haber, içinde pek çok bilgi, durum ya da mesaj bulunduran metinlerdir.

Haber bir olayın raporudur. Ya da yarının tarihidir şeklinde tanımlanabilmektedir (Tokgöz,2010:55). Tanımlardan yola çıkarak haber yaşanan bir olaya vatandaşın tanıklık etmesi için yazılan yazılardır. Bu nedenle bu yazma işini gerçekleştirirken gazeteci belli standartlar doğrultusunda hareket etmelidir. Yazacağı haberde o kültürel, siyasal sosyal pek çok şey barındıracağından daha dikkatli davranmalıdır. Özellikle internetin hızla yayılması her konuda olduğu gibi etik kavramı için yeni tanımlamaları gerekli kılmıştır.

3.4.1 İnternet ve haber etiği

İnternet ve haber etiği denildiğinde gazetecilik uygulamalarının bir etiğe bağlı kalınarak yapılıp yapılmadığı ve haber üretimine katılan herkesin haber etiğine uygun yazıp yazmadığı tartışmaları içermektedir. Bir diğer tartışılan konu ise bu alanda haber üreten kişilerin herhangi bir çalışma etiğine bağlı olup olmadığıdır. Teknolojinin sağladığı habere hızlı ve kolay ulaşmanın yanı sıra hızlıca haberi hazırlayarak sunabilmek kolaylaşmıştır. Ancak bu hızlılık ve herkesin haber üretebilir durumda olması gazetecilik için bazı sorunlara neden olmaktadır.

Cooper teknolojinin getirdiği bu yeni durumun anlaşılabilmesi için hem kişilerle hem de şirketlerle görüşerek teknolojinin toplumdaki yerinin tespit edilmesi gerektiğini söylemektedir. Bazı teorisyenler ise Cooper'dan hareketle gazetecilerin teknoloji ile birlikte güvenilirlik ve ticari baskı gibi zorluklarla mücadele ettiklerini söylemektedir (Mark Deuze ve Daphna Yeshua 2001: 276–278 akt; Aydoğan & Geray,2010:310). İnternet haberciliğinin sorunlarına baktığımızda geleneksel medyadan farklı etik değerlerinin var olması gerektiği kesindir. Bugün haber etiği dediğimizde doğru haber vermek, haberi nesnel şekilde sunmak için uyulması gereken bazı kurallar akla gelmekteyken, internet haberciliğiyle birlikte artık hız, özgür haber almak ve özgür haber verebilmek gibi konular önem kazanmaktadır. Ancak bu hızı yakalarken bazı meslek etik ilkeleri bulunmalıdır. Bu kapsamda Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Meslek İlkelerini İzleme Komisyon tarafından 2016-2019 yılları arasında yapılan değişiklikler 15 Mar da bahsedildiği gibi kanunlarla belirlenen net kurallar olmasa da gazeteciler TGC tarafından kabul eden Meslek Etik İlkeleri'ne uymakla yükümlüdür. Mesleki anlamda bunun bir görev olarak kabul edilmesi oldukça önemlidir. Aynı zamanda artık geleneksel medya kapsamındaki meslek etik ilkelerinin yeterli gelmemesi yeni meslek etik ilkelerinin hazırlanmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda Türkiye Gazeteciler Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi'nde gazetecinin tanımı yeniden yapılarak gazetecinin sorumluluk hak ve görevlerine yer verilmiştir. Ayrıca bildirgenin ikinci bölümünde dijital medya, bilgi- belge gibi bölümlere yer verilerek konunun önemi vurgulanmıştır. Ayrıca yine Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumlulukları Bildirgesi'nin ikinci bölümünde yer alan gazeteci davranışları bölümünde dijital medya başlığı açılmıştır. Tam olarak internet haber etiği denilen durum bu bildirgedeki meslek

ilkelerinin belirlenerek haberlerin yapılmasıdır. Bu bölümde bahsi geçen meslek etik ilkeleri şu şekildedir:

- Gazeteci, dijital platformlarda mesleki kimliğini dikkate alarak; hak ve sorumluluk bildirgesine uygun olmayan davranışlardan kaçınmalıdır.
- Gazeteci dijital platformlarda meslek etik kurallarını zedeleyici üslupla, içerik üretip yaymamalıdır. Gazeteci, haber içeriklerini sosyal medya hesapları, web siteleri ile bloglarında paylaşırken çarpıtma, yanıltma, yönlendirme yapmamalı, kişi ya da kurumları, teyit edilmemiş bilgilerle zan altında bırakmamalıdır.
- Dijital platformda unutulma hakkı başvuruları ve düzeltme talepleri titizlikle incelenerek bekletilmeden değerlendirilmelidir. Gazeteci insanların lekelenmeme hakkına özen göstermek ve korumakla yükümlüdür (www.tgc.org.tr) .

Gazetecinin dijital platformda da aynı hassasiyetle çalışması gerektiği TGC Hak ve Sorumlulukları Bildirgesi'nde belirlenmiştir. Bu nedenle herkesin gazetecilik yapmaması ve dijital ortamda da olsa haberi habercinin yapması üzerine vurgu yapılmaktadır. Bu kapsamda gazeteciye bazı görevler verilmektedir.

3.4.2 Haber etiği kapsamında gazetecinin görevleri

Gazetecilik etiği konusunda 2 yaklaşım önem kazanmaktadır:

Birincisi Kant'ın de ontolojisi, ikincisi ise faydacıların teknolojisidir. Bu yaklaşım dikkate alındığında gazeteci çalışmalarında her durum için geçerli olabilecek normlar mı geliştirmeli, yoksa her özgül durumda sonuçların ne olduğunu tartarak mı kara vermelidir? Oysa çoğu zaman gazetecilerden beklenen en kısa zamanda en fazla okuyucunun ilgisini çekebilecek haberleri yetiştirmektir (İnal, 2010: 31 akt; Uçak (gazetecilik ve değişen yasalar kitabından bul) . Özellikle dijitalleşen medyada bu çabukluk daha büyük bir önem kazanmaktadır. Gazetecinin hak ve sorumlulukları oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle gazeteci hak ve sorumluluklarını iyi bilmeli ve yerine getirmelidir. TGC Hak ve Sorumlulukları Bildirgesi'nde gazetecinin görevlerine yer verilmiştir. Bu bildirmede gazetecilerin temel görevleri 17 madde ile açıklanmıştır. Bu kapsamda gazeteci halkın bilgi edinme hakkı gereğince, haber

alma yorum yapma ve eleştirme hakkını kullanırken olayları tüm gerçekliği ile saptırmadan vermelidir. Aynı zamanda gazeteci çok sesliğe ve demokrasiye önem vermeli ve bu gibi kavramları ön plana çıkarmalıdır (www.tgc.org.tr). Bildirgeye bakıldığında çalışmanın başından beri ifade edilen kişinin bilgi edinme hakkı kapsamında gazetecinin tarafsız olarak haberi vermesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca insan haklarını dikkate alarak habercilik yapması gerekmektedir. Kamuyu bilgilendirmek, bilinçlendirmek hatta farkındalık oluşturmak gazetecinin görevidir. Bu kapsamda sağlık gibi çevre gibi konular günümüzde artık biraz daha önem kazanmaya başlamaktadır. Özellikle bilgi edinme hakkı kapsamında ve internette yer alan haberler kamuda bir farkındalık oluşturmakta ve günümüzde örneklerine rastlanmaktadır. Son günlerde çevreci bir partinin yükselişe geçmesi bu duruma örnek gösterilebilmektedir. Bunun dışında çevre hareketleri ile dijital medyada pek çok aktivist hareket başlamıştır. Aynı zamanda çalışmanın başından beri bahsedilen kamu yararına yapılacak olan gazetecilik anlayışında ve bilgi edinme hakkı kapsamında çevre haberciliğinin rolü büyüktür. Bu nedenle öncelikli olarak çevre haberciliği bu bölümde açıklanarak yöntem kısmında da çevre haberleri incelenmiştir.

3.4.3 Dijital medyada çevre hareketi

Dijital medyaya bakıldığında bloglardan haber almanın ya da yurttaş gazeteciliğinin ortaya çıkışında genelde ya bir siyasal olay ya da çevre olayı etkili olmuştur. Özellikle küresel ısınmanın mevsim değişiklikleri ve çeşitli kanser hastalıklarına neden olması çevre bilincini artırmaktadır. Aynı zamanda çevre hareketleri bir süre sonra siyasi hareketliliğe de neden olmuştur.

Çevre sorunlarının ortaya çıkmasıyla dünya genelinde oluşan farkındalık siyasal evrilmeye neden olmuştur. Bu durum çeşitli ülkelerde çeşitli ekolojik partilerin kurulmasına neden olmuştur. Ekolojik sorunlara karşı kurulan yeşil partiler var olan partilerin aksine farklı ideolojilere sahiptir. Güneş çalışmasında Türkiye’de kurulan iki yeşil partiden ve diğer ülkelerdeki çevreci partilerden bahsetmektedir. Güneş çalışmasında yeşil partilerin sırasıyla Yeni Zelanda, İngiltere, Almanya, Fransa, İsviçre, Avusturalya, Belçika, Kanada, Avusturya, Danimarka, Hollanda, İtalya, Japonya, İspanya, İsveç, Portekiz, Finlandiya gibi ülkelerde kurulduğundan bahsetmektedir. Ardından ise Arjantin, Şili, Türkiye ve Brezilya gibi ülkeler de çevreci partiler kurulmuştur. Türkiye’de Yeşiller

Partisi ve Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi çevreci hareketlerini sürdürmektedir. Bu partilerin temel hedefleri çevreyi korumak, ekolojinin düzenini sağlamak ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmaktır (Güneş, 2018: 6-17).

Bunun gibi pek çok çevresel hareket bulunmakta ve günümüzde çevrecilik hareketi büyük önem kazanmaktadır. Bu noktada insanların çevreye karşı daha duyarlı ve bilinçli olması için medyaya büyük görevler düşmektedir. Medya kamuda farkındalık oluşturacak çevre haberlerine yer vererek kişilerde bir bilinçlenme oluşturmaktadır. Bu nedenle çevre haberciliği ve çevre haberleri büyük önem taşımaktadır.

3.4.4 Halk yararına yapılan gazetecilik kapsamında çevre haberciliği

Gazeteci var olan olayları tüm gerçekliğiyle halka anlatan kişidir. Ancak sadece var olanı gündemde olanı anlatmak gazetecilik mesleğini açıklamak için yetersiz olacaktır. Yurttaş gazeteciliğinde de bahsedildiği gibi gazeteci halkı verdiği haberlerle eğitmeli ve bilinçlendirmelidir. Bu kapsamda genel olarak dünyada ve özellikle Türkiye’de çevre konusu gündeme gelmeyen ya da yeterince gündem olamayan bir haber konusudur. Çevrenin anlayış ve bilincini oluşturmak gazetecilik için çok önemlidir.

Birey ve grubu saran çevre terimi, coğrafi, fiziksel ve sosyal çevreyi kapsayan bir bütün olarak tanımlanabilmektedir. Bireyler çevre konusunu bir kazanım olarak gördükleri için çevrelerinin değiştirmeye çok istekli değildir bu nedenle bireylerin ekolojik sorunları nasıl değerlendirdiğini bilmek gerekmektedir (Dinçer, 1998:39-40). Bu kapsamda bireylerde bu sorunları değerlendirme konusunda medyaya büyük görev düşmektedir. Haber seçimi, haberde kullanacağı kelimeler kişileri etkileyecektir. Bu etkileşim ile kastedilen kamuda davranış değişikliğine neden olmak ya da bir takım olaylar konusunda bilinç ve farkındalığı artırmaktır.

Teknoloji çağı olarak da adlandırdığımız bu çağda yapılan bazı yanlışlar çevreye zarar vermekte bazı canlıların sonunu getirmektedir. İçinde yaşadığımız teknolojinin hızla geliştiği bu dönem de sanayileşme, kentleşme ve hızlı nüfus artışı doğal kaynakları daha da fazla tüketmemize neden olmakta ve bu da doğayı yok etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre; küresel düzeyde ortaya çıkan tüm hastalıkların %24’ü çevresel nedenlidir. Yılda 13 milyon ölüm

önlenabilir çevresel nedenlerle ortaya çıkmakta, özellikle 5–6 yaş altı çocukların %33'ü çevresel etkiler sonucu hastalanmakta ve bu etkilerin önlenmesi durumunda 4 milyon çocuğun hayatı kurtulabilmektedir. Dünyada kanserlerin%19'u ve kanser nedeni 1,3 milyon ölüm çevresel nedenlerle meydana gelmektedir. Kanserler arasında en sık görülen kanser türü olan akciğer kanserinin %31'i çevresel etkenler nedeniyle oluşmaktadır (Çağlayan, 2007, akt; Tufan & Özkoçak2012:95-96-97). Verilere bakıldığında çevresel nedenler insanların sağlıkları üzerinde ciddi önem taşımaktadır. Bu durumda çevre konusu ve bu konuyu içeren habercilik insanlık için büyük önem arz etmektedir.

Yaptığı haberler ile halkı eğitmesi gereken medya çevre konusuna yeterince önem vermemekte bu durum da ülkemizde çevre bilinci oluşumunu geciktirmektedir. Oysa gazetecinin bir görevi de kamuyu kendi faydasına olan konularda bilinçlendirmek ve eğitmektir. Medyanın eğitici işlevi, onun kurumsal ya da mesleki işlevleri kadar önemlidir. Medya kuruluşları birer işletmedirler. Ancak bu kuruluşlar, herhangi bir işletmeden farklı olarak sosyal sorumluluk ve görevlerle donatılmışlardır. Çevresel bilgiye erişme hedefi doğrultusunda Çevre ve Orman Bakanlığı bünyesinde “Çevresel Bilgi Bankası” oluşturulması için çalışılmaktadır. Medya aracılığıyla eğitim açısından da, Türkiye Ormanları ve Ormancılık Tanıtım TV Filmi, Ülkemiz Çevre ve Orman Değerlerinin Tanıtım TV Filmi, Geri Kazanım Belgeseli, Çanlar Çalışıyor Belgeseli, Akrep Belgeseli, Endemik Bitkiler Belgeseli ve bu konuda Çevre Bakanlığı'nca yapımı gerçekleştirilen diğer televizyon filmleri TRT ve bazı ulusal televizyonlarda yayınlanmıştır.

Bunun dışında TRT, RTÜK, TÜRK-İŞ; HAK-İŞ, DİSK, TİSK, Jandarma Genel Komutanlığı ile işbirliği protokolleri imzalanmıştır. Bu protokoller çerçevesinde kamu ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği çalışmaları sürdürülmektedir (Tunalı, 2009:78-79-80). Konu çok önemli olduğundan yapılanların her geçen artırılması gerekmektedir. Çünkü bu şekilde hayatını kaybeden çok sayıda insan bulunmaktadır. Bu tarz çevre sorunlarının önüne geçilmesi için basın çevre konusunda bir kamuoyu oluşturması gerekmektedir.

3.4.5 Basının çevre konusunda kamuoyu oluşturması

Kamu belli bir sorun hakkında ortak bir fikirde buluşan kişilerden oluşmaktadır. Başka bir deyişle, sosyolojik olarak“ kamu” terimi, “grup” karşılığında kullanılmaktadır. Oy ise bir konudaki görüşün karşılığıdır. Gruplar farklılık gösterebileceği gibi grup kararları, oyları da farklılıklar gösterebilmektedir. Bir başka tanımda kamuoyu belirlenmiş olay veya konularda grubun ortak görüşleri olarak tanımlanmaktadır (Tunalı, 2009:81). Kamuoyu ortak görüşler olduğundan bunu çoğu kez oluşturan Şey medyadır. Çünkü halk olayı, durumu ya da mesajı medyadan aldığından medyanın oluşturmuş olduğu görüşü benimseyebilmektedir.

Topluma ve kamuya verdikleri haberler ile fayda sağlayan medya, siyasal, sosyal ve ekonomik açıdan hayatı etkilemektedir (Yaşar, 2015:3, akt; Kasap, Dolunay& İncei). Kamunun bilgi edinme hakkı olması nedeni ile medyanın meslek etik ilkeler çerçevesinde bu haberleri vermesi gerekmektedir. Aksi takdirde oluşturduğu yanlış bir algı kamuoyunu da yanlış etkileyecektir. evre konusu ise son dönemlerde hassasiyet kazanan bir konudur. Gerek Dünya Sağlık rgt'nün açıklamaları gerek son yaşanan hareketlenmeler halkın bu konuda doğru bilgilendirmesini gerekli kılmaktadır. Sadece bilgilendirmenin de yeterli gelmeyeceği aynı zamanda bir farkındalığın da yaratılması gerekliliği söz konusudur. Ancak lkemizde ne yazık ki evre bilinci henüz çok fazla gelişmemiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri de medyada kendine yeterince yer bulamamasıdır.

Duman yaptığı çalışmasında NTV, TRT Haber, Habertürk ve CNN Türk gibi 4 önemli televizyon kanalındaki evre haberlerini incelemiştir. 21 600 dakikalık yayını takibi yapan Duman 758 dakikasında evre haberlerine rastlamıştır. Bunlardan da TRT Haber ve CNN Türk'te özel olarak evre konusu yer alırken diğer kanallarda sadece program içerisinde evre konusuna değinilmiştir (Duman, 2016:152).

Bu durum Türkiye'deki durumu özetlemektedir. Sosyal medya kullanımının artması ve evre ile ilgili yasaların tartışılması artık ülkemizde de hareketlenmelere neden olsa da medya konuya yeterince ilgi ve özeni göstermemektedir

3.5 İklim Değişikliğinin Türkiye Üzerindeki Olası Etkileri

Küresel ısınmanın yaşanması dünyada iklim değişikliklerine neden olmaktadır. Dört mevsimi de yaşayan Türkiye iklim değişikliklerinden oldukça fazla etkilenebilmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de iklim değişikliğine bağlı olarak tarımda değişimler yaşanabilmektedir. Tarımın yanı sıra ani kar erimeleri çığlara neden olabilmektedir. Ayrıca orman yangınları riski artabilmektedir. Tüm bunların yanı sıra Türkiye Afrika gibi sıcak ve kurak bir iklime sahip olabilmektedir (Sümer & Türkeş, 2000 13-14). Bu durumda ortaya çıkabilecek olumsuz iklim değişiklikleri birçok hastalığı ve ekonomik olarak oldukça zorlu bir süreci beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle bir kamuoyu oluşabilmesi adına bu noktada medyaya büyük görev ve sorumluluk düşmektedir.

Tema Vakfı’nın 2015 yılında yayınladığı İklim Değişikliğinin Yerel Etkileri raporunda Türkiye’de yaşanan iklim değişikliğine bağlı olumsuzluklardan bahsetmişlerdir. Bu doğrultuda Türkiye’de kuraklığın artacağından, iklim değişikliğinin sadece çevresel sorun ile değil göç ve yoksulluk ile doğru orantılı olduğundan da bahsedilmektedir. Bu kapsamda da Tarım ve Çevre Bakanlığı tarafından bölgesel olarak da çalışmaların yapılması gerektiği raporda yer almaktadır (www.tema.org.tr). Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ise 2016 verilerinden oluşan bilgiler ile 2018 yılında hazırladığı Türkiye’de Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu’nda bölgelerdeki su ve hava kirliliği gibi konulara değinilmektedir. Raporda alınan bazı önemlerden bahsedilmekte ve genel olarak yerel yönetimin bütçe eksikliğinden ve toplumun bilinçsizliğinden bahsedilmektedir. Raporda önerilere yer verilmemektedir ancak çalışmaların sürdürüldüğü belirtilmektedir (webdosya.csb.gov.tr). Bu rapordan da yola çıkılarak kamunun konu ile ilgili bilinçsiz olmasındaki en büyük etmenlerden biri medyadır bu noktada medya sağlık gibi çevre gibi konularda habercilik konusunda hassasiyet göstermeli ve bu konularda haber sayılarını artırmalıdır. Meslek etik ilkelerine uygun haberler yapmalı çevre haberciliğinde ayrıca titiz ve hassas davranmalıdır.

3.6 Çevre Gazeteciliğinin Etik Kuralları

Haber etiği gazetecilerin uyması gereken bazı kurallar bütünüdür. Haberi yeniden inşa eden gazetecinin bu haberi oluştururken uyması gereken bazı durumları temsil etmektedir. İkinci bölümde de anlatılan haber etiğinde 2 yaklaşımın var olduğudur. Biri yaşanan duruma göre gazetecinin haber üretim sürecinde oluşturabileceği özgün kurallar diğer ise gazetecinin var olan kurallara uyum sağlamasıdır. Çalışma gazetecilik mesleğinin var olan ilkeler doğrultusunda habercilik yapması anlayışı üzerine kurulmuştur. Bu nedenle çevre haberciliğinde de uyulması gereken bazı etik kurallar bulunmaktadır.

Çevre gazetecilerinin mesleki sorumluluklarına ilişkin tartışmalar kapsamında, Akman & Yüceil'in çalışmasında yer verdiği 6. Uluslararası Çevre Muhabirleri Kongresi'nde etik ilkeler ele alınarak, sekiz madde olarak onaylanmıştır:

- Temiz bir çevre ve sürdürülebilir kalkınma temeldir ve yaşam, sağlık ve refah hakkıyla yakından bağlantılıdır. Çevre gazetecisi, çevreye yönelik tehditler hakkında ister küresel, ister bölgesel, ister ulusal, ister yerel düzeyde olsun kamuoyunu bilgilendirmelidir.
- Medya genellikle çevre üzerindeki tek bilgi kaynağıdır. Gazetecinin görevi, halkın çevre konularında farkındalığını artırmaktır. Gazeteci, çevreyle ilgili birçok görüş bildirmek için çabalamalıdır.
- Çevre haberleri, halkı bilgilendirerek, gazeteci, insanların çevrelerini koruma konusunda eyleme başvurmalarını sağlamada hayati bir rol oynar. Gazetecinin görevi, yalnızca insanları tehlikede olan çevreleri hakkında uyarmakla kalmaz, aynı zamanda bu tür tehditleri takip ederek ve gelişmeler hakkında onları haberdar etmeyi de kapsar. Gazeteciler, ayrıca çevre sorunlarına olası çözümler üzerine yazmaya çalışmalıdır.
- Gazeteciler, bu meselelere, ticari, politik ve hükümet veya sivil toplum kuruluşları olsun, hak sahibi çıkarlarla etkilenmemelidir. Gazeteci, bu tür çıkarılardan uzak durmalı ve onlarla ittifak etmemelidir. Kural olarak gazeteciler, tüm tarafları herhangi bir çevresel tartışmada rapor etmelidir.

- Gazeteci, mümkün olduğu kadar bilgi kaynaklarına yer vermelidir. Alarmist ya da spekülâtif röportaj ve şiddetli yorumlardan kaçınmalıdır. Ticari, resmi veya hükümet dışı bir kaynağın gerçekliği için çapraz kontrol uygulamalıdır.
- Çevre muhabiri, bu tür bilgilere erişimde eşitliği teşvik etmelidir ve örgütlerin ve bireylerin bunu kazanmasına yardımcı olmalıdır. Verilerin elektronik olarak alınması, bu bağlamda yararlı ve eşitlikçi bir araç sağlayabilir.
- Gazeteci, çevresel felaketlerden, doğal afetlerden ve benzerlerinden etkilenen bireylerin mahremiyet haklarına saygı göstermelidir.
- Çevre muhabiri, daha önce doğru olduğuna inandığı bilgileri sonraki gelişmeler ışığında analiz ederek düzeltmekten veya kamuoyunun dengesini başka bir yöne çekmekten etmekten kaçınmamalıdır (“Accountable Journalism”, s.y..akt; Akman & Yüceil,2018:59).

Yukarıdaki sekiz madde de bahsedildiği gibi çevre haberlerinde gazeteci bir olayı anlatırken önce ve sonrası ile analiz etmelidir. Eğer habere konu olan bir olay ile ilgili sonrasında daha farklı bilgilere ulaşılıyorsa gazeteci bunun takipçisi olmalı ve bir önceki bilgi yanlış ise bu duruma da haberlerinde yer vermelidir. Çevre haberciliği birebir insanları ve hatta doğada yaşayan tüm canlıları ilgilendiren konuları kapsadığından etik hususu bu gazetecilik türü için büyük önem taşımaktadır. Çalışma süresince en temel üzerinde durulan konu gazetecinin tarafsızlıktan da öte etik kurallar çerçevesinde haber yapması büyük önem taşımaktadır.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEM VE SONUÇ

4.1 Araştırma Hakkında

4.1.1 Haber Metinlerinde Söylem ve Söylem Analizi

Kavram olarak söylem, pek çok araştırmacı tarafından farklı olarak ifade edilmiştir. Bazı araştırmacılara göre söylem, konuşma ve yazmanın tümü iken, bazılarına göre konuşma ve iletişim ağı olarak tanımlanmıştır. Foucault ise söylemi dil uygulamaları olarak görmüştür. Foucault'a göre dil ile söylenenler kişinin söylemini oluşturmaktadır. Bu anlayışa göre dil yaşanan kültüre ve döneme göre farkı olacağından söylemde de değişikliklerin var olması mümkündür. Söylem ile ilgili farklı tanımların var olması söylemin çok kapsamlı bir kavram olduğunu göstermektedir (Potter & Wetherell, 1987; Çelik & Ekşi, 2008:100).

Söylem, dil yardımıyla sistematik sosyal özneler ile nesnelere kuran simgeler olup, sadece yorumlama aracılığı ile değişik sosyal gerçekleri ortaya koymaktadır. Bu sebeple, statik değil, dinamik ya da değişken olarak algılanması gereklidir. Diğer taraftan ise, içinde tutarsızlıklar barındırabilir ki bu yönüyle söylem sürekli değişime açık bir olgudur (Düzgüt, 2011: 50-52). Bir başka tanıma göre söylem, iletişimin en temel unsuru olarak kabul edilen dilin kendi özelliklerinin yanı sıra sosyokültürel ve ideolojik bağlamları ile de kendinden söz ettirdiğinden bahsetmektedir. Her söylemde gizli bir ideolojinin ya da gizli bir mesajın var olduğu düşünülmektedir (Doyuran, 2018: 303). Bu düşünce doğrultusunda çalışmanın başından beri tartışılan tarafsız haber noktasında gazetecinin kullandığı cümleler aslında bir ideolojiyi taşımaktadır. Bu nedenle tematik ve şematik yönden haberler incelenecektir.

Söylem analizi, geniş ölçekli kültürel ve sosyal araştırmalarda kullanılan bir yöntemdir. Söylem analizi esas olarak konuşma ve/veya metinlerde içerilen anlam ürünleri ile ilgilenmektedir. Bu yaklaşımın temelinde ise sosyoloji, dilbilim, psikoloji, medya ile siyasal bilimler gibi çok sayıda farklı bilim dalları

bulunmaktadır. Doğal olarak, bu alanların her birisi söylem analizinde kendilerine özgü bakış açılarını ve metotları kullanmakta ve bu konuda kendi özgün bilimsel yaklaşım modellerini kurmaktadır. Bu sebeple, söylem analizini tek bir ortak başlık altına koymak ya da tek bir formül ile izah etmeye çalışmak hem doğru hem de kolay olmamaktadır. Söylem analizi, geleneksel yöntemlere bir alternatif olduğu gibi, kendine özgü ve zengin bakış açıları sayesinde alternatif yaklaşımlara olanak veren bir kavramdır. Bir diğer ifadeyle, söylem analizinin genel, teorik ve nicel yaklaşımlardan, nitel yaklaşımlara geçişi mümkün kılan bir gayret olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır (Çelik ve Ekşi, 2013: 99-105).

Söylem analizi yaklaşımları içinde “Eleştirel Söylem Analizi” günlük dil pratiklerinde (sohbet ve diyalog gibi), politikacıların kalabalık taraftarlarına yaptıkları konuşmalarında, her türlü resmi belgedeki ifadeleri tespit eden ve bu ifadeleri inceleyen bir yöntemdir. Bu söylem analizi metodu ilk olarak 1970’li yılların sonlarına doğru ortaya çıkmış ve günümüze kadar artan sıklıkta kullanım alanı bulmuştur. Eleştirel Söylem Analizinin esaslarını belirleyen kişiler Teun A. Van Dijk ve Norman Fairclough’dur. Van Dijk’e göre bu yaklaşım eleştirel bir duruştur. Çünkü söylem, ayrımcı zihinlerin yapısını saklayabilen, manipüle edebilen veya meşrulaştırabilen güçtür. Bu nedenle, ifadelerin veya pratiklerin içindeki gerçeklerin ortaya çıkarılmaları için analize tabi tutulmaları gereklidir. Bu sayede söylemin kurduğu eşitsizlik ve bu eşitsizliği ortaya koyan dilin temelinde var olan ve saklanan kontrol ilişkileri açığa çıkarılabilir. Özetle, eleştirel söylem analizi yaklaşımını kullanan ve benimseyen kişinin tam anlamıyla eşitsizlik olgusunun karşısında olması gerekmektedir. Eleştirel söylem analizinin tam anlamıyla olgunlaşması ve yaygınlaşması sonucu Fairclough, Kress, Leuwen, Wodak ve Dijk içinde oldukları dilbilimcilerden bir grubu 1991 yılında Amsterdam-Hollanda’da gerçekleşen bir etkinlik sonrası bir araya gelmişler ve eleştirel söylem analizine dair esasları tespit etmişlerdir (Gazioğlu Terzi, 2013: 89-90; Karaduman, 2017: 38).

Haber kaynakları, bazı otoritelerin veya çıkar gruplarının açıklamalarını kamuoyu ile paylaşırken bu ifadeleri sunuş tarzları aracılığıyla taraflarını belli etmekte ve aslında habere kendi yorumlarını katmaktadırlar (Yüksel, 2004: 39;

Karaduman, 2017: 31). Bu sebeple, kamuoyuna iletilen haberler araştırma alanına girmekte ve konuyla ilgili derinlikli incelemeler yapılmasına fırsat vermektedir. Bu sebeple, bizim çalışmamızda Eleştirel Söylem Çözümlemesi yaklaşımının özellikle Dijk'ın perspektifinden bakılarak yöntem olarak kullanılmıştır. Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi yaklaşımının izinden giderek alanımıza katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Van Dijk eleştirel söylem analizinde haberleri makro ve mikro yapı olmak üzere incelemektedir. Bu nedenle söylem analizinde ilk olarak çerçeveyi belirlemek oldukça önemlidir. Çünkü çerçeve belirlendiği takdirde ancak söylem çözümlemesini gerçekleştirmek mümkün olmaktadır. Söylem analizinde metin içinde yer alan nitelikler kuramsal bir dil ile aktarılmaktadır (Binark, 2014: 52). Haberin mikro yapısı ve nitelikleri ilk derecede önemlidir. Bu mikro yapı içinde yer alan kelimeler toplum içindeki iktidar veya gücün sahiplerinin söylemlerinin uyuşma dönüştüğü yerdir. Örneğin, kitle iletişim araçları sayesinde herhangi bir kişi kitlelerin gözünde terörist veya özgürlük savaşçısı olabilmektedir (Karaduman, 2017: 41). Özellikle iletişim çalışmalarında radyo, gazete, televizyon ve internet haber metinlerinin çözümünde kullanılmaktadır. Söylem analizinde makro yapıda başlık, alt başlık, spot gibi ögeler önem kazanmakta ve incelenmektedir. Şematik çözümlemede ise haberde kullanılan sözcüklere ve yorumlara bakılmaktadır. Bu kapsamda haberde kullanılan başlık alt başlık spot kelime ve sıfatların tümü büyük bir önem arz etmekte ve titizlikle incelenmektedir. Bu sebeple, eleştirel söylem analizi yaklaşımları arasında Van Dijk'ın modeli diğerleri arasından sıyrılarak öne çıkmıştır. Van Dijk, haberi, içinde üretildiği toplumdan ayrı tutmamış, toplumun iktisadi, sosyal ve kültürel dinamikleri ile birlikte değerlendirmeye almış ve anlam kazandırmıştır. Sonuç olarak, Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi diğer yöntemlere göre derinlemesine akademik değer taşıyan bir model olup, temelinde haber araştırmacılarına toplumsal yapıyla ilgili çok daha analitik ve sağlam incelemeler yapma şansı vermiştir. Van Dijk modeli, bütüncül yaklaşım anlayışına sahip eleştirel bakış açısı ile alanyazına ciddi katkılar sağlayan ve yaygın olarak tercih edilen bir söylem analizi yöntemidir (Karaduman, 2017: s. 45). Ayrıca, Van Dijk'e göre söylem, günlük yaşantı için büyük önem taşımaktadır. Eylem ve söylemin

ilişkili olması söylemlerin daha da dikkatli olması için gerekmektedir (Van Dijk, 2010:13).

4.1.2 Araştırmanın Sorunu

Bu çalışmada yurttaş gazeteciliği bilgi edinme hakkı ve meslek etik ilkeleri kapsamında incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan incelemede yurttaş gazeteciliğinin çevre haberleri ile yaygınlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak gerek Google'ın fazla denetimi gerek internetteki bilgi kirliliği yurttaş gazeteciliğinin özgürlük alanını kısıtlamaktadır. Bu sebeple, halkın bilgi edinme hakkını karşılayacak ve kamunun kendi sesini duyurabileceği yeni bir habercilik anlayışına duyulan ihtiyaç araştırmanın çıkış sebebi olmuştur. Yeni habercilik anlayışı, gazeteciliğin kamu yararını ön planda tutarak bilgilendirme yapmasını gerekli kılmaktadır.

4.1.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada yurttaş gazeteciliğinin hukuksal düzenlemeler ve bilgi edinme hakları kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır.

4.1.4 Araştırmanın Kapsamı ve Önemi

Çevre gibi fazla önem verilmeyen, ancak insanların oldukça bilinçli olmaları gereken bir konuda medyaya düşen büyük sorumluluklar çalışmanın amaçladığı doğru habercilik anlayışı ile örtüşmektedir. Aynı zamanda, alan yazında bu konuda yapılmış olan yeterli ve doyurucu sayıda çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple, çalışma alan yazında bir boşluğu eleştirel söylem analizi yaklaşımı ile doldurmuş ve desteklemiştir.

4.1.5 Araştırmanın Evreni ve Sınırlılıkları

2019 yılı Ocak ayında 15 yaşındaki Greta Thunberg isimli bir öğrencinin İsveç Parlamentosu önünde başlattığı eylemdir. Bu eylem, dünyada çok sayıda genç kişiyi de çevre konusunda harekete geçirmiştir. Türkiye’de de benzer bir gençlik hareketi yine aynı dönemde sosyal medyada Twitter’da # TemizHavaHaktır #2yılıbekleyemez etiketi ile ortaya çıkmıştır. Bu hareket ile ilgili Torba Yasa’nın 45. Maddesinde; “*ömrünü doldurmuş olan kömürlü santrallerin iki yıl daha aktif olması*” engellenmeye çalışılmıştır. Konunun TBMM’de tartışılması devam

etmektedir. Bu kapsamda, çevreyle ilgili üretilen haberlere bakıldığı zaman, aynı dönemde en fazla habere açık radyoda rastlanmıştır. Açık radyonun resmi internet sitesinde yer alan haberler araştırmamızın evreni ve örneklemini olarak seçilmiştir. Bunun dışında ülkemizdeki genel paylaşımlara yönelik olarak # TemizHavaHaktır #etiketi ile ilgili Twitter’da yer alan haberler incelemeye alınmıştır. Çalışmamızın kapsamı ve örneklemini açık radyonun web sayfasında ve # TemizHavaHaktır #etiketi ile ilgili Twitter’da yer alan haberler ile sınırlandırılmıştır.

4.2 Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın, 1., 2. ve 3. Bölümlerinin hazırlanmasında alan yazın taraması yapılmış; makale, dergi ve diğer kaynaklardan faydalanılmıştır. Bu bölüm ise, eleştirel söylem analizi yaklaşımını kullanılarak, çevre haberleriyle ilgili olarak Açık Radyo’ nun web sayfasında ve # TemizHavaHaktır #etiketi ile ilgili Twitter’da yer alan haberlerin incelemesi yapılmıştır. Bu sayede yurttaş gazeteciliğinin hukuksal düzenlemeler ve bilgi edinme hakları kapsamında değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir.

4.2.1 Söylem Analizi Yöntemi

Tezin bu bölümünde söylem analizi modeli üzerinde durulmuştur. Araştırma kapsamında seçilen örneklemin makro yapısı ve mikro yapısı incelenmiştir. Makro yapı incelemesi, tematik (haber başlığı, haber girişi ile fotoğraf ve video gibi görseller) ve şematik (ana olayın sunumu ve ardalın bilgisi) olarak irdelenmiştir. Devamında, mikro yapı çözümlemesine geçilmiştir. Mikro yapı çözümlemesi ise, sentaktik (cümle yapıları; aktif, pasif, basit ve karmaşık gibi), bölgesel uyum (nedensel, işlevsel ve referans ilişkileri) ve kelime seçimlerini kapsamıştır.

Bu çalışmada, hedef haberler Teun A. van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımını esas alınarak çözümlenmiştir. Van Dijk’in çözümlemesi aşağıda sıralanan başlıklardan oluşmaktadır (Yardımlı ve Doğruel, 2018: 141):

- Makro Yapı
 - Tematik Yapı
 - Haberin Başlığı (ana, alt veya yan başlıklar)
 - Haberin Girişi (spotlar)
 - Görseller (Fotoğraf ve/veya video)
 - Şematik Yapı
 - Durum (Ana Olayın Sunumu ve Ardaan Bilgisi)
- Mikro Yapı
 - Sentaktik Çözümleme
 - Cümle Yapıları (aktif-pasif, basit-karmaşık)
 - Bölgesel Uyum
 - Nedensel İlişki
 - İşlevsel İlişki
 - Referans İlişkisi
 - Kelime Seçimleri

Bu araştırma kapsamında, çalışma kapsamında incelenen çevre haberlerinin, açık radyo web sitesinde ve sosyal medya Twitter’da (#TemizHavaHaktır #etiketli) sunumun nasıl yapıldığı, çevreyle ilgili sorunların nasıl aktarıldığı ve tanımlandığı, Greta Thunberg ’in İsveç Parlamentosu önünde başlattığı eylemden sonra, konunun Türkiye gündeminde yandaş bularak benzer eylemin gençler tarafından algılanışı ele alınmıştır. Greta Thunberg, Birleşmiş Milletler İklim Zirvesinde aralarında Türkiye’de olmak üzere beş ülkeyi çevre ve iklim sorunu konularına duyarsız kalmakla suçlamış ve tarihe geçen bir konuşma yapmıştır. Genç Thunberg ‘in başlattığı iklim grevi kısa zamanda yayılarak küresel bir tepki olarak büyümüştür (Şekil 3.1).

Şekil 4.1: Aktivist Thunberg'in katıldığı BM İklim Zirvesinden ve Türkiye'deki Protestolardan Görseller

Kaynak: Ürgir, 2019

4.3 Haber Metinlerinin Analizi

4.3.1 Açık Radyoda Yer Alan Haber Metinlerinin Analizi

Aktivist Thunberg'in BM İklim Konferansındaki tarihi konuşmasından sonra Türkiye'de 01 Şubat - 3 Mart 2019 döneminde Açık Radyo web sitesinde yer alan çevre haberleri incelenmiştir. İncelenen haberler konuyla ilgili değişik bilgilendirme ve raporlara yer veren haberlerdir. Bu konuda açık radyonun tercih sebebi, resmi web sitesi ve habercilik anlayışında çevreyle ilgili konulara haber kategorisi kapsamında yer vermekte olmasıdır. Diğer taraftan, geniş halk kitlelerine ulaşan diğer kanalların haber kategorilerinde çevre başlığına rastlanmamış ya da yeterli ve doyurucu haber bulunamamıştır. Bu gibi portallarda çevre başlığı altında daha çok kişisel sağlık haberlerinin yer aldıkları saptanmıştır.

Bu bağlamda, açık radyo sitesinde konuyla ilgili yer alan toplam yedi adet haber ve incelemelerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Makro Analiz:

- Haber 1: 08 Şubat 2019 “*Kütahya’da Hava Kirliliğinin DSÖ Limitinin 3 Katı*“

Haberde çeşitli kaynaklardan verilere değinilerek pek çok kaynaktan bilgi aldığı vurgulanmıştır. Bu şekilde habere güvenilirlik artarken, beraberinde ise bilgilendirme açık şekilde yapılmaktadır. Haberde hava kirliliği yüksekken bacasız 10 kömürlü termik santralin hala kullanılması üzerine insanların #TemizHavaHaktır #2yılbeklemez şeklinde itirazlarını ve hareketlenmelerini haber metninde vererek bilinçlenme ve hareketlilik uyandırmaktadır. Bunu yaparken ise öncelikli olarak hava kirliliğinden bahsederek durumun ciddiyetini okuyucu ile paylaşmaktadır.

- Haber 2: 11 Şubat 2019 “*Böceklerin Yok Oluşu Yaklaşan Kıyamet*”

Haberde kıyamet sözcüğünü kullanarak işin ciddiyeti okuyucu ile paylaşılmaktadır. Böceklerin sayısında akıl almaz derecede bir azalma olduğu gibi ifadeler yer verilmesi konu ile ilgili endişelenildiğini, aynı zamanda habere yorum katıldığını ve pek çok kaynaktan yararlanarak yorumların yapılması sayesinde kişilere önce bilgilendirme ve sonrasında yönlendirmek amaçlandığını göstermektedir.

- Haber 3: 12 Şubat 2019 “*Böcek kıyamet: Böceklerin yok oluşu ve yaklaşan kıyamet*“

Haberde bir önceki gün değinilen konuya devam edilmiştir. Kıyamet şeklinde kelimeler kullanılarak durumun olumsuz sonuçlar doğurabileceğine vurgu yapılmaktadır. Devletler tarafından gerekli önlemler alındığını ifade eden haberde bunun yeterli olmadığını bu noktada bizlerin de bilinçlenmesi gerektiğine dikkat çekerek kişisel bilinçlenmenin öneminden bahsetmektedir.

- Haber 4: 16 Şubat 2019 “*Megafauna’dan Entomofauna’ya Yokoluş*“

Haberde bir martı türünün yok olmak üzere olduğundan bahsedilmekte; avcılar tarafından yok edilen türler hikâyeleştirici bir anlatım ile vurgulanmaktadır. Hemen ardından olaya hiç yorum katmadan, diğer hayvan türlerinin de yok olmaya başladıkları dile getirilen haberde, hayvanların doğal ortamlarının tahrip edilmesi nedeniyle pek çok hayvan türünün kentlere inmesi konusuna yer vermektedir.

- Haber 5: 20 Şubat 2019 “*Kirazlıtepeliler: Asbest mahallemizde ceza olarak bırakılıyor*“

Haberde halk haklarının koruma altına alınarak kentsel dönüşümün gerçekleşmesi istenmekte, ancak bu konuda olumlu bir adım atılmamasından bahsedilmektedir. Aynı zamanda “imza atan ve atmayanları belediye bilerek karşı karşıya getirmektedir” şeklinde ifade ile haberde belediyeye suçlama yapılmaktadır. Halkın konuşmalarına yer verilen haberde protesto esnasında canlı olarak tanık olup haberin yapılması halkın sesi olması açısından büyük önem taşımaktadır. Kitle kaynak kuramı anlayışı gibi halk ve medya iş birliği ile bu haberi oluşturmaktadır.

- Haber 6: 21 Şubat 2019 “*Meclis'te bir ilk: Yerel Seçimler Öncesi' Hayvan Hakları Komisyonu Kuruldu*”

Haber radyoda konuşulan bir konu için yayımlanmıştır. Radyo yayını haberin altında ses kaydı olarak verilmiş olup, insanlar rahatlıkla ulaşip dinleyebilmektedir. Bu kapsamda haberde ilk kez mecliste hayvan haklarının konuşulduğu konusu üzerinde durulmaktadır.

- Haber 7: 24 Şubat 2019 “*Kimden, neyi talep edeceğiz?*”

Haberde 2015 yılında yürürlüğe giren Paris İklim Antlaşmasının pek çok ülke tarafından kabul edilmesine rağmen, ülkemizde hala adım atılmamasına yönelik eleştiriler yer almaktadır. Haberin spotunda “*Paris İklim Anlaşması imzacısı ülkelerin sayısı artarken, Türkiye hükümeti gezegen karşıtı mücadelesinden vazgeçmiyor*” diyerek suçlayıcı bir ifade kullanmaktadır.

Sonuçların Tablo ile Gösterimi

Çizelge 4.1: Açık Radyo web sitesi haberlerinin tematik yapı çözümlemesi

Haberin Başlığı	Haberin Girişi/spotu	Fotoğraf/video
1. Haber: “Kütahya’da Hava Kirliliğinin DSÖ Limitinin 3 Katı“ (Ömer Madra)	Geçtiğimiz hafta hem ülke, hem de dünya gündemi çevre mücadeleleri ve iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerine ilişkin havadislerle doluydu	Fotoğraf var (Kaynak: Bianet)
2.Haber: Böceklerin büyük yok oluşu ve yaklaşan kıyamet (Ömer Madra)	Börtü böcek âlemi çöküyor ve dünyada kıyamet kapıda.	Fotoğraf var (Kaynak:National Geographic)
3.Haber: Böcek kıyamet: Böceklerin yok oluşu ve yaklaşan kıyamet (II) (Ömer Madra)	Yok	Fotoğraf var (Kaynak:AFP)
4.Haber: Megafauna’dan Entomofauna’ya Yokoluş (Murat Can Tonbil)	Küresel iklim değişikliğinin neden olduğu yok oluşa dair bilimsel raporlar ve uyarılar gelmeye devam ediyor.	Fotoğraf var (Kaynak: John Gould)
5.Haber: Kirazlıtepeliler: Asbest mahallemizde ceza olarak bırakılıyor (Utku Zırığ - Seçil Türkkân)	Üsküdar Kirazlıtepe’de “Ya mahalleyi boşalt ya asbest solu” tercihine zorlanan mahalleli dört haftadır Üsküdar Belediyesi önünde. Gelişmeleri Kirazlıtepe Kentsel Dönüşüm Derneği Genel Sekreteri Bayram Ali Kot ile konuşuyoruz.	Fotoğraf var (Kaynak: Sivil Sayfalar)
6. Haber: Meclis'te bir ilk: 'Yerel Seçimler Öncesi' Hayvan Hakları Komisyonu Kuruldu (Utku Zırığ)	Yok	Fotoğraf var (Kaynak: Belirtilmemiş)
7. Haber: Kimden, neyi talep edeceğiz? (Murat Can Tonbil)	Paris İklim Anlaşması imzacısı ülkelerin sayısı artarken, Türkiye hükümeti gezegen karşıtı mücadelesinden vazgeçmiyor.	Fotoğraf var (Kaynak:DHA)

Haberlerin makro yapısına bakıldığında; başlıkların yer ve zaman gibi bilgiler içermemekle birlikte, uyarıcı ve okuyucunun dikkatini (kıyamet, yokoluş gibi) sözcüklerle çekmeye çalıştığı aşağıda görülmektedir. Haber başlıklarının konuya direkt biçimde değindikleri ya da çevre sorunundan yola çıkarak kamuoyuna mal olmuş kentsel dönüşüm gibi yan konulara da aynı perspektiften değinerek ilgililerin dikkatini çekmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır.

- Başlık 1: “Kütahya’da Hava Kirliliğinin DSÖ Limitinin Katı“
- Başlık 2: “Böceklerin Yok Oluşu Yaklaşan Kıyamet”

- Başlık 3: “Böcekıyamet: Böceklerin yok oluşu ve yaklaşan kıyamet”
- Başlık 4: “Megafauna’dan Entomofauna’ya Yokoluş”
- Başlık 5: “Kirazlıtepeliler: Asbest mahallemizde ceza olarak bırakılıyor”
- Başlık 6: “Meclis'te bir ilk: Yerel Seçimler Öncesi' Hayvan Hakları Komisyonu Kuruldu”
- Başlık 7: “Kimden, neyi talep edeceğiz?”

Mikro Analiz:

Açık radyo, konuyla ilgili haberlerde mikro yapı olarak son derece açık ve net biçimde pasif olarak ya da direkt uyarıcı başlık gibi vermeyi tercih etmiştir. Bu yolla uyarıcı görevini yapmakta olduğu izlenimi taşımakta ya da pasif anlatımla doğanın insana karşı çaresiz duruşuna rağmen yaklaşan kötü sonla öcünü alacağını anlatımı yapılmaktadır. Seçilen kelimeler ürkütücü, mitsel veya mitolojik hatta dini ikazlar dahi verilmekte, insanların daima korktukları büyük ve topyekûn son ile uyarmaktadır. Açık radyonun çevre konusundaki uyarıları tıpkı kendi ideolojisiymiş gibi sahiplendiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle, çevre ile ilgili sorunların Açık Radyo’nun haber söylemini toplumsal/sosyal bir fikir gibi benimsediği, değerleri arasına aldığı ve yurttaşları yaklaşan büyük tehlikeler hakkında uyarmak için şeffaf ve yansız biçimde sunduğu, hatta Türkiye’nin gündeminde olan kentsel dönüşüm gibi toplumsal sorunların bir parçası olarak yanlı anlatımla savunmaya çalıştığı görülmektedir.

Çizelge 4.2: Açık Radyo Web Sitesi Haberlerinde Şematik Yapı

	Ana Olayın Sunumu	Sonuçlar	Ardalan Bilgisi
1.Haber	Haberin başlık ve spotunda konu kısaca açıklanmıştır. Ardından konunun detayına girilmiştir. Olayla ilgili sosyal medyada yer alan sloganlara yer verilerek kamuda bir hareketlendirme oluşturulmaya çalışılmıştır.	Haberin sonuç bölümünde yurttaşlar, ekoloji aktivistleri, meslek odaları ve ekolojik dengenin korunması için mücadele eden tüm platformlar desteğe çağrılıyor ifadesi ile haberin genel teması olan harekete geçirme isteği desteklenmiştir.	Kütahya’da hava kirliliğinin DSÖ limitinin 3 katı olması ardalan bilgisinin başlıkta yer alması Türkiye’deki hava kirliliğinin gözler önüne seriyor.
2.Haber	Haberin başlığından ve spottaki açıklamadan konu direkt anlaşılacaktır. Başka gazetelerin özel haberlerinden de yararlanılarak hazırlanan haber içerik açısından zenginleştirilmiştir.	Haberin sonuç bölümünde böceklerin yok olmaması için alınacak önlemlerden bahsedilmiştir ve kalıcı olması için de metaforik anlatım ile desteklenmiştir.	Böceklerin büyük yok oluşu ve yaklaşan kıyamet başlığı ile olayın ciddiyeti okuyucuya hatırlatılmıştır.
3.Haber	Böceklerin yok oluşu ile ilgili bir önceki haberin devamı niteliğinde olan haberde işin insanlar için ne kadar ciddi olduğu ve tehditler açıklanmıştır.	Haberin sonuç bölümünde böcek öldüren büyük şirketlerin varlığına değinilmiştir ve sorular sorularak bu şirketlere fırsat verilmemesi için okuyucuya uyarıda bulunulmuştur.	Genel olarak durumun ciddiyeti ile ilgili uzman açıklamalarına yer verilerek okuyucu hareket geçirilmeye çalışılmıştır.
4.Haber	Haberin başlık ve spotunda her geçen gün canlı türlerindeki azalıştan bahsedilmektedir. Haberde bir martı türünün her geçen yıl türündeki azalıştan bahsedilmektedir.	Sonuç bölümünde canlıların yok olmasının açlık gibi göç gibi zorunlu sonuçları doğuracağına değinilmektedir.	Canlıların nasıl yok olduğundan bahsedilerek bu durumun değişmezse insanlar için ne gibi sonuçlar doğuracağına değinilmiştir.
5.Haber	Haberde genel olarak Üsküdar’da halkın kentsel dönüşüm kapsamında evlerinin yıkılması için imza vermeye zorlanması ve imza vermeyenlere yapılan çeşitli zorlamalara yer verilmiştir.	Haberin sonuç bölümünde bina stoklarında yaşanan sorunlardan bahsedilmekte ve bu durumda da evini kentsel dönüşüm kapsamında yıktırarak yurttaş için bir çözüm bulunulmadığına değinilmektedir.	-
6.Haber	Haberin başlık ve spotunda ilk kez bir hayvan meclisi kurulacağından bahsedilmektedir.	Sonuç bölümünde radyo programında detaylı tartışılacağına değinilmiştir.	-
7.Haber	Haberin giriş ve spotunda küresel hava değişimi ile ilgili Türkiye’nin gerekli önlemleri almamasından bahsedilmektedir.	-	Haberin sonuç bölümünde Türkiye’de hala petrol bazlı araçların trafikte fazlasıyla yer aldığına değinilerek iklim için gereken önlemlerin alınmadığı vurgulanmaktadır.

Özetle, incelenen toplam yedi haber metnine bakıldığında, Açık Radyo'nun konuyla ilgili haberlerinde yargı cümleleri kullandığı görülmektedir. Aynı zamanda, haberlerin geniş ve doyurucu sayıda referans ile desteklendiği, bu yönüyle daha akademik ve profesyonel hazırlandıkları ve amaç olarak konuyu desteklemek ve kamuoyunu bilinçlendirmem kaygısı taşıdıkları görülmektedir. Haber girişlerinin olay hakkında bilgilendirici ve özetleyici biçimde hazırlandıkları fark edilmektedir. Bu yönüyle Açık Radyo'nun konu hakkında açık ve net bir tavır ve dil takındığı belirlenmiştir. Hatta bu yönüyle yaklaşan kötü sonun Türkiye'yi de içine alacağı kamuoyunu korkutarak verilmeye çalışılmaktadır.

4.3.2 Twitter'da #TemizHavaHaktır2YılBeklemez Etiketli Haberler

Gazete haberlerinin, şekilsel özelliklerini incelemek ve aralarında karşılaştırmalarını inceleyebilmek, bununla birlikte genel görüntülerini belirleyebilmek üzere çeşitli kriterler ile içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizinde, konuya haberlerde verilen detaylar ve haberin veriliş şekline göre farklılıklar görülmüştür.

Bu farklılıkları ve çözümlenmeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

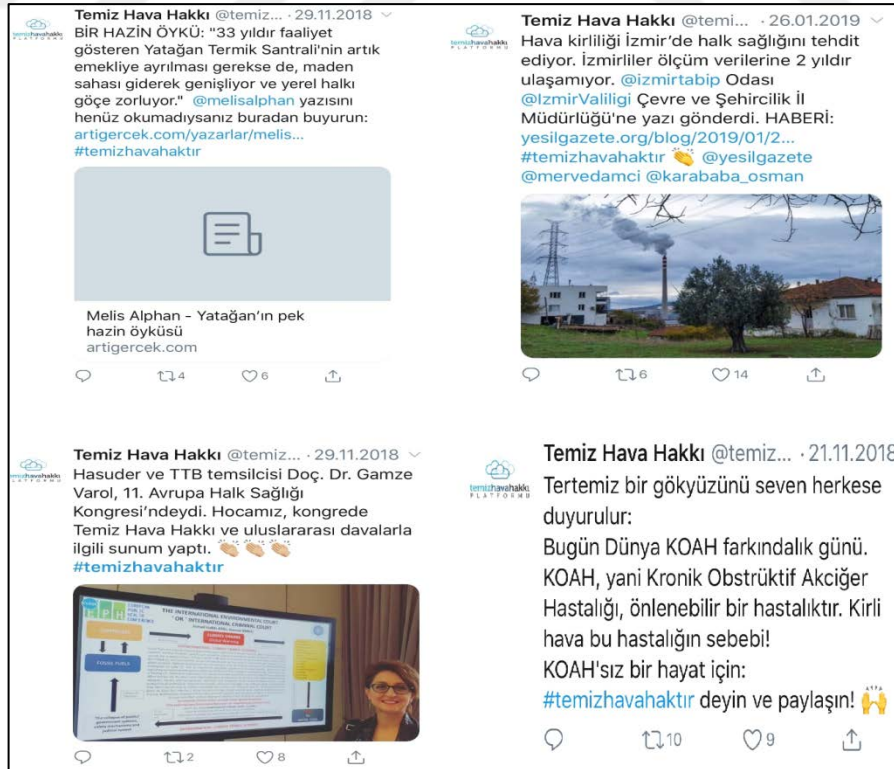
- Haberler kaynağı oldukları sitelerinin çevre konusuna verdiği önemle ilgilidir.
- Haber sayfalarında haberlerin bağlantılı olarak verildiğine çok fazla rastlanmamıştır. Bu noktada, sayısal bir sonuca ulaşmaktan ziyade haberlerin veriliş biçimleri konusunda bir sonuca ulaşılmak istenmiştir.
- Haberlerin bazı sitelerde birbirini tekrarlaması konuya verilen önemin derecesini ortaya koymaktadır.
- Haber imzası konusunda inceleme yapıldığında sadece ajanslardan alınan haberlerin olduğu görülmüştür.
- Yalnızca bir tane özel habere rastlanmıştır.
- İncelenen haberlerde konuların bağlantılı olarak anlatılmaması dikkat çeken önemli sonuçlardan biri olmuştur.

Twitter'da konuyla ilgili haber değeri olan toplam 32 adet yayını aşağıda sunulmaktadır:

Şekil 4.2: Muğla Çevre Platformu

Kaynak: Twitter

Şekil 4.3: Melis Alphan, Yeşil gazete

Kaynak: Twitter

Şekil 4.4: Ata Üni Genç Tema, Adü Genç Tema, SDÜ Genç Tema, İklim Haber

Kaynak: Twitter

Şekil 4.5: Yeşil Düşünce Derneği, WWF- Türkiye

Kaynak: Twitter

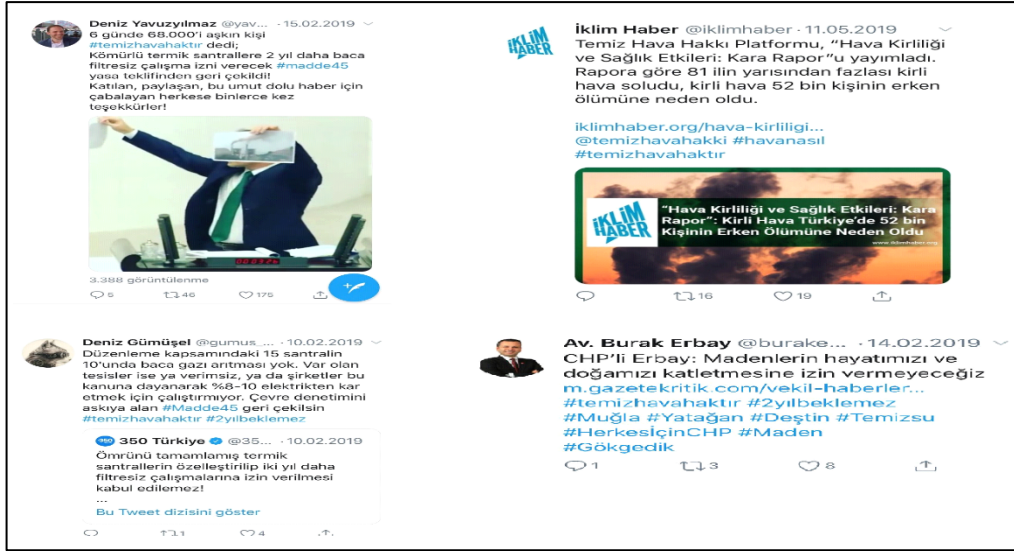
Şekil 4.6: çArşı, Mavimasravi

Kaynak: Twitter

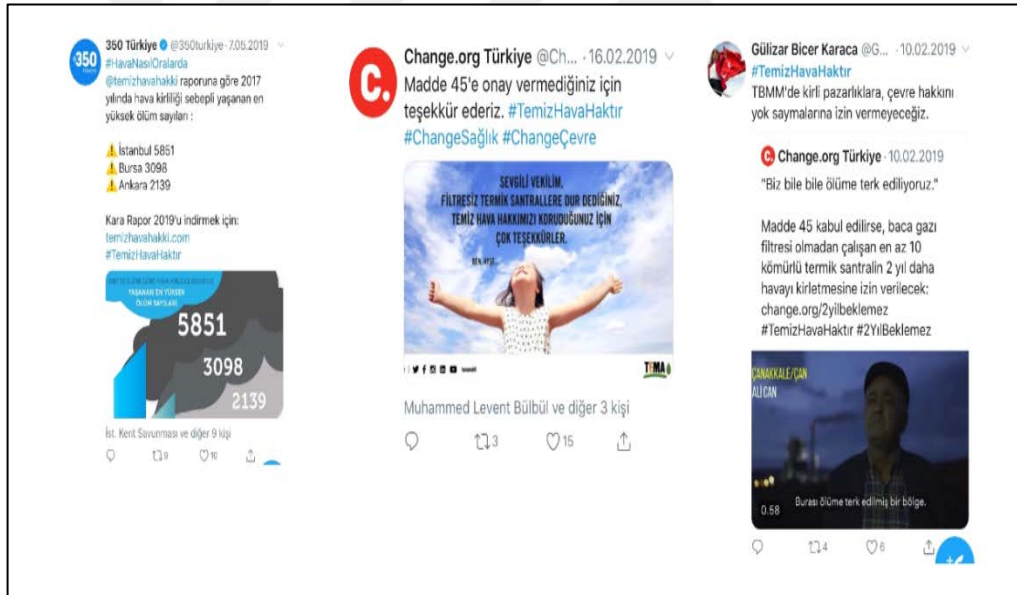
Şekil 4.7: PAÜ Genç Tema, Greenpeace Türkiye, Change.org Türkiye, İnönü Genç Tema

Kaynak: Twitter

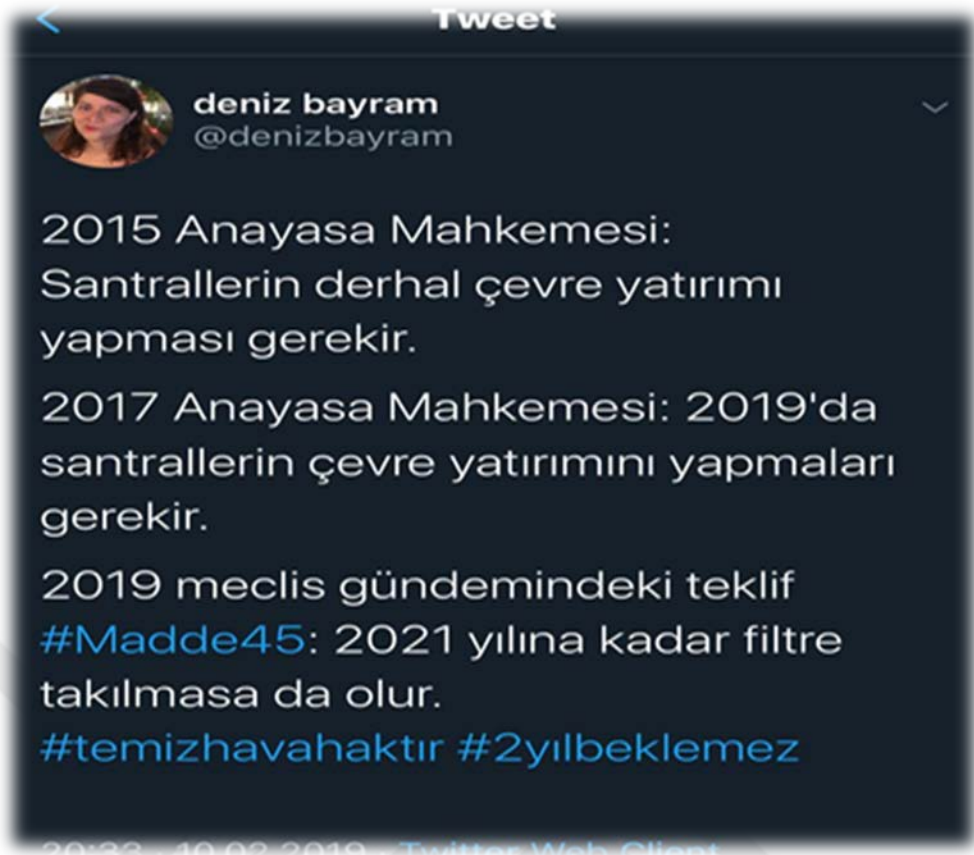
Şekil 4.8: Deniz Yavuzylmaz, İklim Haber, Deniz Gümüsel, Av. Burak Erbay

Kaynak: Twitter

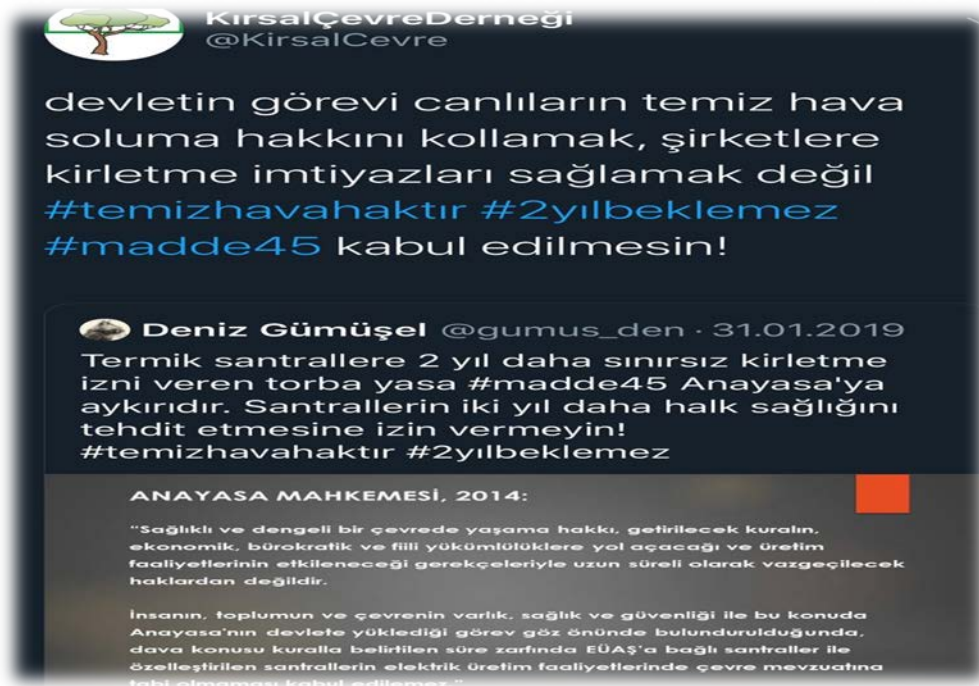
Şekil 4.9: 360 Türkiye, Change.org Türkiye, Gülizar Biçer Karaca

Kaynak: Twitter

Şekil 4.10: Deniz Bayram

Kaynak: Twitter

Şekil 4.11: Kırsal Çevre Derneği

Kaynak: Twitter

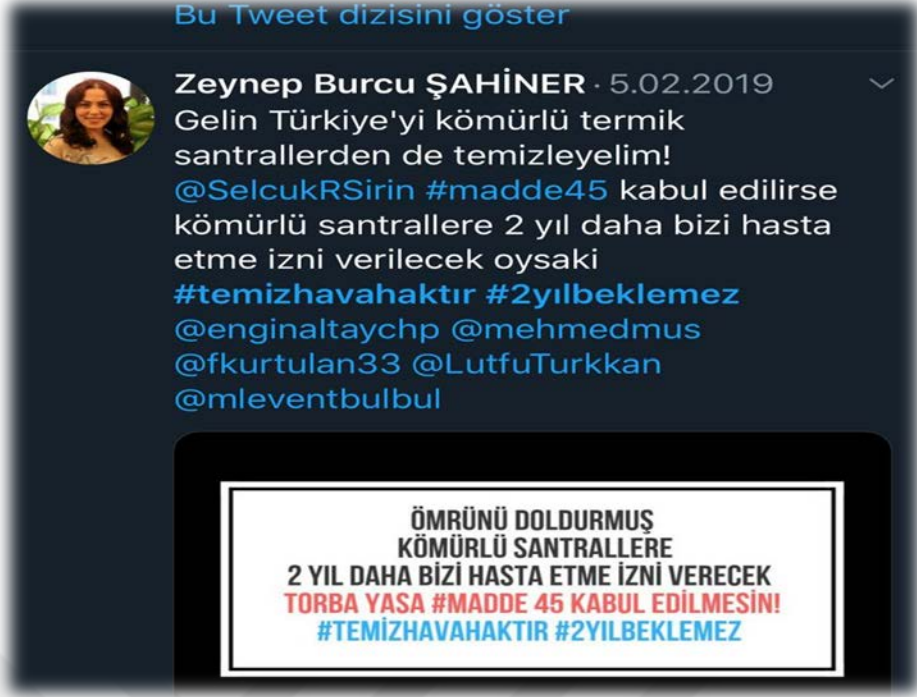
Şekil 4. 12: Özgür Gürbüz

Kaynak: Twitter

Şekil 4.13: Elçin

Kaynak: Twitter

Şekil 4.14: Zeynep Burcu Şahiner

Kaynak: Twitter

Şekil 4.15: Onat Türkmenoğlu

Kaynak: Twitter

Twitter Haberlerinin İçerik Analizi İncelemesi

Seçilen toplam 32 adet Twitter haberleri içerik analizine tabi tutulmuştur. Haberlerin içerik analizi makro ve mikro yapılarına göre incelenmiştir. Tezin bu bölümünde analizlerin sonuçları paylaşılmıştır.

- Makro Yapı Çözümlemesi:

Twitter haberlerinin makro yapı analizi sonuçları Tablo 3.1’de gösterilmiştir. Tablo 3.1, haberin başlığı, haberin girişi/spotu ve varsa görselin değerlendirilmesi ile oluşturulmuştur. Buna göre, on adet haber başlığı çözümlenmiştir. Çözümlenen haber başlıkları sırasıyla aşağıda listelenmiştir:

- TMMOB: Yılda Yaklaşık 30 bin kişi hava kirliliği yüzünden ölüyor, AB’nin ABD’nin çöplüğü olma yolunda ilerliyoruz.
- 60 bin kişinin talebi kabul edildi.
- Termik santraller filtresiz çalışmayacak.
- İmza kampanyası.
- Sıcaklarda Artan Hava Kirliliği Tehdidi: Ozon.
- Hava Kirliliği Ve Sağlık Etkileri: Kara Rapor: Kirli Hava Türkiye’de 52 Bin Kişinin Erken Ölümüne Neden Oldu.
- Temiz Hava Kazandı: Termik Santraller Filtresiz Çalışamayacak.
- Santrallerin İki Yıl Daha Halk Sağlığını Tehdit Etmesine İzin Vermeyin.
- İzmirli Halk Sağlığını Tehdit eden Hava Kirliliği Ölçüm verilerine 2 Yıldır Ulaşamıyor.
- Yatağan’ın Pek Hazin Öyküsü.

Çizelge 4.3: Twitter haberlerinin tematik yapı çözümlemesi

Haberin Başlığı	Haberin Girişi/spotu	Fotoğraf/video
1. Haber: TMMOB: Yılda Yaklaşık 30 bin kişi hava kirliliği yüzünden ölüyor, AB'nin ABD'nin çöplüğü olma yolunda ilerliyoruz (independentturkish.com)	TMMOB	Fotoğraf var (Kaynak: İHA)
2. Haber: 60 bin kişinin talebi kabul edildi:	Yok	Fotoğraf var (Kaynak: Belirtilmemiş)
3. Haber Termik santraller filtresiz çalışmayacak (iklimekonomisi.org)	Yok	Yok
4. Haber: İmza kampanyası	Yok	Yok
5. Haber: Sıcaklarda Artan Hava Kirliliği Tehdidi: Ozon(temizhavahakki.com)	Yok	Yok
6. Haber: "Hava Kirliliği Ve Sağlık Etkileri: Kara Rapor": Kirli Hava Türkiye'de 52 Bin Kişinin Erken Ölümüne Neden Oldu (iklimhaber.org)	Temiz Hava Hakkı Platformu, "Hava kirliliği ve sağlık etkileri: Kara Raporu yayımladı. Rapora göre 81 ilin yarısından fazlası kirli hava soludu, kirli hava 52 bin kişinin erken ölümüne neden oldu. Bu rakam, Türkiye'de trafik kazalarında hayatını kaybedenlerin yedi katına denk.	Yok
7. Haber: Temiz Hava Kazandı: Termik Santraller Filtresiz Çalışmayacak	Kömürlü termik santrallerin baca gazı arıtma tesisi, kül barajı gibi çevre yatırımlarına iki yıl daha erteleme getiren Maden Kanunu Teklifinde yer alan 45. Madde, tüm siyasi partilerin ortak önergesi ile Maden Kanunu teklifinden çıkarılarak komisyona geri çekildi. Termik santrallerin bulunduğu illerdeki yerel grupların başlattığı kampanyada 60 binden fazla insanın temiz hava hakkı talebi de TBMM'de kabul edilmiş oldu	Fotoğraf var (Kaynak: Belirtilmemiş)
8. Haber: Santrallerin İki Yıl Daha Halk Sağlığını Tehdit Etmesine İzin Vermeyin (wwf.org.tr)	Meclis Genel Kurulu'nda gelecek hafta görüşülecek torba yasa tasarısı, baca gazı filtresi olmadan çalışan kömürlü termik santrallerin iki yıl daha havayı kirletmesine izin verecek	Fotoğraf var (Kaynak: Global Warming Images)
9. Haber: İzmirli Halk Sağlığını Tehdit eden Hava Kirliliği Ölçüm verilerine 2 Yıldır Ulaşamıyor (yesilgazete.org)	Yok	Fotoğraf Var (Kaynak: Greenpeace Türkiye)
10. Haber: Yatağan'ın Pek Hazin Öyküsü (amp.artigercek.com)	33 yıldır faaliyet gösteren Yatağan Termik Santrali'nin artık emekliye ayrılması gerekse de, maden sahası giderek genişliyor ve yerel halkı göçe zorluyor. Sıra, Turgut beldesine geldi	Yok

Haberlerin tematik çözümlemesine bakıldığında, haber başlıklarının eylemler ile özelleştiği, sayılar ile dikkat çekildiği ve Türkiye açısından önemli bir sorun olduğuna dikkat çekildiği görülmektedir. İncelenen haberlerin %60'ının haber girişi ve spotu olduğu ve aynı orandan haberde görsel kullandığı belirlenmiştir.

Kullanılan haber girişleri spotlar ve görsellerin konu hakkında yeterli bilgi verdikleri ve toplumsal hassasiyeti yansıtmaları bakımından ise tutarlı oldukları saptanmıştır. Olaylar sunuş şekli ve biçimleriyle yalnız ülkemizin değil aynı zamanda tüm dünyanın sorunu olduğuna dikkat çekmeye çalışmaktadır.

- Mikro Yapı Çözümlemesi:

Seçilen Twitter haberlerinin mikro yapı çözümlemesine ait şematik inceleme Tablo 3.2’de gösterilmiştir. Ana olayın (haber) sunumda doyurucu detay bilgilere yer verildiği görülmektedir. Ancak genelleme yapmak gerekirse konuyla ilgili kişilerin acıklarına ile desteklenmesine rağmen, yurttaş açısından bir süre sonra takibi ve kavranmasının zorlaştığı düşünülmektedir. Konu belirtilen haberlerde çok sık tekrar düşmüştür. Ancak, tüm haberlerin sonuçları aktardıkları; aralan bilgisinde dünya ve Türkiye’den örnekler ile somutlaştırdıkları ve sorunun daha iyi kavranması açısından pekiştirme yaptıkları anlaşılmıştır.

Çizelge 4.4: Twitter Haberlerinin Şematik Yapı Çözümlemesi

	Ana Olayın Sunumu	Sonuçlar	Ardalan Bilgisi
1.Haber	Haberin başlık ve spotunda konu kısaca açıklanmıştır. Ardından detaylı raporlarla konu desteklenmiş ve rapor sonucu getirilen önerilere haberde yer verilmiştir. Ancak konunun oldukça detaylı ve her yönden ele alınması konu ile ilgili bilgilendirici olurken, çok fazla konudan bahsedilmesi verilmek istenen mesajın unutulmasına neden olmuştur.	Haberin sonuç bölümünde yeniden Türkiye’nin hava kirliliğinden bahsedilerek son bulması başlık ve spotun yeniden hatırlanmasına neden olmuştur.	AB’nin, ABD’nin Çöplüğü olma yolunda ilerliyoruz ifadesinin başlıkta yer alması ülkemizin her geçen biraz daha kirlendiğini ve diğer ülkelerde bu durumun bize göre daha az olduğunu açıklamaktadır.
2.Haber	Haberde başlığın ardından spot verilmeden direkt konuya geçilmiştir. Haber başlığı ile konu bütünlük içerisinde verilmiştir. Konu mahkeme süreci ile birlikte açıklanmış ve temiz hava için mücadele eden kişilerin açıklamaları ile desteklenmiştir.	Haberin sonuç bölümünde meclisteki yasayı iptal ettirmek için uğraşan temsilcilerden birine söz verilmiştir. Konu Greenpeace Akdeniz Projeler Sorumlusu Deniz Bayram’ın sözleriyle tamamen güçlendirilmiştir.	60 bin kişinin talebi kabul edildi: Termik santraller filtresiz çalışmayacak diyerek kişilerin taleplerinin karşılık bulduğu mesajı verilmektedir.
3.Haber	Sıcaklarla Artan Hava Kirliliği Tehdidi: Ozon şeklinde başlıkla Temiz Hava Hakkı Platformu tarafından paylaşılan bir basın bülteni yer almaktadır. Bültende genel olarak yetkililer göreve çağrılmaktadır. Ayrıca bültende uzmanların ozon kirliliği ile ilgili paylaştıkları bilgilere de yer verilmektedir. Bu şekilde göreve davet edilen yetkililere gerekçe sunulmaktadır.		Özellikle bültenin son bölümünde iklim değişikliği ile artan sıcaklıkların getirdiği tehdit başlığı ile uzmanlara işin ciddi olduğu aktarılmak istenmektedir.

Çizelge 4.4: (devam) Twitter Haberlerinin Şematik Yapı Çözümlemesi

	Ana Olayın Sunumu	Sonuçlar	Ardalan Bilgisi
4.Haber	Haberin giriş ve spot kısmında Türkiye’de hava kirliliğinden ölenlerin sayısının oldukça fazla olduğuna değinilmiştir. Aynı zamanda bunun yanı sıra hava kirliliğinin kısırlık gibi pek çok hastalığı da beraberinde getirdiğinden haberde bahsedilmektedir. Haber spot başlık ve son paragraf olarak birbiri ile bütünlük içindedir.	Sonuç bölümünde Temiz Hava Hakkı Platformu’nun Hava Kirliliğinin önüne geçmek için sunduğu önerilere yer verilmiştir. Önce hastalık ve ölümlerin aktarılması sonra önerilerin verilmesi kamuoyu oluşumunda önemli rol oynamaktadır.	52 bin kişinin erken ölümüne neden oldu ifadesinin haber başlığında yer alması kişilerde hava kirliliğinin yaşam süresini kısalttığı mesajını almasına neden olmuştur.
5.Haber	Haberde genel olarak Meclis Genel Kurulu’nda tartışılacak olan 45. Maddenin onaylanmaması için çağrı da bulunulmuştur. Haber baştan sona gerekçeler ile yasanın neden kabul edilmemesi gerektiğini anlatmak üzerine kurulmuştur.	-	-
6.Haber	Haberin başlığından itibaren kamunun bilgi edinmek istediği bir konuda bilgi almasına yer verilmekte ve söz konusu dilekçe metni haberde yer almaktadır. Bu şekilde kitle kaynak kuramında olduğu gibi halktan gelen bilginin habere konu olması günümüzde var olması gereken gazetecilik türünün küçük bir örneği olabilmektedir.	Sonuç bölümünde uzmanların da hava kirliliği ile ilgili uyarıda bulunduğu bahsedilmektedir.	İzmirli halk sağlığını tehdit eden hava kirliliği ölçüm verilerine iki yıldır ulaşamıyor şeklindeki başlık ile halkın haberdar olması gereken bir konuda 2 yıldır bilgilendirilmediği vurgusu yapılmaktadır.
7.Haber	Yatağan’ın pek hazin öyküsü şeklinde başlık atılan haberde Yatağan’ın hava kirliliğinin her geçen gün arttığı ve orada yaşayanları göçe zorladığından bahsedilmektedir.	Sonuç bölümünde ise genel olarak bu gürültü ve hava kirliliğini insanları göçe zorlayacağı ve bölgelere yayılacağından bahsedilmektedir. Başlık ile haber bütünlük içindedir.	-

Twitter haberlerinin sentaktik çözümlemesi Van Dijk’ın modeline göre cümlelerin basitlik ve karmaşıklık ilişkisi bakımından incelenmiştir. Haberlerde kullanılan cümlelerin esas itibariyle aktif ve basit yapıda oldukları görülmüştür. Bu yönüyle hedef kitle olan yurttaşların konuyu anlamaları, kavramaları ve bilinçlenmelerinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Twitter haberlerinin mikro analizinden haberlerin sentaktik çözümlemesi Tablo 3.3’de sunulmaktadır. Sentaktik çözülemeye göre; haberlerin basitlik ve karmaşıklık bakımından cümle yapılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Cümleler çoğunlukla aktif yapı tercih edilmiş ve detaylı açıklamalarda bulunulmuştur.

- Cümleler basit yapıya seçilmiştir. Bazı haberlerde cümle aralarına fazla metin yerleştirilmiştir.
- Cümleler haber metinlerine göre daha karmaşık yapıda olup, daha çok halka/yönetilenlere seslendiği için terimlere ve sayısal verilere yer verilmiştir.
- Haberde cümleler açık olarak verilmiştir. Ancak İzmir’i konu alırken farklı illerdeki hava kirliliklerine değinilmesi konunun dağılmasına neden olmuştur.

Çizelge 4.5: Sentaktik Çözümleme

Cümle Yapısı (basit-karmaşık)

1.Haber	Cümleler çoğunlukla aktif yapıda kullanılmıştır. Çok detaylı açıklamalarda bulunulmuştur.
2.Haber	Cümleler basit yapıya olup herkesin anlayacağı şekilde açıklamalar yapılarak verilmiştir.
3.Haber	Cümleler haber metinlerine göre daha karmaşık yapıdadır. Daha çok yönetilenlere yönelik bir sesleniş olduğu için terimlere ve sayısal verilere yer
4.Haber	Cümleler basit yapıya ve anlaşılır olarak verilmiştir.
5.Haber	Cümleler basit olmasına karşın aralara çok fazla ara metinler yerleştirilmiş ve bu da konudan uzaklaşılmasına neden olmuştur.
6.Haber	Cümleler basit ve anlaşılır bulunmaktadır.
7.Haber	Haberde cümleler açık olarak verilmiştir. Ancak İzmir’i konu alırken farklı illerdeki hava kirliliklerine de konu ortasında değinilmesi konunun

- Bölgesel Uyum Analizi:

Seçilen Twitter haberlerinin bölgesel uyum analizi Van Dijk’ın modeline göre nedensellik-işlevsellik ilişkisi bakımından incelenmiştir. Tüm haberler nedensel bir sıralama ile verilmiştir. Bu kapsamda her bir haberde neden ilişkisi kurulmuş ve kamunun da bu neden ilişkisini anlaması beklenmiştir. Yalnızca Yatağan’ın Pek Hazin Öyküsü başlıklı haberde nedensellik ilişkisi diğer haberlere göre

daha zayıftır. Haberlerde sıklıkla kullanılan ve tercih edilen sözcüklerin sıfat içermedikleri, bu şekilleriyle basit oldukları, halka mesaj verdikleri, çevre sorunlarının ideolojik yönünü öne çıkardıkları ve örneğin, “genç ölüm” ve “filtresiz çalışamayacak” gibi ifadeler ile de yargı hükümleri içerdikleri belirlenmiştir. Bu da halkı yönlendirmede yan anlamın kullanıldığını göstermesi bakımından ayrıca değer taşımaktadır.

Çevre, yapısı oldukça karmaşık ve kendine özgü dinamikleri olan bir sistemdir. Bu yönüyle, iktisadi, sosyal, siyasi ve bilimsel çok sayıda farklı alanlarla yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple, haberciliğin çevreyi algılaması, çevreyle ilgili konuları halkın gündemine net, açık ve tarafsız biçimde yansıtması da bir o kadar zordur. Ancak, haber kaynaklarının konuyu tüm yönleriyle ulusal ve uluslararası kanıtlara dayalı olarak sunmasının bir sorumluluk olduğu ve çevre gazeteciliğinin ilkelerini teşkil ettiği de unutulmamalıdır. Bu yönüyle çevre gazeteciliği başladığı 1960’lı yıllardan beri önemli bir sosyal sorumluluk görevini yerine getirmektedir (Akman Yüceil, 2018: 1-3). Bu çalışmada, Türkiye’de haber portalları ile sosyal medya hesaplarında yeterli düzeyde yer bulduğunu söylemek için henüz erken olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.6: Açık Radyo web sitesi haberleri ve Twitter haberleri karşılaştırması

Kaynak Gösterimi	Cümlede Kullanılan Sıfat
Açık Radyo web sitesinde yer alan 7 çevre haberinde de	Açık Radyo web sitesinde yer alan ..
Twitter’da incelenen #temizhavahaktır#2yılbekleyemez	gibi sıfatlar durumun ciddiyetini kamuya aktarırken Twitter’da herhangi bir
Hastaghi ile yazılan 38 haberde ise 1 özel haber vardır	bilgilendirme ya da farkındalık oluşturmaya yönelik herhangi bir
Twitter’daki 38 haberden 5’i yurttaşa ait olup yönetilenlere seslerini duyurmak için yazmışlardır. Haberden zivade	sıfat kullanılmamıştır.

Çalışma kapsamında Açık Radyo'nun web sayfasında yer alan haberler ile Twitter haberlerine söylem analizi yapılmış ve nitel bir araştırma yöntemi ile haberlerin cümle yapıları, kaynak kullanımı cümlelerdeki ardalan bilgileri ve başlık ve spotları incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmada ;

Açık Radyo web sitesindeki haberlerde; haber kaynağı ile verilmiştir ancak Twitter haberlerinde kaynak çoğunlukla haber ajansları olarak belirtmiştir.

Twitter haberlerinde tek bir özel habere ulaşılırken Açık Radyo web sitesinde yer alan tüm haberler özel haberdir.

Cümle yapısı olarak Açık Radyo web sitesinde yer alan haberlerde bir korkutma, farkındalık yaratma ve durumun ciddiyetini anlatmaya yönelik böcekıyamet gibi terimlerden bahsedilirken, Twitter haberlerinde herhangi bir farkındalık oluşturmaya yönelik kelimeye rastlanmamıştır.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma kapsamında Açık Radyo ve Twitter'daki #TemizHavaHaktır #2yılıbeklemez etiketi ile yayınlanan haberler incelenmiştir. Sonuç olarak Açık Radyo 7, Twitter'da ise 32 haber metnine ulaşılmıştır. Ancak Twitter'da yalnızca haber sitelerinin paylaşımlarına yer verilmiş ve Açık Radyo'da da sadece haber metinleri örneklem olarak alınmıştır. İnceleme yaparken radyo programlarından örneklem seçilmemiştir. Bu şekilde sosyal medya ve açık radyo haberleri karşılaştırıldığında açık radyonun eğitici ve bilgilendirici bir yazım tarzı benimsediği görülmektedir. Twitter'da paylaşılan pek çok haberde fotoğraf kaynakları belirtilmemiş bazı siteler ise birebir aynı haberlere sitelerinde yer vermiştir. Bu durum çalışmanın başından beri tartışılan çalışmanın temel varsayımını oluşturan yurttaş gazeteciliğinin gazetecilik mesleğini bilen kişiler ile ve başka bir isim ve formatla yapılmasının gerekli olduğunu bir kez daha göstermektedir. Çünkü haberlere ve raporlara bakıldığında durum tüm dünya ve özellikle Türkiye için oldukça ciddi bir noktadır. Bu konuda medyanın yeterli hassasiyeti göstermemesi evrenin sonunun gelmesine daha hızlı zemin hazırlayabilmektedir. Çünkü insanların bu konuda daha fazla bilinçlenmesi gerekmektedir. Aynı zamanda yapılan çalışmalardan elde edilen verilere ve haber metinlerine bakıldığında çevre haberlerinin bu çalışma kapsamında Türkiye'de haber portalları ile sosyal medya hesaplarında yeterli düzeyde yer bulduğunu söylemek için henüz erken olduğu görülmektedir.

6. ÖNERİLER

Çevre konusu oldukça önemli ve gündeme gelmesi gereken bir konudur. Bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında ülkemizde hala yeterince üzerinde durulmayan bir konu olması dikkat çekmektedir. Oysa insan sağlığı ve yaşam kalitesini birebir etkileyen bu konu artık hemen her çalışmada yer bulmalıdır. Okul müfredatlarında mutlaka doğa ve çevre bilinci konulu dersler yer almalıdır. Aynı zamanda çevre gibi sağlık gibi kişi hak ve özgürlükleri gibi kamuyu ilgilendiren konuları içeren bilgilendirici haberlerin yer aldığı bir habercilik anlayışı hâkim olmalı ve araştırmacılar bu konu üzerine çalışmalıdır. Bu çalışmadan sonra yapılacak olan konu ile ilgili çalışmalarda “*web tabanlı kamu haberciliği*” terimi kullanılarak yeni bir habercilik anlayışının oluşması sağlanacaktır. Ayrıca bu habercilik kitle kaynak kuramı anlayışı ile kamudan gelen bilgi ve haberlerin de yer aldığı bir habercilik türü olmalıdır.

Bu nedenle çalışmanın en büyük önerisi yurttaşın medya okuryazarlığı konusunda gelişerek haber üretiminde de yer aldığı kamu yararına habercilik faaliyetlerini artırılmasıdır. Aynı zamanda bu çalışmadan sonra yazın alanı için yapılacak çalışmalarda 18-25 yaş arası üniversite öğrencilerine çevre haberciliği bilincine yönelik anket yapılması önerilmektedir. Çalışma kapsamında yurttaş gazeteciliğinin yerine “*web tabanlı kamu haberciliği*” ismiyle yeni bir habercilik anlayışının literatüre kazandırılması önerilmektedir.

7. SONUÇ

Bu çalışma, teknoloji ile ortaya çıkan yeni medyanın getirdiği yurttaş gazeteciliği ile çevre haberciliğinin kesişim noktasından oluşmaktadır. Yeni medyanın getirisi olan yurttaş gazeteciliğinin ve çevre haberciliği ile olan bağının anlaşılabilmesi için öncelikle meslek etik ilkelerinin ve basın üzerindeki hukuksal düzenlemelerin anlaşılması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle bu çalışmanın bakış açısına göre teknolojik alt yapılar, hukuksal düzenlemeler, toplumun kültürel yapısı medyanın aktif kullanımını etkilediği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle çalışmada hukuksal düzenlemeler, bilgi edinme hakkı, yurttaş gazeteciliği ve çevre haberciliği ile ilgili bir alan yazın taraması yapılmıştır.

Bu çalışmada Açık Radyo'nun web sitesi ve Twitter'da yer alan haberler söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Aşağıda çalışmanın bulgularının özeti sunularak yurttaş gazeteciliği ve çevre haberciliği bağlantısı detaylı olarak ortaya konmuştur. Kavramlar arasında kurulan bağlar, ülkemizdeki yurttaş gazeteciliğinin durumu ve çevre haberciliğinde yeni kavramların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Yurttaş gazeteciliği, yurttaşlar tarafından haberin verilmesi olarak tanımlanmaktadır. Özellikle çevre haberleri ile ortaya çıkan yurttaş gazeteciliğinin güvenilirlik açısından sorunlara yol açması yeni bir habercilik anlayışının sunulmasına neden olmuştur. Bu kapsamda çalışmada çevre haberciliği yurttaş gazeteciliği bağlamında incelenmiş ve tartışmalar bölümündeki bulgular sonuç olarak sunulmuştur.

Yurttaşın verdiği haberlerin genellikle çevresinde olup biten olaylardan oluşması ilk yurttaş gazeteciliği örneklerinin savaş ya da bir doğal afetle ilgili olması yurttaş gazeteciliği ve çevre haberciliğini bağlantılı kılmaktadır. İnsan ve çevre konusu özellikle dünya gündeminde oldukça fazla yer almaktadır. Çünkü çevre tüm insanlığı ilgilendiren ve çevreye verilen zararın tüm canlılara zarar veriyor olması konuyu önemli kılmaktadır. Çevre konusunda insanların bilinçlenmesi, bu konuda endişelerin duyulması ve önemli adımların atılması

için medyanın insanları harekete geçirmesi gerekmektedir. Bu nedenle çevre haberlerinin bilgilendirici olması önem taşımaktadır. Gündelik yaşam içinde çevrede yaşanan olaylara karşı medyada yer alan haberler bu konuda bilinçlenmek için önemli bir adım oluşturacaktır.

Çalışma kapsamında incelenen ve tartışılan yurttaş gazeteciliği ile çevre haberciliğinin yolları bu noktada kesişmektedir. Medyada bu tarz konuların ele alınmadığını gören yurttaşlar çevre konusunda sivil hareket oluşturmuş ve sosyal medyadan bunu paylaşmışlardır. Ardından medyada konu yer almaya başlamıştır. Çalışma kapsamında incelenen Açık Radyo ve Twitter haberlerine bakıldığında iki mecranın olaya yaklaşımının birbirinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen haberlerde Açık Radyo web sitesinde yer alan haberlerde konu vurgulu ve önemli olarak halka sunulmuştur. Twitter'da sadece haber gündeme gelmiş çok detay verilmemiş ve bilgilendirme yapılmamıştır. Açık Radyo'da ise haberler detaylı olarak halka aktarılmış ve durumun ciddiyeti raporlar ile sunulmuştur. Ancak buna karşın Twitter'daki haberler çok daha etkili olmaktadır. Çünkü Twitter çok sayıda yurttaş tarafından kullanıldığından bir farkındalık oluşturmak web sitesinden daha hızlı olmaktadır.

Çalışmada diğer bir tartışma konusu yurttaş gazeteciliğinin bilgi kirliliğine neden olmasıdır. Bu noktada çalışma bilgi kirliliğini önleyebilmek adına gazeteci ile yurttaşın ortak çalışmasını önermektedir. Çalışmanın temel kuramı olan kitle kaynak kuramında bahsedildiği gibi yurttaş tarafından verilen bilgiler gazeteciye kaynak oluşturmalıdır. Çevre konusu gibi uzmanlık gerektiren haberlerin yurttaş tarafından verilmesi beklenmedik sonuçlar doğurabilmektedir. Beklenen kamuoyunun oluşması ve yurttaşta bilinç oluşturması için haberlerin anlaşılır, insanlarla bağlantılı ve neden-sonuç ilişkisi içerisinde verilmesi gerekmektedir. Bu tez araştırmasında, Türkiye'de çevre haberciliği anlamında düzenli olarak haber yapan Açık Radyo'nun web sitesi ile Twitter'da #Temizhavahaktır#2yılıbekleyemez hastaghiyle yayınlanan haberler, haberin makro ve mikro yapısı çerçevesinde incelenmiştir.

Çalışma kapsamında ; Açık Radyo web sitesi ve Twitter'ın yanı sıra TRT Haber, Anadolu Haber Ajansı, Demirören Haber Ajansı gibi ana akım medyaya haber veren haber ajansları ile çevre ve sağlık gibi konulara yer veren TRT Haber'in web sitesi incelenmiştir. İncelemeler sonucunda TRT Haber, Anadolu

Haber Ajansı ve Demirören Haber Ajansları'nda çevre haberine rastlanmamıştır. Var olan çevre adı altındaki haberler ise küresel ısınma ve kentsel dönüşüm konularından öteye gitmemiştir. Bu nedenle çalışma için yeterli veri bu kanallardan sağlanamadığından söylem analizi Açık Radyo web sitesi ve Twitter üzerinden yapılmıştır.

Yapılan incelemeler sonucunda Açık Radyo web sitesinde çalışmanın sınırlılık çerçevesindeki Şubat-Mart ayı içerisinde yedi habere ulaşılmıştır. Bu yedi haberin de kaynağının olduğu, konunun detaylarıyla ele alındığı, uzman görüşlerine ve çeşitli raporlardan verilere yer verildiği görülmüştür. Yine Greta'nın açıklamaları ile başlattığı sivil çevre hareketleri ile aynı döneme denk gelen Şubat ayı içerisinde ülkemizde de çevre konusunda bir hareket başlatılmıştır. Bu da Torba yasası 45. Maddesi' nin meclise sunulmasıdır. Bu yasa tasarısı vaadi dolan kömür santrellerinin kullanımına devam edilmesini sağlamaktadır. Bu doğrultuda ülkemizde Twitter üzerinden #Temizhavahaktır #2yılıbekleyemez hastaghi ile çeşitli haberler ve bildirimler paylaşılmıştır. Bu kapsamda Twitter'da yayımlanan otuz sekiz habere ulaşılmıştır. Otuz sekiz haberden otuz üçü çeşitli haber sitelerine ve çevreci sivil hareketlere ait iken beş tanesi ise sıradan yurttaş paylaşımıdır. Sıradan yurttaşların haberden çok diğer yurttaşlarda bir farkındalık oluşturmayı amaçladığı ve yönetenlere seslerini duyurmaya çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada yurttaş gazeteciliği Bilgi Edinme Hakkı ve hukuksal düzenlemeler kapsamında incelendiğinde özellikle çevre haberleri gibi bölgesel olarak gerçekleşen ve anında sıradan vatandaş tarafından yayılan haberler hızlı bir şekilde kamuya ulaşmaktadır. Ancak bu durum zaman zaman bilgi kirliliğine neden olmaktadır. Bu kapsamda çalışmada “*web tabanlı kamu haberciliği*” kavramı önerilmektedir. Bu habercilik ile çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan kitle kaynak kuramında olduğu gibi sıradan vatandaş, bilgiyi elindeki akıllı cihazlar ile kaydederek profesyonel haber kanalları aracılığı ile geniş kitlelere ulaştırmaktadır. Bilgi kirliliğini önlemek adına bunu profesyonel gazeteciler ile iş birliği içerisinde ortaklaşa olarak kamuya yayması haberin güvenilirliğini artıracaktır. Bilgi Edinme Hakkı kamunun kendini ilgilendiren konularda doğru bilgiyi alması olarak tanımlandığından çevre haberciliği gibi kamuyu ilgilendiren haberler şeffaf bir şekilde yurttaşla ulaştırılmalıdır.

Çevrenin yaşamsal önemiyle birlikte, çevre haberleri herkes için önem kazanmaktadır. Bununla birlikte, etik sorumluluk çerçevesinde ele alınan bu konu, yalnızca çevre alanına değil, gazeteciliğin farklı alanlarına yol göstermektedir. Araştırma örneğine söylem analizi uygulanmıştır. Çevre konularındaki nitelik örüntü ve eğilimleri araştırılırken, temel gazetecilik kriterleri ve çevre gazeteciliği kriterleri baz alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda ülkemizde çevre haberciliğinin henüz yeterince gelişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü yapılan araştırma sonucunda Açık radyo web sitesi ve Twitter'da toplamda 45 habere ulaşılmıştır. Aynı dönemde incelenen TRT Haber, Anadolu Haber Ajansı, Demirören Haber Ajansı haber kanallarında araştırmaya örneklem olarak seçilebilecek bir habere rastlanamamıştır. Bu durumda ülkemizde çevre haberlerine yeterince önem verilmediğini gözler önüne sermektedir. Özellikle kamunun eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gereken çevre konusunda gazeteciler meslek etik ilkeleri kapsamında kamuya açık ve anlaşılır olarak haberleri sunmalıdır. Aynı zamanda bilgi alma ve bilgiyi paylaşma hakkını elinde bulunduran kamunun, medya okuryazarlığı konusunda eğitim alarak doğru haber alma ve doğru haber verme doğrultusunda bilinçlendirilmesi çalışmanın diğer bir önerisini oluşturmaktadır. Çevre bağlamında düzenli olarak haber veren bir radyonun web sitesinin seçilmiş olmasına rağmen bir ay içinde toplam yedi haberin yer aldığı görülmüştür. Ancak atlanmaması gereken Açık Radyonun radyo programları yaparak konuya uzun uzun değindiğidir. Özellikle web sitesinin tercih edilmesi internet haberciliği kapsamında haberin değerlendirilebilmesidir.

Bu çalışma, teknoloji ile ortaya çıkan yeni medyanın getirdiği yurttaş gazeteciliği ve onun uygulanabildiği çevre haberciliği ile ilgilidir. Yeni medyanın getirisi olan yurttaş gazeteciliğinin çevre haberciliği ile olan bağının anlaşılabilmesi için öncelikle meslek etik ilkelerinin ve basın üzerindeki hukuksal düzenlemelerin anlaşılması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle bu çalışmanın bakış açısına göre teknolojik alt yapılar, hukuksal düzenlemeler, toplumun kültürel yapısı medyanın aktif kullanımını etkilediği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle çalışmada hukuksal düzenlemeler, bilgi edinme hakkı, yurttaş gazeteciliği ve çevre haberciliği ile ilgili yazın araştırması yapılmıştır.

Bu tarama sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda yurttaş gazeteciliği kavramı Açık Radyo web sitesindeki haberler ve Twitter haberleri ile incelenmiştir. Kavramlar arasında kurulan bağlar, ülkemizdeki yurttaş gazeteciliğinin durumu ve çevre haberciliğini yeni kavramların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Yurttaş gazeteciliği yurttaşlar tarafından haberin verilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ancak çalışma kapsamında bu tartışmaların çeşitli sorunları beraberinde getirdiği görülmektedir. Teknolojinin hızla artışı ile sosyal medya ve internette haber paylaşımı artmaktadır. Her geçen gün insanların haber üretimine katılmaları ve bu katılımda kullanıcı konumundan aktif bir üretici konumuna geçmeleri habercilik anlayışının sorgulanmasına neden olmaktadır. Günümüzde insanlar medya kuruluşlarına güvenememektedir. Bu kapsamda her mecrada olduğu gibi medya alanında da değişim ve gelişmelerin yaşanması gerekmektedir.

Bu doğrultuda profesyonel gazetecilerin de kamunun sesi olması ve geleneksel medyanın sürekli verdiği haber ve konuların dışına çıkarak biraz daha kamunun ön planda tutulduğu habercilik anlayışına yönelmesi gerekmektedir. Bu konuların en başında ise insan ve insan sağlığı geldiği için kamu yararına yapılan habercilik kapsamında ülkemizdeki çevre haberciliği incelenmiştir.

Çevre ve insan ilişkisinin bu denli yakın olması nedeniyle artık dünya gündeminde oldukça yer bulan çevre konusu ülkemizde hala tam anlamıyla istenen kadar aktif olamamaktadır. Aynı zamanda her ne kadar dünyanın gündeminde bu konu sıklıkla yer bulsa da hala doğayı yok edecek ve çevreye zarar verecek projelere imzalar atılabilmektedir. Ancak bu durumdan çoğu kez hiçbirimizin haberi bulunmamaktadır. Bunun sebebi var olan medya yapısının konuya yer vermemesi konuya yer veren sosyal medya ortamında ise haberlerin sürekli olarak farklı sitelerde aynı şekilde paylaşılması ve dolaşması konunun yeterince gündem olması önünde engel oluşturmaktadır. Bahsedilen bu durum çalışma kapsamında incelenen Twitter haberlerinde karşımıza çıkmaktadır. Haberler sürekli farklı haber sitelerinde aynı şekilde verilmiş ve birbirini tekrar etmiştir. Bu durum konuya gereken önemin verilmediği sonucunu doğurmaktadır.

Medya ve çevre konusu oldukça önemli bir yerdedir. Çünkü medyanın gelişimi açısından da büyük önem taşımaktadır. Tamamen kamu yararına yapılan bu

habercilik türünde gazetecinin duyarlı olması, bilgi sahibi olması ve haberin önceki ve sonraki süreçlerini takip ediyor olması gerekmektedir. Ancak günümüzde yapılış tarzı nedeniyle çevre haberciliği sürekli olarak eleştirilere neden olmaktadır.

Meslek etik ilkeleri habercilik için büyük önem taşıırken söz konusu çevre ve insan sağlığı olduğunda gazetecinin daha fazla dikkatli olması gerekmektedir. Bu kapsamda yürütülen nitel çalışmada örneklem olarak seçilen Açık Radyo web sitesi haberlerinde bu hassasiyet ve özenin ön planda tutulduğu görülmektedir. Çünkü Açık Radyoda gerek halkın görüşlerine, gerek dünya basınına, gerek uzman görüşlerine gerekse rapor ve bildirgelere yer verilmektedir. Bu durum kamunun konu ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olmasına, olaylar arasında bağlantı kurabilmesine neden olmaktadır.

Çalışmada yer alan bir diğer önemli konu kişilerin Bilgi Edinme Hakkı'dır. Örneklem olarak seçilen tarihlerde ise kamunun bazı konularda uzun zamandır bilgi beklemesine rağmen bilgilendirilmediğidir. Bu süreçte geleneksel ve ana akım medya takip edildiğinde ise konuya hiç yer verilmemiş olması basının bu konuda duyarsız kaldığını göstermektedir. Avrupa İnsan Hakları Bildirgesi ile koruma altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında gazetecilerin, çevre gibi kamuya fayda sağlayacak konularda meslek etik ilkeleri kapsamında kamuyu bilgilendirmeleri gerekmektedir. Açık Radyo web sitesi bu durumu profesyonel olarak başaran bir medya aracı olmayı başarmaktadır. Çünkü gerek sıradan vatandaştan aldığı bilgilere yer vermesi gerek uzmanlardan aldığı görüşleri haberinde paylaşması kamuda bilinç oluşturmak için önemli bir adım olmaktadır.

Sonuç olarak ülkemizde Bilgi Edinme Hakkı kapsamında yurttaş gazeteciliği kavramı incelendiğinde yurttaş gazeteciliğinin geleneksel medyada olduğu gibi baskı altında olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda çevre gibi önemli bir konuda kamunun Bilgi Edinme ve Bilgi Verme Hakkı' nı kullanamaması ve sesini medyada yeterince duyuramamış olması yeni bir gazetecilik anlayışının gerekli olduğu önerisine neden olmuştur. Ayrıca en çok örneklerine rastladığımızı çevre haberciliğinin bugün gelinen noktada yeterli değeri bulamaması ve kaynaklarda sınırlı sayıda yer alması konuya yeni bir bakış açısı kazandırılmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle çalışmanın öneriler bölümünde de sunulmuş olan “ *web*

tabanlı kamu yararına haberciliği “ kavramı ile yeni bir habercilik anlayışı geliştirilmelidir. Bu kavram ile hem kamunun medya okuryazarlığa ile gelişmesi ve eğitilmesi hem de gazetecinin meslek etik ilkeler çerçevesinde kamunun sesi olması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Akman Yüceil, B. (2018). Türkiye’de Ulusal Basında Çevre Haberciliği Üzerine Eleştirel Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akveran, S. Ana Akım Medya Karşısında Alternatif Medya İhtiyacı Ve Etik.
- Alankuş, S.(2005).Gazetecilik ve Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları: İstanbul
- Alemdar, Z. (1990). Oyunun Kuralı “ Basında Özdenetim “, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aras, Z., & Altınok, E. B. (2009). Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulama Sorunları. *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 107-111.
- Arık, E. (2013). Yurttaş Gazeteciliğinin Günümüzdeki Görünümü: Twitter Gazeteciliği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (36).
- Aydın, U. (2001). Üç medya miti: gazmaskesi, kaçak, patriot-Ignacio Ramonet çevirisi.
- Banar, S. (2006). Türkiye’de Haber Verme İşlevinin Kişilik Hakları Ve Etik Yaklaşımına Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15).
- Baykan, M. (2011). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Basın Özgürlüğü* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bregtje Van Der Haak, Michael Parks, Manuel Castells, “The future of journalism: networked journalism”, *International Journal of Communication*, 6, 2012, s. 2923-2938
- Çebi, M. S. (1996). Medyada Haber Seçiminin Teorik Boyutları- Amprik Haber Seçimi Görüşleri Üzerine Bir Deneme. *Bilig*, (3), 247-269.
- Çelik, H. (2008). Söylem analizi.
- Çelik, H., & Ekşi, H. (2013). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Çevikel, A. G. D. T. (2011). Profesyonel Haber Medyasında Yurttaş Katılımı: CNN Türk-Haberim Örneğinde Katılımcı Gazeteciliğin Sınırları. *İLETİ-Ş-İM*, 14(14).
- Çığ, Ü., & Çamuroğlu Çığ, E. (2011). Haber endüstrisi ve gazetecilik etiği. *İş Ahlakı Dergisi*, 4(8), 25-60.
- Değirmencioğlu, G. Dijitalleşme Çağında Gazeteciliğin Geleceği ve İnovasyon Haberciliği. *TRT Akademi*, 1(2), 590-606.
- Devran, Y., & ÖZCAN, Ö. F. (2017). Habercilikte Hegemonya Mücadelesi: Yurttaş Gazeteciliği: Fırsat mı Tehdit mi?. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 7(14).
- Dinçer,N., M., (1988). Çevre Bilincinin Oluşmasında Çevre Eğitiminin Rolü, Yüksek Lisans Tezi , Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Ankara.

- Doyuran, L. (2018). Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 1-2.
- Duman, K. (2016). Haber Televizyonlarında Çevre Bilinci: Türkiye’de Yeşil Odaklı Programların Yer Alma Sıklığı. İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi, 5(9), 133-155.
- Duman, K. (2018). Arama Motorları ve İnternet Haberciliğine Etkileri: Türk İnternet Haber Medyası Örneği. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 11 (1), 257-287.
- Durgeç Aydoğan, P. (2017). Alternatif Bir Medya Alanı Olarak Yurttaş Gazeteciliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 705-711.
- Düzgit, S. A. (2011). Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Postyapısalcı Yaklaşım: Almanya Örneğinde Dış Politika ve Söylem Analiz. *Uluslararası İlişkiler*, 8(29), 49-70.
- Frome, M.(1998). Green Ink: An Introduction to Environmental Journalism. Salt Lake City: University of Utah Press.
- Gazioğlu T. E. (2013). Politik söylemde kadın: 1980’li yıllarda meclis tutanaklarında kadınlara ilişkin söylem. *Karadeniz Dergisi*, 21, 86-99.
- Geray, H., & Aydoğan, A. (2010). Yeni iletişim teknolojileri ve etik. *Televizyon Haberciliğinde Etik*, 305-32.
- Girgin, Atilla (2008), Gazeteciliğin Temel İlkeleri, Der Yayınları, İstanbul.
- Güneş, A. & Karaman, D.Z.T. (2018). Siyasal Ekoloji ve Yeşil Parti Örnekleri Lisans Araştırma Çalışması Dokuz Eylül Üniversitesi
- Hasdemir, T. A. (2014). Türkiye’de Kamusal İletişim ve Bilgi Edinme: 10 Yılın Ardından Panoramik Bir İnceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(3), 111-144.
- İlgili, B. Ö. K. D. P. Türkiye’de Yurttaş Gazeteciliği Bağlamında İnternet Haberciliği.
- İnal A. (2010). Tarihsel Gelişim İçinde Gazetecilik Etiğini Yeniden Düşünmek Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel (Ed.) TV Haberciliğinde Etik :Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi
- İnceoğlu, Y. G. (1993). New York Times ve basın özgürlüğü.
- İnceoğlu, Y. (2015). İnternet ve Sokak. *Direnişin@ Hali*, 8.
- Kafiliveyjuyeh, S., & İlhan, E. (2018). Sosyal Ağ Çağında Eşik Bekçisinin Değişen Rolü. *Yeni Medya*, (3). 28-50.
- Kalsın, B. (2016). Geçmişten geleceğe internet gazeteciliği: Türkiye örneği.
- Karaduman, S. (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 31-46.
- Karaman, M., & Önder, M. Yurttaş Gazeteciliğinin Ana Akım Medyaya Etkisi: Whatsapp İhbar Hatları Örneği. *Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 5(2), 164-180.
- Kasap, F. Dolunay A. & İncei Ö. (2019). Yazılı Basında Mülteci Haberleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: The Guardian ve Hürriyet Örneği/ A comparative Study on Refugee News in Press: Example of The Guardian and Hürriyet Journal of History Culture and Art Research, 8 (1), 378-391.

- Kaya, A. E.E. (2010). Demokrat Parti Döneminde Basın- İktidar İlişkileri. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi/ Istanbul University Faculty of Communication Journal, 1 (39), 93-118.
- Kaya, E. (2006). *Kamu yönetiminde şeffaflık ve bilgi edinme hakkı çerçevesinde Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun uygulama sürecinin değerlendirilmesi* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kaymas, A. S. Türkiye'de Medya Ve Avrupalılaşıma Süreci: Türkiye Medyası, Avrupalılaştan Bir Kamusal Alan Deneyimi İçin Katkı Sunabilir mi?. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, 3(1).
- Koçak, S. Y. (2010). Kamu yönetiminde açıklık için bilgi edinme hakkı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 115-125.
- Kurt, H. (2014). Gazetecilik pratiği ve sosyal medya.
- Kutlu, T. Ö., & Bekiroğlu, O. (2010). Türkiye'de Yurttaş Gazeteciliği Bağlamında İnternet Haberciliği: Bianet Örneğinde Kentsel Dönüşüm Projesiyle İlgili Haberlerin Analizi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(2), 254-269.
- Narin, B. (2015). Mobil Telefonlar ve Gazetecilik: Mobil Haber Üretimi ve Habere Mobilden Erişim. *Türkiye'de İnternet Konferansı, İstanbul*.
- Narmanlıoğlu, H. (2016). İnternet Haber Sitlerinde Eşik Bekçiliği, *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 20(1).
- Olkun, E. O. (2017). *Medya haberlerinin güven algısı üzerinde etkili olan faktörler: Konya örneği* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Özel, S. (2010). Sayısal İletişim Teknolojileri ve Yurttaş Gazeteciliği: Haber Portallarında Görüntülü Haber Akışına Kullanıcıların Yaklaşımı İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özyal, B., & Tosun, G. E. (2017). Dijital Gazeteciliğin Gelişen Bir Formu Olarak Mobil Gazetecilik. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Dergisi*, (28), 60-81.
- Ruhdan, U. Z. U. N. (2006). Gazetecilikte Yeni Bir Yönelim: Yurttaş Gazeteciliği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 633-656.
- Saka, E. (2012). Yeni Medya ve Değişen Gazetecilik. *Bir Uzmanlık Alanı Olarak Gazeteciliğin Dönüşümü. Pi Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*, 11(42), 9-13.
- Şen, A. F. (2015). Kent Hakkının Korunmasında Bir Mücadele Alanı Olarak Alternatif Medya: Taksim Projesi Ve Gezi Parkı Örneği. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(1), 141-161.
- Tailaiti, T. (2018). Dijital Medya ve Kültür Endüstrisi Yüksek Lisans Tezi İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Tokgöz O. (2010). Temel Gazetecilik, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara, 8. Baskı
- Topçu, A.D. & Önürmen, O. (2018). Kültür Endüstrisinin Eğlencelik Yüzleri: Fotoroman'dan Caps'e Bir Bakış. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 263-283.
- Topuz, H. (2003). II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tufan, F., & ÖZKOÇAK, Y. (2012). Çevre Duyarlılığı Kazandırmada Özel Radyo Haberlerinin Rolü. *İÜ İletişim Fakültesi Dergisi*, (42).

- Tunalı N., (2009), Yüksek Tirajlı Gazetelerde Çevre Haberciliği, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Genel Gazetecilik Bilim Dalı.
- Türkeş, M., Sümer, U. M., & Çetiner, G. (2000). Küresel İklim Değişikliği Ve Olası Etkileri.
- Uçak O. (2011). Değişen Gazetecilik ve Yasal Düzenlemeler, Derin Yayınları, İstanbul
- Uzun, R. (2009). İletişim Etiği. *İstanbul: Dipnot.*
- Ürgir, B. (2019). *16 Yaşındaki Aktivist Greta'nın Türkiye'yi de Şikâyet Ettiği Çarpıcı BM Konuşması*, Erişim tarihi: 24 Eylül 2019, <https://listelist.com/greta-thunberg-bm-konusmasi/>.
- Van Dijk T A (2010). Söylem ve İktidar, Pınar Uygun (çev), Nefret Suçları ve Nefret Söylemi İçinde, HDV YAYINLARI İstanbul
- Yanardağoğlu, E. (2015). Yeni Medya ve Kullanıcı Türevli İçerik: Dokuz8haber Sitesi Örneğinde Yurttaş Gazeteciliği Üzerine Etnografik Bir İnceleme. *Folklor/Edebiyat*, 21(83), 251-269.
- Yardım, G., Doğruel, H. (2018). Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 137-148.
- Yegen, C. (2015). İletişim teknolojileriyle gelişen crowdsourced bir sistem olarak crowdfunding ve “FonlaBeni” örneği.
- Yengin,D. Sosyal Medya Araştırmaları
- Yılmaz, A., & Taylan, A. ALTERNATİF KAMUSALLIK AÇISINDAN İNTERNET GAZETECİLİĞİ: HABER SİTELERİNDE OKUYUCU YORUMLARI. *Atatürk İletişim Dergisi*, (9), 205-222.
- Yılmaz, S. S. (2013). *Medya güvenilirliği: Gençlerin medya güvenilirliği üzerine ampirik bir çalışma* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Yüksel, H. (2014). *YENİ MEDYAYA ENTEGRASYON SÜRECİNDE DEĞİŞEN GAZETECİLİK PRATİKLERİ* (Doctoral dissertation).
- Yüksel, Y. (2004). *İletişim Araştırma Metotları, Söylem Çözümlemesi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 46.

İnternet kaynakları

- Erişim tarihi: 05.04.2019 <https://www.teknolojioku.com/internet/sirketlerin-yeni-trendi-kitle-kaynak-kullanim-crowdsourcing-5a28fa5f18e540630d1dc984> Murat Paksoy 17.12.2015
- <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html> 2019
- http://www.tema.org.tr/folders/14966/categorialdocs/97/Yerel%20Etkiler%20Analizi_v11.pdf
- https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/cevre_sorun_2018-20180702151156.pdf

EKLER

- EK1:** Açık radyoda yer alan birinci haber
- EK2:** Açık radyoda yer alan ikinci haber
- EK3:** Açık radyoda yer alan üçüncü haber
- EK4:** Açık radyoda yer alan dördüncü haber
- EK5:** Açık radyoda yer alan beşinci haber
- EK6:** Açık radyoda yer alan altıncı haber
- EK7:** Açık radyoda yer alan yedinci haber

EK1: Açık radyoda yer alan birinci haber

HABER-1

08.02.2019

Geçtiğimiz hafta hem ülke, hem de dünya gündemi çevre mücadeleleri ve iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerine ilişkin havadislerle doluydu.

Kütahya'da hava kirliliği DSÖ limitinin 3 katı

Fotoğraf: Bianet

Greenpeace Akdeniz'in kömürlü termik santrallerin bulunduğu Kütahya'nın Seyit Ömer ve Tunçbilek ilçelerinde 24 saatlik hava ölçümü sonunda ortaya çıkan değerlerin Dünya Sağlık Örgütü limit değerinin üç katı olduğu tespit edildi.

bianet'ten Pınar Tarcan'ın haberine göre, Seyit Ömer'de günde 29 µg/ m³, Tunçbilek'te ise günde 34 µg/ m³ PM_{2,5} düzeyi ölçümü yapıldı. Dünya Sağlık Örgütü PM_{2,5} kirleticisi limiti ise günde 10 µg/ m³.

Ayrıca TBMM'den geçirilmeye çalışılan yeni bir torba yasa ile baca gazı filtresi olmadan çalışan Çanakkale, Kahramanmaraş, Karabük, Manisa, Sivas, Şırnak ve Zonguldak'ta bulunan 10 kömürlü termik santralin havayı iki yıl daha kirletmeye devam etmesi isteniyor.

Ömrünü tamamlayan termik santrallere iki yıl daha çevreyi kirletme izni veren yasa teklifinin kabul edilmemesi için yerel çevre örgütleri tarafından bir de imza kampanyası başlatıldı.

#TemizHavaHaktır #2yilbeklemez etiketleri ile sosyal medyada da seslerini duyurmaya çalışan yurttaşlar, meclisten doğanın yıkımına ve insanlar da dahil bir çok canlının ölümüne neden olabilecek bu yasanın geçmemesini istiyor.

Bir diğer imza kampanyası da 350 Ankara tarafından Saldı Gölü'nün betonlaşmaması için başlatıldı. Yeşil Gazete'nin haberine göre, "Saldı Gölü betona ve asfalta açılmasın #SaldıGölü Saldı Gölü olarak kalsın" sloganıyla yurttaşlar, ekoloji aktivistleri, meslek odaları ve ekolojik dengenin korunması için mücadele eden tüm platformlar desteğe çağrılıyor.

Ek 1: Kütahya'da Hava Kirliliği DSÖ limitinin 3 katı başlıklı haber (Kaynak: acikradyo.com.tr)

HABER2

Böceklerin büyük yok oluşu ve yaklaşan kıyamet

Omer Madra

11 Şubat 2019

Fotoğraf: [National Geographic](#).

Böcü böcek âlemi çöküyor ve dünyada kıyamet kapıda.

[Guardian](#) gazetesinin çevre editörü Damian Carrington'un özel haberine göre dünyada kendi türünde yapılan ilk büyük araştırma, yeryüzünün dört bir yanında böceklerin sayısında akal alması hızla bir düğüm olduğunu ortaya koydu.

Bu ise, sevdiği okur, maalesef, Doğa'nın tümden çökmesi, ekosistemlerin hepsinin yıkılması ve insan varlığının ölümcül derecede tehlikeye düşmesi anlamına geliyor.

'Biological Conservation' adlı itibarlı bilimsel dergide yayımlanan araştırmada "Gıda üretme yöntemlerimizi değiştirmesek, böcekler birkaç on yıl içinde tümden yok oluş güzergâhına girecek" deniyor.

"Bunun gezegen ekosistemleri üzerindeki etkileri en hafifinden felaket düzeyinde olacaktır" diye de ekliyor araştırmacılar.

"En hafifinden felaket" mi? Felaketten daha ağır ne olabilir diye sormayalım lütfen, çünkü vakanüvisiniz hakir bayağı cahil bunun ne olabileceğini katiben bilmiyor?

Ana bildiği ve aslında hepimizin bildiği bir şey varsa, yeryüzünün kuşlarının, hem karada hem suda yaşayan hayvanlarının (amfibi-yüzgeçsiz), suda yaşayan hayvanlarının çoğunun temel gidasının böcekler olduğu. Böcekler gitti mi, onları yiyenler de açlıktan gitti gider.

Eski neden oluyormuş bu 'en hafifinden felaket'e yol açmakta olan böcek kıyameti?

Birinci sebep: Entansif endüstriyel tarım. Yani bütün o kimyasallar: suni gübrelere, sentetik böcek öldürücülere (pestisitlere), ot kuranlar (herbisitlere), nekonotinoid ve fipronil denen 'ilaç'lar toprağı **steril** yani kısır hale getiriyor ve böcü böceği öldürüyor. Tabii, bunları imal edip satarak fantastik kârlar edenler, siyasi karar alıcıları da her türlü kamusal denetimden uzak tutanlar, zengin ve güçlü kimya ve ilaç şirketleri.

(Vakanüvisin notu: Zehire ilaç denemesi, yalnızca Türkiye'ye özgü bir **fenomen** değildir herhalde.)

İkinci sebep: İklim değişikliğinden dolayı meydana gelen küresel ısınma. Endüstriyel tarımın henüz girmedeği, dolayısıyla kimyasalların pek kullanılmadığı tropik bölgelerde de, istikrarlı kopullara uyum sağlamış böcekler, değişim gösterme yeteneğine hemen hiç sahip değiller, hataları ve suları ısınınca adapte olamıyor ve kitlesel yok oluşa gidiyorlar.

Araştırmada görev almayan uzmanlardan Profesör Dave Goulson değerlendirmesini yaptığı araştırmamızın sonuçlarından büyük kaygı duyuyor:

"Hepimiz için muazzam bir endişe kaynağı olmalı bu. Çünkü böcekler tüm yiyecek ağlarının kalbinde yer alırlar, ayrıca bitki türlerinin büyük çoğunluğunu tozlarlar, toprağı sağlıklı tutarlar, besinlerin geri dönüşümünü sağlarlar, zararlıların çoğalmasını engellerler ve bunun gibi daha pek çok şey yaparlar. İster sevin böcekleri, ister öcü gibi korkun onlardan, biz insanlar böcekler olmadan hayatta kalamayız."

Böceklerin yok oluş sürecini bundan 60 yıl önceki araştırmalarda tespit edip inceleyen Prof. Paul Ralph Ehrlich, kapsamlı ve derin analizler getirdiğini belirterek araştırmayı övgüyle karşılamış, ama bu kitlesel yok oluşta açarı nüfusun ve açarı tüketimin rolüne değinilmemiş olmasını da eksikler hanesine kaydetmiş.

Özel haberin yazarı Damian Carrington, gazetesinin ilave haberinde de bu kıyamet alameti karşısında ne yapabiliriz, ya da – daha doğrusu– "Bir şey yapabilir miyiz?" sorusunu soruyor ve şöyle cevaplıyor:

"Nihai olarak, yaban hayatının ne kadarının yok olup gittiğini belirleyen şey, insan nüfusunun büyüklüğü **ile**, insanın gıda, enerji ve diğer mallar için tükettiği arazi miktarıdır. Yaban alanlarının korunması önemlidir, endüstriyel, kimyasal - temelli

çiftliğin azaltılması da öyle. İklim değişikliği ile mücadele can alıcı önem taşıyor - özellikle tropik bölgelerdeki birçok böcek türleri için. Dolayısıyla, sıradan eylesen talep etmenin, **entansif** tarımla elde edilmiş et ve mandıra ürünlerini yenmeyi azaltmamız ve daha az açmamız hepimiz için yararlı olacaktır."

Yeniş yazmaya mahal vermemek için hemen söyleyelim: Burada, açıkla, belkiylele film için insanları **kradeför** yazan.

Yoksa, böceği gücüllene olarak söyleyen o parolaları durumu değil.

"Üç **ör** böcek

Ammen sızın terlik pabuç alacak... 1

Ek 2: Böceklerin büyük yok oluşu ve yaklaşan böcek kıyamet başlıklı haber (Kaynak: acikradio.com.tr)

çiftiğin azalmasında yılda 300 milyon dolarlık bir kayıp yaşanıyor. Burada, uçuklu, balıktarla filan uçan insanları **kanadılar** yazdı.

Yaka, böcek püskürtme olarak kullanılan o parfümlü durumu değil.

"Uz uz böcek."

Aslan sana teklik pabuç alacak."

HABER-3

Böcekiyameti: Böceklerin büyük yok oluşu ve yaklaşan kıyamet (II)

Ömer Madra

13 Şubat 2019

Fotoğraf: AFP

Vakitlerini kâğıt, suvar: Araba" Bu aslini 'vaktinle', yakın gelecekte gelecekte asilleri belirleyen kıyametini teler mi?

Bu mevsim (yani ilkbahar) vakitlerinin de olduğu dünyamızın kızıya birazlık daha vaktinle imelik. Biological Conservation dergisinde yayınlanan araştırmada dünyada böcek sayısında yüzde 2,5 gibi azalışın hızlı bir düşüş oranı olduğu ortaya konulmuş.

Araştırma sonuçları dünya kamuyu de ilk parlayan gazete olan Guardian, bugünkü başyazısında haber taktik'i yapıyor.

Başyazının başlığı şu: "Böceklerin küresel ölümü tehlike: Bu kıyametini bildirtiyor."

Aldığı başlık da şu: "Küresel iklim ve endüstriyel çözümler can alıcı mevsimlik ekosistemleri tahrip ediyor."

Devamında, dünyadaki böcek **popülasyonlarının** yok oluşu tehlikesinin çok daha geniş kapsamlı bir felaket ihtimalini ortaya çıkardığını, bu felaketin bitkileri, kuşları, balıkları, küçük memelileri, vaktinle kayıp böcekler başlı olan her şeyi kapsayacağı belirtiliyor. Dahası: "Bu daha için başlangıcı" diye bir ifade kullanıyor ve ediyor: "Diğer türlerin ve bir kelimemizin kayıp da böceklerin ölümlerini olan hayvanlarla bitkilerle başlı. Ocular genelde, bir de gülmeye."

Guardian, başyazısının sonunda her bitkininlerin gerekli adlarını atıyor söyleyerek çinme bir tür alıyor. Ali'nin mevsimlik iklim böcek öldürücüleri yasaklanması olmasın da buna örnek olarak gösteriyor. Ama gerekli değişimlere her yıl eylemler gerçekleştiriliyor. 'İklimi' de birer birer olarak her gün daha az tüketmek, yeme içme alışkanlıklarını değiştirerek daha az et yemenin ve daha çok organik beslenmenin part olduğunu belirtiyor. Başyazının son cümlesindeki mesaj da şöyle: "Bu başlangıç biraz kendisi tutması, sonuçlarını için her şeyi değiştiriyor."

Vakitlerini kâğıt, suvar: Araba" Bu aslini 'vaktinle', yakın gelecekte gelecekte asilleri belirleyen kıyametini teler mi?

Aynı gazetenin kölmeli yazarlarından George Monbiot, 2017 sonlarında kaleme aldığı yazısı "Böcekiyameti" başlıklı yazısı, endüstriyel tarım yoluyla insan dünyadaki kayıp türlerin sayılarının azalmasını, endüstriyel balıkçılıkla bitkiler düşürme ve acil çevre sorunları olarak nitelendiriyor.

Evet, Monbiot kelime çığırtısından bir acil bir sorun olarak görüyor bunu. Ne var ki, kendi gazetesinin başyazılarında farklı olarak ve enler bir büyük yıl kâğıt önce, acil sorunların 'bitir' değil, küresel petrol (böcek öldürücü) endüstrisini öldürme de açık-açık yazıyor. Çünkü çözümler, perisite bitkininlerin ve bitkiler tarafından azaltılan bir şekilde geliştirildiği, üç değişim rehberi manillerinin yetkililerle denetlenmesini sağladığı, aynı zamanda büyük bir mevsim tasarrufuna geçişle bu manillerin insan ve diğer canlılara iyi olduğu düşünülür de bir günün yutulduğuna yazıyor ve sonunda soruyor:

"Bu bitkilerin küresel ölümü' de (daha) koruma' başlı. Peki, bit, bu bitkilerin düşürme rehberi alınması için verecek mesaj, yakın gelecekte iklimin kayıp kalmasını, birer önemli sonuçların bir geçişinde daha önemli olduğunu kabul edecek miyiz?"

Ek 3: Böceklerin büyük yok oluşu ve yaklaşan böcekiyameti (II) başlıklı haber (Kaynak: acikradyo.com.tr)

HABER-4

Megafauna'dan Entomofauna'ya Yokoluş

Murat Can Tınhal

16 Şubat 2019

Fotoğraf: John Gould

Küresel iklim değişikliğinin seden olduğu yok oluşa dair bilimsel raporlar ve uyarılar gelmeye devam ediyor.

1844 yılının Haziran ayında, Sigebur İstefsson, Kenil Ketilson ve Jon Brandsson isimli 3 avcı kendilerine verilen siparişi yerine getirmek için jümlerinde koruma altında olan İzlanda'nın Eldey adasında karaya çıktı.

Danimarkalı doğal tarih koleksiyoncusu Carl Siemsen'in, artık ender görülen Büyük dalcı martı kuşunu doldurup vitrine koymak için verdiği bu sipariş için Sigebur ve Jon dünya üzerinde kalan son çift kuşu derilerine fazla zarar vermeden öldürdü. Elleri bu büyük kuşun ölümü ile dolu avcılarıdan, Kenil ise dünya üzerindeki son büyük dalcı martı yumurtasını bollarıyla erip adayı arkadaşları ile birlikte terk etti.

Öldürülen ve kalan son yumurtası kesilen büyük Dalcı martı bir daha dünya üzerinde görülmedi. Ama bu canlının başına gelenler diğer birçok martı türünün de başına geldi, gelmeye de devam ediyor.

Bu olaydan tam 175 yıl sonra, bu sefer dünyanın en güneyinde, kırmızı başlı martı ve boncuk gözlü martı gibi yerel türler de dahil olmak üzere, birçok martı türünün yaşadığı Yeni Zelanda'nın martıların sayısında 1960'dan bu yana yüzde 60 ile yüzde 100 (tamamen) oranında düşüş olduğu ortaya çıktı. Geriye sadece 68 bin martının kaldığı tahmin ediliyor.

Sebebi ise insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan yıkıcı deşijim. Bu durum da sadece martılar ile alakalı değil.

*Megafauna'da Yokoluş

(John Gould / Public Domain)

Geçtiğimiz hafta Journal Conservation Letters adlı bilimsel dergide yayımlanan son çalışmaya göre, insanların başta et için yapılan avcılık olmak üzere çeşitli sebeplerle gerçekleştirildiği eylemlerinden ötürü, "megafauna" olarak tanımlanan büyük canlıların oranında büyük bir düşüş olduğu ortaya çıktı.

Araştırmada incelenen, aralarında Afrika filü, dev Çin semenderi, balina köpek balığı ve çeşitli geyiklerle gergedanların da bulunduğu 300'e yakın türün yüzde 70'inde popülasyon azalması görüldüğü, beşte üçünün ise yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olduğu ortaya çıktı.

Bu yaşanmakta olan yıkım sadece bilimsel raporlarda yer alıyor değil, aynı zamanda, günün gün başlarına habere de konu olmaya devam ediyor.

Geçen hafta Hindistan'da evleri şeker kamışı plantasyonlarına yer açmak üzere yok edildiği için kasabalarına kadar inen leopardlardan sonra jümlü de, Rusya'nın Kuzey Kutbu'na yakın Novaya Zemiya takımadalarında karaları aşan çok sayıda kutup ayıların şehir merkezine indiği haberi geldi.

İnsanların yaşadığı şehir merkezine inerek çöpleri karıştırmaya başlayan, boğ buldukları binalarda takılmaya başlayan 50'yi aşkın sayıda kutup ayısı yüzünden bölgede acil durum ilan edildi.

Entomofauna'da yokoluş

(Courtesy of Entomologischer Verein Krefeld)

Fakat yine geçtiğimiz hafta yayımlanan yeni bir araştırma, belki çok daha da büyük bir felaketin yaklaşmakta olduğunu gösteriyor.

The Guardian gazetesinden Damian Carrington'un deri haberine göre, Biological Conservation' dergisinde yayımlanan bu araştırmada, dünyanın birçok bölgesinde böcek yaşamında (entomofauna) muazzam bir azalma olduğu ortaya çıktı.

Ek 4: Megafauna'dan Entomofauna'ya Yokoluş başlıklı haber(Kaynak: acikradyo.com.tr)

HABER 5

Kirazlıtepeliler: Asbest mahallemizde ceza olarak bırakılıyor

Utku Zargı - Seçil Türkkan

29 Şubat 2019

Fotoğraf: Sivül Sayfalar

Üsküdar Kirazlıtepe'de "Ya mahalleyi boşalt ya asbest solu" tercüme zorlanan mahalleli dört haftadır Üsküdar Belediyesi önünde. Gelişmeleri Kirazlıtepe Kentel Dönüşüm Derneği Genel Sekreteri Bayram Ali Kot ile konuşuyoruz.

Yeşil Bülten'de bu hafta İstanbul Çarşı Camii'nin yakınlarında yer alan ve Üsküdar Belediyesi tarafından kentsel dönüşümle zorlanan Kirazlıtepe Mahallesi'nin mücadelesine kulak vereceğiz.

Canlı yazıdan tweetler ve notlarla Yeşil Bülten'e kulak verin:

* "Ya mahalleyi tek et ya da asbest ile yaşamaya devam et" diyen bir bakış açısı var. TMMOB, bu kez Kirazlıtepe özelinde bir asbest raporu hazırladı ve bu rapor halk sağlığı sorununun derecesini ortaya koyuyor.

* Kirazlıtepe Kentel Dönüşüm Derneği Genel Sekreteri Bayram Ali Kot Üsküdar Belediyesi önündeki nöbetlerinden yazıyoruz; Kentel dönüşüm çalışması başladı ve bu çalışma kapsamında gönüllü imza veren komşularımızın evini yıkıldı, yıkımdan kalan molozlar mahallede kaldı.

* Biz bu kapsamda Kaymakamlık, Valilik, Sağlık Bakanlığı'na müracaat ettik ve asbestli molozların kaldırılmasını istedik. Mahallemizde cilt hastalıkları ve türlü hastalıklar olmamaya başlandı. Biz de TMMOB'dan asbestli ölçümlerini istedik ve bilimsel olarak kanıtlandı.

* Kot: Mahallemizden bu molozlar kaldırılmıyor ve imza vermeyen mahalleliler bu asbest ile cezalandırılıyor. Biz de bu molozların kaldırılması için haftada 1 gün Belediye önünde toplanıp sağlıklı çevrede yaşama talebimizi yineliyoruz.

* Kot: Kirazlıtepe'de hak ve hukuk temeline dayanan resmi belgelere imza atmamak istiyor ama Belediye bugüne kadar bu taleplerimize sıcak bakmadı. Belediye vatandaşın hak ve hukukunu belge düzeyine oturtabiliyorsa, burada kentsel dönüşüm sağlıklı yapılmış olurdu.

* Kot: Burada kentsel dönüşümle karşı değiliz biz, bizler de modern evlerde oturmak isteriz. Kirazlıtepe'de vatandaşın hak ve hukuku resmi belgelere dayanılarak talep dilekçelerimizi Cumhuriyetin korumasına da teslim ettik. Biz burada, molozların bırakılmasından rahatsızız.

* Kot: Mahalledeki evlerin yarısı yıkıldı, bir diğer yarısı da duruyor. Vatandaşlarımızın imza atmayanları hak ve hukukta imza atmamak istiyor ama Belediye burada imza atan ve imza atmayanları birleştirmek için çalışıyor.

* Kot: Bizim mahalleye mitingler girmiyor, kamu eliyle dönüşüm isteniyor. Sağlık Bakanlığı'na verdiklerimiz bir dilekçemiz vardı asbest nedeniyle yaşadığımız endişeyi dile getiren, onlar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na havale etti bunu, dönüştürüyor musunuz?

* Kot: Yöneticiler, Kirazlıtepe'deki bütün evleri yine mahalleye vereceklerini sözünü verdiler. Bu yüzden bir endişemiz yok ama esas endişemiz hak ve hukukun tamamen teslim edilmesi yönünde. Belki de vatandaş yapılan evleri beğenir ve burada oturup gitmek istemez.

* Kot: Bazı mahalleliler de artık sarça köşk verseler de burada oturamam diyor. Burada öncelikli kalemimiz hukuki süreçte yani hak ve alacaklarımızı belgeye dayandırılmam. Bize sözlü değil resmi imzalı kağıt verilmesini istiyoruz. Hukuki garanti yani asıl istediğimiz şey.

* Kot: Burada tek taraflı imza toplanıyor vatandaşlardan. Karşı taraf imza atmıyor, dolayısıyla kimse alacağın garantisinden emin olamıyor.

* Kot: Burada kentsel dönüşüm alanı olarak ilan edildiği için, mahallede imar barınma bayıranı olmadı 2 yıldır bir proje göstermesini istiyoruz fakat bir proje hazırlanmadı. Belediye Başkanı bize "Siz orayı boşaltın, mahalleyi yıkıldıktan sonra size göstereceğim projeyi" diyor.

* Kot: Biz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, buradaki yaparsak Türkiye mutlu olur. Biz unutulmuş bir mahalleyiz yaşadığımız kadarıyla, bugüne kadar herhangi bir siyasi partiden geri dönüş alamadık, ama yerel seçimler gelirken onlar da gelir diye düşünüyoruz (gülüyor)

Ek 5: Kirazlıtepeliler: Asbest mahallemizde ceza olarak bırakılıyor başlıklı haber
(Kaynak: acikradyo.com.tr)

HABER-6

Meclis'te bir ilk: 'Yerel Seçimler Öncesi' Hayvan Hakları Komisyonu Kuruldu

Utku Zırğ

21 Şubat 2019

Meclis'te hayvan hakları araştırma komisyonu kuruldu.

Şehirlerin tarihsel ve mekânsal olarak hayvanlarla olan ilişkisi göz önüne alındığında hazırlanacak düzenleme nasıl olmalı? Dört Ayaklı Şehir ekibinden Mine Yıldırım ile konuşuyoruz.

Ek 6: Mecliste bir ilk: 'Yerel Seçimler Öncesi' Hayvan Hakları Komisyonu Kuruldu başlıklı haber (Kaynak: acikradyo.com.tr)

HABER-7

Kimden, neyi talep edeceğiz?

Murat Can Tenbl

24 Şubat 2019

Fotoğraf: DHA

Paris İklim Anlaşması imzacısı ülkelerin sayısı artarken, Türkiye hükümeti gezegen karıştı mücadelesinden vazgeçmiyor.

2015 yılının Aralık ayında anlaşmaya varılan ve bir sene sonra yürürlüğe giren, insanlık tarihinin en geniş katılımı müstahakat metni Paris İklim Anlaşması'nu ulusal meclisleri tarafından onaylayan ülke sayısı artıyor.

En son Güney Amerika ülkesi Surinam Meclisi tarafından tasvip, imzalanan anlaşmanın taraf ülke sayısı AB dahil 185'e çıktı. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 12 ülkenin ise bu anlaşmayı ne zaman parlamentolarında onaylayacağı bilinmiyor.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) raporunda da bu durumun altı çizilerek, Türkiye'nin iklim değişikliğini önlemek için vaadi olmayan tek OECD ülkesi olduğu vurgulandı ve Paris İklim Anlaşması'nu onaylaması çağrısı yapıldı.

Geçtiğimiz Temmuz ayında Enerji analisti Özgür Gürbüz, bünet'ten Pinar Tarcan'a verdiği mülakatta, dünya çapındaki enerjinin yüzde 1'ini tüketen Türkiye hükümetinin konuya ilgisizliğini altını çizerek, Türkiye'nin anlaşma için verdiği taahhütleri gerçekleştirmek için finansal desteğe ihtiyacı olduğunu söylemesinden ötürü ortaya çıkan tıkanmaya işaret etmişti.

İstanbul Politikalar Merkezi Akademik Uzmanı ve İklim Değişikliği Çalışmaları Koordinatörü Ümit Şahin de geçtiğimiz Aralık ayında Polonya'nın Katowice şehrinde yapılan 24. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Taraflar Konferansı sırasında, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Yedinci köşesi için kaleme aldığı söyleşilerinde bu tıkanıklığın sebebinin şu şekilde açıklıyordu:

"Türkiye ise sera gazı salımlarını düşürmek için kurması gereken yenilenebilir enerji tesislerine finansman desteği almasının önünde engel oluşturacağı gerekçesiyle Paris Anlaşması'nu henüz onaylamadı. Türkiye'nin 1992'de yapılan Çerçeve Sözleşme'nin eklerinde yanlış kategorize edildiği için Yeşil İklim Fonu'ndan yararlanamadığı ve milli geliri kendisinden yüksek ülkeler gelmekte olan ülke sayılarak Türkiye'ye haklılık yapıldığı doğru. Ancak Paris Anlaşması altında ekler sistemi eski önemini kaybetmiş. Üstelik kategorileri değiştirmek veya Türkiye'ye önemli bir istisna kararı aldirmek konozula gerektirdiği için nezderyse imkansız."

2017 yılında zamanın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak da bu tıkanmayı açık bir şekilde dile getirmekteydi:

"Türkiye bu anlaşmayı imzaladı ancak parlamentosundan geçemedi. Sebetsi şü, Türkiye gelmekte olan bir ülke olarak, iklim değişikliği konusunda gelişmiş ülkeler gibi finansal destek verme yükümlülüğü kalmadığı sürece Türkiye bu noktada mühatap değil... Fransa, Almanya gibi ülkelerin ilgili devlet başkanlarının birçoku stürlü bir şekilde bize taahhüt vermelerine rağmen hala daha bunu gerçekleştirmedi. Bunu gerçekleştirmeden Türkiye olarak biz, gelmekte olan bir ülke olarak neye bu yükümlülüğü çözelim? Bu gerçekleştirene kadar haklı olduğumuz bu mücadelemiz devam edecek."

Albayrak'ın mücadelesi

Fotoğraf Pınarbay

Peki istedikleri gerçekleştirmediği için Türkiye hükümetinin devam eden mücadelesi neleri içeriyor olabilir?

İşte sizlere çeşitli haberlerden bazı örnekler:

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fahri Dönmez, 2018'de 101,5 milyon ton yerli kömür üretimiyle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın rekorunu kırıldığını bildirdi. Bakan Dönmez, "50z verdik, başarıldık! 2018'de, 101,5 milyon ton yerli kömür üretimiyle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın rekorunu kırdık. Milletimizin enerjisi, ülkemizin gücüyle, Bağımsız Enerji, Güçlü Türkiye yolunda, cari açığın kapatılmasına önemli bir katkı sağladık. Milletimize bayırlı olsun" ifadelerini kullandı. CNN Türk (16.01.2019)

Türkiye'de ihtiyaç sahiplerinin kömür ihtiyacının büyük bir kısmının karşılandığı Çorum'un Dodurga ilçesindeki maden ocaklarında 14 milyon ton kömür rezervinin bulunduğu bildirildi. Yenisafak (20.02.2019)

TRT Haber ekranlarında enerji sektörüne ilişkin önemli açıklamalarda bulunan Bakan Dönmez, 7 maden sahasının devriyle birlikte kömür üretiminde artış yaşanacağını söyledi. İstanbul Bata Çeltik ve Tekirdağ Kapaklı sahalarında doğal gaz keşfedildiğini de duyurdu. CNN Türk (08.02.2019)

Greenpeace Akdeniz, kömürlü termik santrallerin bulunduğu Kütahya Sevdiğim ve Tuğçelik'te hava ölçümü yaptı. 24 saatlik hava ölçümü sonucuna göre, bölgede hava kirliliği Dünya Sağlık Örgütü'nün limit değerinin üç katını gösteriyor. T24 (05.02.2019)

Büyükbaş hayvan sayısının yüzde 6,9 artışla 17,2 milyon başa, küçükbaş hayvan sayısının da yüzde 4,1 oranında artışla 46,1 milyon başa çıktığı 2018 yılında, Türkiye'nin süt üretimi bir önceki yıla göre yüzde 6,9 artarak 22 milyon 121 bin ton olarak gerçekleşti. God'a hattı (07.02.2019)

Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, Türkiye'nin süğür varlığının zengin olduğuuna dile getirerek, "Küçükbaş hayvan varlığına bakıyorum, tüm süğür varlığında Avrupa Birliğinde birinci sıradayız. Büyükbaş hayvan varlığında da Fransa'dan sonra Avrupa'da ikinci sıradayız" diye konuştu. Sözcü (18.02.2019)

Materyalta: Hayvancılık üretimi bugün küresel sera gazı emisyönlerennun yaklaşık yüzde 15'ini oluşturuyor.

Türkiye'de trafikte kayıtlı araç sayısı bir önceki yıla göre yüzde 2,91 artarak, 22 milyon 218 bin 945'ten 22 milyon 865 bin 921'e çıktı. Bunların yüzde 54,2'sini otomobil, yüzde 16,4'ünü kamyonet, yüzde 14'ünü motosiklet, yüzde 8,3'ünü traktör, yüzde 3,7'sini kamyon, yüzde 2,1'ini minibüs, yüzde 1'ini otobüs olarken yüzde 0,3'ünü ise özel amaçla taşıtlar oluşturdu. Euronews (05.02.2019)

Materyalta II: Ulaşım sektörü 2016 Karbon emisyönlerennun yüzde 28,5'ini oluşturuyordu. Bunun yüzde 90'dan fazlası petrol bazlı araçlardan kaynaklanıyordu.

Ek 7: Kimden neyi talep edeceğiz? başlıklı haber (Kaynak: acikradyo.com.tr)

ÖZGEÇMİŞ

SİMGE SELVİTOPU

Yeşilova Mahallesi.Tansel Caddesi. Demir Sokak. Piziren
Apartmanı No.

15/4 Küçükçekmece / İSTANBUL

Cep: (538) 426 64 29

simgeselvitopu94@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans Yeni Medya İstanbul Aydın Üniversitesi 2017 – 2019

Tez: YURTTAŞ GAZETECİLİĞİNİN HUKUKSAL DÜZENLEMELER
VE BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINDA İNCELENMESİ

Lisans, Gazetecilik, İstanbul Aydın Üniversitesi 2012 - 2016

Ön Lisans, Marka Yönetimi, Anadolu Üniversitesi (AÖF) 2016-2019

Lise Türkçe- Matematik Bölümü, Sefaköy Lisesi 2008 – 2012

İŞ DENEYİMİ

İstanbul Esenyurt Üniversitesi 09/2019-devam

Tanıtım ve Halkla İlişkiler Bölümü'nde İletişim ve Eğitim Uzmanı olarak çalışmaktayım. Sağlık Bilimleri Meslek Yüksek Okulu'nda görevlendirme ile On Parmak Yazım Teknikleri dersi vermekteyim. Bunun yanı sıra etkinlik organizasyonları, bütçe oluşturulması, arşiv için tabloların oluşturulması, iç ve dış yazışmaları yürütmekteyim.

Çocuk Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde Eğitim Planlama Uzman Yardımcılığı Görevi. Bu görev kapsamında eğitim planlaması, veliler ile iletişim, öğrencilerin sorun tespitleri ve çözümler. Eğitim organizasyonu ve eğitimle ilgili tüm sürecin planlanması, yazı işlerinin yürütülmesi, Facebook sayfasının yönetimi.

Aynı zamanda 2017 yılında Haziran-Aralık ayları süresince İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen“Okulum Beni Anlıyor Yeteneğimi Destek Eğitim Odası ile Destekliyor “ projesi

kapsamında teknik uzman olarak görev almak. Proje kapsamında velilere ve üstün yetenekli çocuklara eğitimler verilmesi.

Yeni Trend Dergisi

08/2016 -12/2016

Birmilyonizleyici.com isimli bir şirketin sektörel dergisinde editör yardımcısı olarak görev alınması. Online dergi için haber yazılması. Şirketin kurumsal iletişimi için gerekli kişi ve firmalar ile görüşülmesi. Derginin tasarım kısmında grafiker ile çalışılması.

Milliyet Gazetesi- Cadde Eki / İstanbul

09/2015 - 01/2016

Stajyer Editör

Milliyet Gazetesi Cadde Eki'nde yazılan haberlerin redakte edilmesi. Aynı zamanda Indesing programı ile yedek sayfaların oluşturulması.

TRT İstanbul Radyosu

02/2015-05/2015

Stajyer Editör

TRT İstanbul Radyosu İstihbarat Bölüm'ünde haber çözümlemesi yapılması. Ses kayıtlarının

time kodlara dönüştürülmesi. Çağlayan Adliyesi'ne habere gidilmesi.

Cumhuriyet Gazetesi

09/2014-01/2015

Stajyer Muhabir

Cumhuriyet Gazetesi İstihbarat Bölümü'nde aktif olarak haberlere gidilmesi ve muhabirlik yapılması. Eylem yapılan olaylara tanıklık edilmesi fotoğraflarının çekilmesi konuşmaların ses kaydı alınması ve haberin yazılması.

TEZ & PROJELER

Yüksek Lisans Tezi: İstanbul Aydın Üniversitesi 2018-2019

Yurttaş Gazeteciliğinin Hukuksal Düzenlemeler Ve Bilgi Edinme Hakkı Kapsamında İncelenmesi

Yurttaş Gazeteciliği Kavramı medyanın demokratikleşmesi iddiasıyla ortaya çıkmış ancak bu beklentiyi karşılayamamıştır. Aynı zamanda internette haber üretim ve paylaşımının herkes tarafından yapılması bir takım yasal sorunlara neden olmuştur. Bu bağlamda yurttaş gazeteciliği incelenecek ve gazeteciliğin büyük sorumluluklarından biri olan çevre konusunda haber paylaşan çevre haberciliği kapsamında incelenerek yeni alternatifler sunulması amaçlanmaktadır.

Lisans Tezi: İstanbul Aydın Üniversitesi 2016

İnternet Gazetesi Ve Bloglar Üzerinden '17 Aralık Operasyonu' Karşılaştırması

YAYINLAR

Uçak, O. (2018). Dijitalleşen Gazetecilik ve Yurttaş Gazeteciliği: Milliyet.com ve T24 Karşılaştırması. Dijital Medya ve Gazetecilik, Eğitim Yayınevi, Konya.

ALINAN BELGELER KURS / SERTİFİKA BİLGİLERİ

2013-2014 Öğretim Yılı Onur Belgesi 2014

2014-2015 Öğretim Yılı Onur Belgesi 2015

2015-2016 Öğretim Yılı Onur Belgesi 2016

Fotoğrafçılığa Giriş Sertifikası Cennet Kültür ve Sanat Merkezi 2014

Editörlük Sertifikası İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gençlik Meclisi 2016

MEZUNİYET DERECELERİ VE SINAV BİLGİLERİ

2016- Lisans – Gazetecilik Bölümü	Bitirme Puanı:3.30
2019- Yüksek Lisans- Yeni Medya	Bitirme Puanı:3.56
2016 Bahar Dönemi Ales Sınavı	Puanı:71

BİLGİSAYAR BİLGİSİ

Word, Excell, Powerpoint ,Outlook Çok iyi

Indesing, Phtoshop Başlangıç

HOBİLER

Yazı yazmak, yeni yerler keşfetmek, yeni bilgileri öğrenmek, zumba

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet : Kadın

Doğum Tarihi : 13/06/1994

Medeni Durum : Bekar

Uyruk : T.C.